

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський державний університет імені Петра Могили

**Всеукраїнська науково-методична конференція
«МОГИЛЯНСЬКІ ЧИТАННЯ – 2014»,**

присвячена 225-й річниці міста Миколаїв

*ДОСВІД ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ:
ГЛОБАЛЬНИЙ, НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТИ,*

Тези № 6

**Підготовка студентів нефілологічних
спеціальностей до міжкультурної взаємодії
в контексті інтернаціоналізації освіти**

Нові тенденції у перекладі та стилістиці

Нові тенденції у лінгвістиці та літературознавстві

Сталий розвиток університетської системи освіти

Миколаїв – 2014

«МОГИЛЯНСЬКІ ЧИТАННЯ – 2014». Всеукраїнська науково-методична конференція. «Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти» : тези. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ імені Петра Могили, 2014. – 108 с.

У збірнику містяться матеріали доповідей учасників Всеукраїнської науково-методичної конференції «Могилянські читання – 2014» секції «Підготовка студентів нефілологічних спеціальностей до міжкультурної взаємодії в контексті інтернаціоналізації освіти», підсекцій «Нові тенденції у перекладі та стилістиці», «Нові тенденції у лінгвістиці та літературознавстві», «Сталий розвиток університетської системи освіти».

ЗМІСТ

Секція: Підготовка студентів нефілологічних спеціальностей до міжкультурної взаємодії в контексті інтернаціоналізації освіти	6
<i>Гришкова Р. О.</i> Іншомовна підготовка студентів у контексті інтернаціоналізації освіти	6
<i>Стрельчук Я. В.</i> Контекстне навчання у процесі професійного іншомовного спілкування студентів немовних спеціальностей	9
<i>Гриженко Г. Ю.</i> Декілька рекомендацій щодо оптимізації занять з англійської мови	11
<i>Остафійчук О. Д.</i> Мобільність студентів у контексті інтернаціоналізації вищої освіти	14
<i>Рябова Ю.М.</i> Структура професійної діяльності соціальних працівників	16
<i>Фатєєва Д. М.</i> Дидактичні функції медіаосвітніх технологій у професійній підготовці студентів-політологів	17
<i>Sheina O.</i> Formation of Media Culture of University Students in Information Society	19
<i>Шмідт В. В.</i> Координація особистого навчального та освітнього середовищ за умов використання засобів інтернету нового покоління	21
<i>Vila T.</i> Human-Computer Interaction in Learning Process	24
Підсекція: Нові тенденції в перекладі та стилістиці	26
<i>Бужиков Р. П.</i> Інформаційні технології у сфері перекладу	26
<i>Бужикова Р. І.</i> Медіаосвітні технології у процесі підготовки фахівців з перекладу	28
<i>Головнюова-Коппа О. О.</i> Сутність та методика експериментального дослідження особливостей просодики ділових переговорів в англійській і українській мовах	30
<i>Дейснер Є. В.</i> Практична граматики для перекладачів	32
<i>Елісєєва С. В.</i> Переклад і локалізація у сфері інформаційних технологій	34

Кравцова О. А. Індивідуальний проект як модель самовдосконалення в перекладі з англійської мови на українську	39
Кузенко Г. М. Моделі процесу перекладу	42
Куракин А. В. Рекомендации студентам-переводчикам, или Как стать профессионалом, суперспециалистом в своей области.....	44
Лабенська М. О. Європейський досвід Lifelong Studying.....	48
Луньова О. В. «Імперія зла» в дискурсі Р. Рейгана	49
Медведєва А. А. Проблема використання мов-посередників при створенні сучасних українських перекладів	51
Науменко А. М. Світовий та український досвід перекладу власних назв	52
Науменко О. В. Особливості відтворення колірних відтінків у неспоріднених мовах	53
Наумкіна У. WordPress as a Course Management System in Teaching a Practical Translation Course to the Students of the English Translation Department	55
Останчук Т. П. Сучасна англomовна художня проза про українців та стан її перекладу українською мовою	56
Степанович Р. И. Роль концептуальной метафоры в эвристической мыслительной деятельности (на материале русского и английского языков)	60
Швець А. Е. Concept SELF in the Linguocultural Aspect of English	63
Диндаренко О. А. Образ Індії в перекладі творів Р. Кіплінга в українському і російському літературознавстві	65
Підсекція: Нові тенденції у лінгвістиці та літературознавстві	67
Вовк Ю. О. Образ дракули в кінематографі ХХІ ст. (на прикладі «Дракула. Невідома історія» Гарі Шору)	67
Галла А. О. Зміст когнітивного стилю у навчанні іноземній мові.....	68
Задорожня Я. М. Цифрове оповідання як засіб розвитку англomовної комунікативної компетенції студентів-філологів заочної форми навчання.....	70
Куліш О. Ю. Використання корпусу в навчанні англійській мові студентів-філологів заочного відділення.....	71

Пархоменко Е. О. Роман Рея Бредбері «451 градус за Фаренгейтом» як дзеркало ХХІ століття.....	72
Пронкевич К. О. Любов до російської літератури як лакмусовий папірець сучасної концепції українського миру	74
Штевіна А. І. Вживання «Гайрайго» в японській мові.....	75
Юношева О. І. Шляхи перекладу юридичних текстів з італійської мови на українську	77
Підсекція: Сталий розвиток університетської системи освіти	79
Ненсіна Г. В. Вивчення ступеня інтеграції ідеології сталого розвитку в систему університетської підготовки екологів	79
Бойчук М. А. Ціннісні орієнтації як головний фактор формування свідомості в підлітковому віці	83
Малюченко І. О. Упровадження модульної об'єктно орієнтованої організації інтерактивного освітнього середовища у процесі професійної підготовки еколога	87
Прядко І. В. Моніторинг стану інноваційної діяльності як інструмент оцінки ефективності реалізації інноваційної регіональної політики	90
Козлова Л. В. Кодекс кращих практик громадської участі в процесі прийняття рішень Ради Європи: досвід для України.....	92
Хомченко А. Н. Про нетрадиційні підходи до конструювання поліномів Кунса.....	94
Нетудихата К. Л. Становлення та розвиток концепції інноваційних екосистем	95
Верланов О. Ю. Проблеми та перспективи використання сучасних методів управлінського обліку на підприємствах	97
Єнальєва О. А. Німецький психологічний роман для дітей: міст між літературою для дорослих та юного читача	99
Верещако М. С. Прагмастилістичні особливості тексту малої форми.....	100
Чернюк Т. І. Електронні засоби навчання як необхідна складова забезпечення якості навчального процесу у студентів нефілологічних спеціальностей.....	101

Секція: Підготовка студентів нефілологічних спеціальностей до міжкультурної взаємодії в контексті інтернаціоналізації освіти

УДК 316.647.5:371.13

Гришкова Р. О.

**ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ
У КОНТЕКСТІ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ОСВІТИ**

На початку нового тисячоліття внаслідок демократичних перетворень в Україні чітко простежуються дві провідні тенденції: з одного боку – відродження національної самосвідомості, української культури й мови, з іншого – прагнення інтеграції у світове та європейське товариство, що потребує орієнтації на інтеркультурну освіту. Одним із основних положень інтеркультурної освіти є визнання партнерами існування соціокультурних розбіжностей, що проявляються в різних стилях життя, нормах комунікативної поведінки, способах ведення бізнесу, зразках вербального та невербального спілкування тощо. Це зумовлено особливостями національного характеру представників різних народів, дотриманням різної шкали цінностей, національними пріоритетами, і, врешті, особистісними якостями представників різних культур. Ігнорування соціокультурних розбіжностей, несприйняття чужих цінностей, небажання поважати чужу культуру призводить до непорозумінь, нездатності налагодити контакти, а часом і до конфліктів.

Результатом глобалізації стає загострення конкуренції на міжнародному ринку освітніх послуг, який вражає своїми масштабами: за оцінками Світової Організації Торгівлі, його ємність становить близько 50-60 млрд. доларів. Основні конкуруючі центри – це США, що займають приблизно третину ринку, ще 30 % займає Європа, 10-15 % – частка Нової Зеландії та Австралії. Здобування вищої освіти в Австралії та Новій Зеландії стає дедалі популярнішим, тому що навчання там проводиться англійською мовою, а коштує дешевше у порівнянні з США чи Великою Британією. Експорт освітніх послуг здійснюють 129 країн, це приблизно 70 % усіх держав. Піввідсотка світового ринку освітніх послуг займає Росія, частка України ще менша. З викликів нового часу виділимо той факт, що змінюється структура освітніх закладів: на місце ремісничих та індустріальних навчальних закладів приходить так званий «освітній супермаркет»: студент вибирає той набір освітніх послуг, який вважає доцільним. Пропозицію освітньої послуги формує сам споживач: тепер він не чекає, коли виробник чи

посередник розповість йому про наявні освітні послуги. Він сам, використовуючи сучасні технології, ініціює контакт з будь-яким навчальним закладом, запитує потрібну йому інформацію, порівнює її та приймає рішення, куди піти учитись.

Під інтернаціоналізацією освіти маємо на увазі процес систематичної інтеграції міжнародної складової в освітній системі країни, дослідження міжнародного ринку вищої освіти та суспільну діяльність ВНЗ в регіоні для забезпечення якості знань випускників за міжнародними стандартами.

Актуальність і доцільність дослідження проблеми іншомовної підготовки студентів та *формування міжкультурної компетентності* майбутніх фахівців у контексті інтернаціоналізації освіти зумовлені необхідністю подолання суперечностей між:

- суспільною потребою у фахівцях, здатних здійснювати іншомовну професійну діяльність на міжнародному рівні, й відсутністю методологічної та методичної бази для забезпечення цієї потреби;

- одновимірним, монокультурним світоглядом і вимогами глобально-орієнтованого світу до полікультурної переорієнтації системи поглядів фахівця;

- низьким комунікативним реєстром фахівця й необхідністю широкого спектру професійних комунікативних умінь на рівні компетентції;

- між практикою професійної підготовки фахівців у більшості вищих навчальних закладів України, впровадженням до системи вищої освіти Європи та США варіативних моделей підготовки студента до міжкультурної взаємодії з урахуванням основних факторів: фактор полікультурності регіону професійної діяльності, фактор участі в реалізації міжнародних програм та невизначеністю нормативно-правової бази підготовки фахівців, а також поширення міждисциплінарних освітньо-професійних програм у системі вищої освіти України;

- між формально задекларованим інтенсивним шляхом розвитку вищої освіти і реально реалізованими в педагогічній практиці екстенсивними підходами, що виявляється у відсутності дієвої системи критеріїв і показників якості професійної підготовки майбутніх фахівців різних сфер діяльності та їх готовності до *професійної міжкультурної комунікації*;

- пошуком шляхів інтенсифікації навчального процесу майбутніх фахівців й орієнтацією ВНЗ на традиційні форми навчання, що затримує *формування професійної міжкультурної комунікативної компетентності* майбутніх фахівців.

Для успішного здійснення міжнародної професійної діяльності випускник нефілологічного факультету має володіти термінологією та професійно орієнтованою лексикою за обраною спеціальністю на рівні

незалежного користувача, оскільки без вільного володіння англійською як мовою міжнародного співробітництва фахівець не зможе реалізуватись у професії.

У структурі готовності до професійної міжкультурної діяльності розрізняють такі компоненти:

- мотиваційний – професійно значимі потреби, інтереси та мотиви професійної діяльності;

- орієнтаційно-пізнавальний – знання вимог до обраної професії та уявлення про зміст міжнародної професійної діяльності з позицій обраного фаху, володіння засобами вирішення професійних завдань і вміння оцінювати стан власної готовності до іншомовної професійної комунікації;

- емоційно-вольовий – відповідальність за прийняття професійних рішень, самоконтроль;

- операційно-дієвий – мобілізація та актуалізація професійних знань, умінь та навичок, адаптація до професійних вимог та умов діяльності;

- настановчо-поведінковий – готовність до виконання робочих завдань як рідною, так і іноземною мовами.

Інтернаціоналізація освіти переслідує різні цілі, серед яких відзначимо:

- диверсифікація і зростання фінансових надходжень через залучення іноземних студентів та платне навчання;

- розширення навчальних планів та навчання своїх студентів у зарубіжних ВНЗ-партнерах;

- розширення регіональної мережі ВНЗ для ефективного використання своїх ресурсів;

- підвищення якості освіти і наукових досліджень за рахунок участі студентів і викладачів у міжнародному процесі обміну знаннями.

Необхідність усунення вказаних суперечностей і задоволення науково-практичних потреб у формуванні *міжкультурної компетентності* вимагає осмислення та обґрунтування теоретико-методичних засад підготовки фахівця, вирішувати професійні проблеми, пов'язані з професійною комунікацією; бути конкурентоспроможним на ринку праці, опанувати необхідні для цього уміння та навички професійного спілкування.

КОНТЕКСТНЕ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОГО ІНШОМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Необхідною умовою успішної професійної діяльності та подальшого саморозвитку фахівців є не тільки об'єм знань за фахом, але й здатність майбутніх випускників факультетів немовних спеціальностей (юристів, екологів тощо) до їх творчого застосування в реалізації завдань фахового спрямування, спроможність здійснювати іншомовне спілкування в професійному аспекті.

Організація активності майбутніх фахівців відповідно до закономірностей переходу від навчальних текстів, знакових систем як матеріальних носіїв минулого досвіду до професійної діяльності, що має спільний характер і відбувається в умовах, які динамічно змінюються і тому є щоразу новими, становить сутність контекстного навчання. На думку дослідників, контекстне навчання зміщує акценти з пасивної абсорбції окремих пластів професійної інформації та готових знань на формування у студентів готовність здійснювати професійні функції. Навчальний матеріал подається у вигляді навчальних текстів – знакових систем (звідси «знаково-контекстне» навчання або, спрощено, контекстне навчання) – і, подібно до традиційної освіти, виступає як інформація для засвоєння. Проте, особливість даного навчання в тому, що «засвоєння абстрактних знань, знакових систем начебто накладено на канву майбутньої професійної діяльності, але, навчаючись, вони мають справу не з порціями інформації, а з ситуаціями, в контексті яких закладені і знання, і умови їх застосування». Знання, уміння, навички подаються не як предмет, на який повинна бути спрямована активність студента, а як засіб вирішення задач діяльності фахівця.

Особлива увага приділяється реалізації поетапного переходу студентів до базових форм діяльності більш високого рангу. Так, до базових форм належать: навчальна діяльність академічного типу (власне навчальна діяльність – лекції, семінарські заняття, самостійна робота); квазіпрофесійна діяльність (ділові та дидактичні ігри, ігрові форми занять); навчально-професійна діяльність (науково-дослідна робота, виробнича практика, стажування, дипломне проектування). Як перехідні від однієї базової форми до іншої виступають: лабораторно-практичні заняття; імітаційне моделювання; аналіз конкретних виробничих ситуацій; розігрування ролей; спецкурси і спецсемінари тощо.

Основна мета контекстного навчання – формування у межах навчальної діяльності студента його цілісної, внутрішньо-мотивованої професійної підготовленості як майбутнього фахівця. Ми виходимо з того, що таке навчання побудоване на задоволенні потреб тих, хто навчається, та вважається ефективним засобом отримання додаткових знань з обраної спеціальності, стимулювання розвитку пізнавальних інтересів та потреб, формування стійких позитивних мотивів навчання та усвідомлення цілей щодо оволодіння професією.

ІМ виступає і засобом, і змістом, і результатом навчання. Вона є засобом якісного підвищення знань зі спеціальної сфери, і це веде за собою бажання оволодіти цим засобом. Ми керуємося тим, що студенти мають бути постійно включеними в професійно орієнтовану діяльність, яка потребує їх інтелектуальної активності в таких напрямках: засвоєння лексичного (термінологічного) шару, граматичних та структурних форм, притаманних окремому фаху; залучення студентів до розширення своїх читальських інтересів; оволодіння навичками наукового пошуку необхідної інформації і фактів у іноземній фаховій літературі; досягнення достатнього рівня розвитку основних видів мовленнєвої діяльності; оволодіння навичками самостійної діяльності, спрямованими на усне і писемне мовлення.

Контекстне навчання професійного іншомовного спілкування розглядається нами як підхід, за умов якого спілкування виступає як механізм професійної та соціальної взаємодії і сприяє засвоєнню норм та моделей мовленнєвої та немовленнєвої поведінки, обумовлених соціумом країни, мова якої вивчається. У процесі реалізації контекстного навчання первинне завдання викладача – проаналізувати інформацію про початковий рівень професійних та пізнавальних інтересів студентів до майбутньої професії, мотиви її вибору, а також систематизувати потреби студентів, які повинні бути в центрі процесу формування іншомовної професійної компетенції.

Особливістю керування процесом професійного іншомовного спілкування студентів на засадах контекстного навчання є застосування завдань квазіпрофесійного характеру, значущою властивістю яких є наближення навчальної діяльності до професійної, а саме, завдання професійно-комунікативної діяльності з більшою концентрацією уваги на можливостях практичного використання набутих знань, мовних навичок та мовленнєвих умінь з метою адекватного застосування і функціонування у змодельованій (а у майбутньому – реальній) ситуації професійної діяльності.

Підводячи підсумок, варто зазначити, що контекстне навчання ІМ є однією з найбільш вагомих предметних основ формування професійної

діяльності фахівця, за якої метою діяльності студента стає здійснення комунікативної мовленнєвої поведінки згідно із задачами професійних ситуацій іншомовного спілкування, а у навчанні відтворюється цілісний зміст професійної діяльності, пов'язаної з використанням мови.

УДК [378.015.31:159.9.018.2]:811.111

Гриженко Г. Ю.

ДЕКІЛЬКА РЕКОМЕНДАЦІЙ ЩОДО ОПТИМІЗАЦІЇ ЗАНЯТЬ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Для кожного викладача найголовнішим є якомога продуктивніше провести заняття, надати студентові всі можливості не лише засвоїти матеріал, а й проявити себе, розкрити свій потенціал, побачити перспективи свого подальшого прогресу у даному предметі. Кожен викладач протягом своєї діяльності напрацьовує певний набір методів роботи – 'інструментарій', який допомагає йому у здійсненні цього завдання. Проте, на цьому шляху, намагаючись зробити під час заняття якомога більше, ми інколи забуваємо про прості прийоми, які дозволяють зробити заняття більш цікавим, продуктивним, таким, що запам'ятовується. Метою цієї статті є описати такі прийоми роботи.

1. Створення сприятливої, дружньої атмосфери. Часто викладач не хоче гаяти часу і відразу береться до справи – починає опитування, перевірку домашнього завдання, тощо. Насправді ж, декілька хвилин на початку заняття можуть створити диво – настрої до навчання, який триватиме протягом всього заняття. Для цього дружнє привітання, посмішка та декілька дружніх питань або жартів не є зовеликою ціною та гаянням часу – вони принесуть бажаний результат.

2. Залишатися цікавим. Кожен викладач хотів би цього, і, насправді, це найскладніша задача, яка потребує найбільше майстерності та попередньої підготовки. Для цього, наприклад, треба знати, що цікавить студентів. Це може бути щось не пов'язане безпосередньо з темою заняття – події в університеті, країні, тощо. Викладач має прогнозувати таку ситуацію заздалегідь і продумати, як це використати під час заняття, щоб студенти не обговорювали це пошепки, ховаючись від нього, а могли вільно висловити свою думку. На перший погляд, це відходження від теми, на другий – гнучкість, яка допомагає створити ситуацію спонтанного мовлення і зберігає цікавість до заняття, а може

й предмету вцілому, де можна проявити себе, висловити власну точку зору, а інколи подискутувати з іншими, включаючи викладача. Звичайно, викладач має бути у курсі справи – насправді цікавитись тим, що цікавить студентів, бути обізнаним в тому, що відбувається навколо, а це потребує роботи над собою. Тоді студенти будуть шукати можливості дізнатися думку викладача з приводу того, що відбувається, висловити свою думку, що врешті решт сприятиме великої емоційної та смислової наповненості заняття.

3. Цікава історія. Цей пункт тісно пов'язаний з попереднім, але передбачає менше спонтанності і більше попередньої підготовки. На кожному занятті англійської мови має бути присутня хоча б одна цікава історія для розуміння та подальшого обговорення. Не є важливим, буде це читання, або аудіювання, або навіть оповідання для вивчення граматики. Важливим є те, щоб студенти пригадували ці історії із задоволенням, щоб їх було цікаво обговорювати, тому що в них міститься якась цінна думка або мораль – викладач врешті решт має дбати не тільки про якісну вимову, а й про духовний розвиток кожної особистості. Тому, якщо студенти кажуть «Ми весь час пригадували історію з нашого заняття англійською», це є найвища нагорода за попередню кропітливу працю із підготовки.

4. Використання «гаджетів» не є новою ідеєю, використання так званих ТЗО було обов'язковою вимогою до сучасного заняття. Але на кожному вимогу можна подивитись по-новому, використовуючи те, що вже присутнє на кожному занятті – мобільні телефони студентів. Кожен викладач може проявити фантазію щодо їхнього використання, але наш досвід доводить, що дуже продуктивним є інтерв'ю з відомою людиною, де в ролі відомої людини виступає один зі студентів, або «опитання громадської думки» з приводу теми заняття, або будь-якого цікавого питання. Студенти працюють у парах, а потім презентують записане ними «інтерв'ю»; в іншому випадку це може бути «пресконференція», тощо. Такий вид діяльності містить як групові так і парні види роботи, елементи рольової гри, індивідуальну творчість студентів. Крім цього, це може бути гарною ідеєю для тих студентів, кому важко виступати із промовою на публиці – вони представляють її у вигляді запису. Звичайно, цей вид діяльності не може стати головним на занятті, але він допоможе урізноманітнити його. Також наявність планшетів має використовуватись максимально доречно – можна дати студентові або групі студентів завдання проілюструвати ключові моменти заняття і таким чином залучити до роботи.

5. Використання цитат та висловлювань відомих вчених, політиків, письменників, філософів. Цей вид діяльності є надзвичайно продуктив-

ним, він викликає жваву зацікавленість у багатьох студентів. Звичайно, висловлювання мають бути підібраними відповідно до теми заняття і викликати бажання висловити думку. Добре, якщо висловлювання мають суперечливий зміст і студенти можуть підтримати, або спростувати одну з думок, надаючи свої аргументи за і проти. Цитати та висловлювання можуть бути приводом до дискусії під час заняття і домашньою темою для написання есе. Одним з прийомів для поживлення роботи може бути «розрізання» цитат та висловлювань різних людей на змістовні частини, так, щоб студенти самі змогли скласти з них цілі висловлювання (непомітний для студентів елемент контролю розуміння прочитаного).

6. Порушення правил. Для багатьох викладачів, особливо тих, хто має багатий досвід роботи, стає притаманним вести заняття чітко згідно з попередньо складеним планом, міцно тримати у руці «нитку» заняття. Це не недоліком, але часто студенти заздалегідь знають, що за чим відбуватиметься на кожному занятті без виключення – спочатку перевірка домашнього завдання, потім словниковий диктант, тощо. Порушення цього правила хочаб інколи лише приверне увагу студентів, внесе спонтанність в заняття (хоча кожен «спонтанний» для студентів крок бажано заздалегідь запланувати і підготувати, щоб «нитка» заняття залишалась у руках викладача).

7. Використання лінгвістичних та ситуативних жартів. Цей пункт більше за інші потребує попередньої підготовки та досвіду викладача, який має накопичити арсенал лінгвістичних жартів на кожную можливість це зробити з користю для навчання. Наприклад, жарт з теми 'Cooking Traditions' – «What does a sea monster eat? – Fish and ships.» може відразу показати реакцію студентів – зрозуміли чи ні. В цієї миттєвої реакції і полягає головна цінність жартів як найкращого прояву мовленнєвої спонтанності. Таких прикладів в роботі викладача має бути безліч. Сладніше з ситуативними жартами – вони насправді дуже поживляють заняття, але їх не можливо підготувати заздалегідь, вони можуть виникнути лише спонтанно, у зв'язку з певною ситуацією. Тут головною порадою є добре знати своїх студентів, не ризикувати стати образливим, якимось зачепити гідність людини. Ці рекомендації не є стовідсотковою гарантією гарного заняття, але вони можуть допомогти пригадати прості речі, які сприятимуть доброму настрою та дружній атмосфері, без яких таке заняття є просто неможливим.

МОБІЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ У КОНТЕКСТІ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Інтеграція України до світового освітнього простору вимагає певних змін і модернізації управління системою вищої освіти, розбудови системи і шляху розвитку відповідно до глобальних змін у системі освіти. Зміни в освітньому процесі позитивно впливають на відновлення і розвиток суспільства, його поглядів і сприйняття дійсності, сприяють економічному розвитку та продуктивності. Інтернаціоналізація вищої освіти є одним з основних факторів модернізації. Питання інтернаціоналізації вищої освіти є актуальними і досліджуються активно в країнах, які є ініціаторами цього процесу в глобальному розумінні, а саме – США, Великобританії, Канаді, Франції, Німеччині.

Сучасне інформаційне суспільство висуває нові вимоги, пропонує нові шляхи вирішення проблем і змінює погляди на процеси вдосконалення і розвитку. Збільшуються і масштаби взаємодії, що передбачає урахування важливості таких факторів як міжкультурна взаємодія, комунікабельність і толерантність. Суспільство потребує формування іншого глобального мислення і навичок міжкультурної взаємодії у молоді. Студенти є основним джерелом влади, яка надає можливість університету розширити свої зв'язки і посилити освітню базу завдяки обміну досвідом.

Змінюється роль освіти в сучасному світі, адже вона повинна швидко адаптуватися навіть до незначних змін, і тому перетворюється на тривалий і безперервний процес, оскільки протягом життя людина стикається з проблемою неактуальних знань, необхідністю їх оновлення і удосконалення. Міжнародні освітні програми сприяють мобільності студентів.

Розвиток міжнародної співпраці вищих навчальних закладів дозволяє організовувати спільні дослідні проекти, обмінні програми для студентів і викладачів, спеціальні програми для іноземних студентів. Більшість сучасних ВНЗ залучена до участі в міжнародній діяльності через програми мобільності студентів, спільні дослідні проекти і міжнародні конференції.

ВНЗ, прагнучи залучити якомога більше студентів, відкривають свої філії та зарубіжні кампуси в інших країнах, укладають договори про співпрацю з місцевими навчальними закладами, використовують дистанційні технології навчання тощо, тобто популяризують свої освітні послуги. Мовні й культурні міркування привертають увагу студентів до освітніх програм Великобританії, Франції, США.

За останні 40 років темпи збільшення кількості студентів, які перетинають національні кордони для здобуття вищої освіти, перевищили темпи поширення самої вищої освіти. За даними ЮНЕСКО, рівень міжнародної мобільності студентів зріс за останні 25 років на 300 %. На думку експертів, наприкінці 2010 р. кількість студентів, які навчаються за кордоном, становила 2,8 млн осіб, а до 2025 р. досягне 4,9 млн.

Найбільш запитані магістерські програми, що свідчить про бажання студентів як молодих спеціалістів отримати не лише документ, який свідчить про отримані знання, але й досвід і практика інших країн, що безумовно додасть бонусів до його резюме і зробить його конкурентоспроможним на ринку отримання гідного робочого місця (Красовська 2010).

Міжнародні освітні програми є популярними серед молоді. Можливість та реальна участь студентів різних міст і країн свідчить про недосконалу систему розповсюдження інформації. Володіючи інформацією про можливі варіанти, студенти обирають те, що відповідає потребам і умовам участі в тій чи іншій програмі. Студенти України опиняються в ситуації, коли бракує не лише інформації, мотивації і коштів, але й важливим моментом є відповідність вимогам. Першочерговою і обов'язковою вимогою окрім професійних знань і навичок, є володіння іноземною мовою міжнародного спілкування – англійською.

Мобільність студентів стимулюється різними державними й регіональними програмами. Багато країн укладають двосторонні й багатосторонні угоди.

Розробка освітніх міжнародних програм є одним з основних інструментів реалізації принципів Болонського процесу. Міжнародні освітні програми покликані підвищити конкурентну спроможність європейської освіти, враховуючи і українську, в цілому і, як наслідок, розглядається як важливий засіб для досягнення гармонізації загальноєвропейського освітнього простору. Розвиток міжнародних освітніх програм зумовлений сучасними тенденціями, які сприяють підвищенню якості освітніх послуг, необхідністю модернізації наявних освітніх програм, адаптацією університетських програм до європейських стандартів. Реалізація європейських вимог і стандартів в освітньому процесі свідчить про бажання співпраці та можливість України стати рівноправним партнером.

СТРУКТУРА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Структура діяльності соціального працівника, як і будь-якої іншої професійної діяльності, припускає наявність таких компонентів, як суб'єкт (того, хто її здійснює), об'єкт (того, для кого вона організована, або на кого спрямована), мета (до чого вона прагне, ідеальний передбачуваний результат діяльності), функції (які при цьому функції чи види діяльності виконуються).

Метою діяльності соціального працівника є створення умов для психологічного комфорту клієнтів та допомога у розв'язанні проблем з допомогою соціальних, правових, психологічних, медичних механізмів попередження і подолання негативних явищ, які виникають в суспільстві.

Професійна діяльність – це складна динамічна система, до складу якої входять численні елементи.

Н. В. Кузьміна виділяє наступні елементи, які визначають успіх професійної діяльності: конструктивна (конструктивно-змістова, конструктивно-оперативна, конструктивно-матеріальна); організаторська діяльність; комунікативна.

Сутність професійної діяльності полягає в єдності емоційно-чуттєвого та розумового розвитку, вихованні рис справжньої людини.

О. В. Лішин визначає професійну діяльність, як цілеспрямовану багатоступеневу активність людини, її ціннісних орієнтацій та результатів професійного продукту.

На думку В.О. Сластьоніна професійна діяльність, це особливий вид соціальної діяльності, спрямованої на передачу культури та досвіду, накопичених людством, створення умов для особистісного розвитку і підготовки до виконання соціальних ролей, визначених у суспільстві, створення професійного важливого продукту діяльності.

Будь-яка діяльність здійснюється за допомогою засобів. До засобів відносять всі дії, предмети, знаряддя, пристосування, методи, форми і технології, за допомогою яких досягаються цілі діяльності.

Результат діяльності соціального працівника це допомога у вирішенні проблем і подолання кризових ситуацій людей незалежно від національності та віросповідання. Кожна людина має право на належне повноцінне існування. Важливо зазначити, що професія соціального працівника у сучасний складний період розбудови української держави

є необхідною для нашого суспільства і суспільства в цілому, коли виникає багато проблем і люди потребують підтримки та допомоги.

Структура професійної діяльності соціального працівника вимагає органічного єднання професійних та особистісних якостей.

Вимоги до фахівців з соціальної роботи базуються на кодексі етики, ґрунтуються на фундаментальних загальнолюдських цінностях, вразовують гідність та унікальність кожної особистості, її права та можливості.

Одним із головних інструментів професійної діяльності соціального працівника є спілкування. У процесі спілкування соціальний працівник налагоджує контакт з клієнтом і з'ясовує проблеми, які потребують вирішення, що є дуже важливим для успішної професійної діяльності.

Особливості професійного спілкування соціальних працівників і клієнтів значною мірою обумовлені етичними стандартами соціальної роботи, цінностями, культурними традиціями, віковими, інтелектуальними та іншими характеристиками клієнтів.

Отже, професійна діяльність соціального працівника це організована система, яка спрямована на прогнозування, управління та діагностику в умовах, що змінюються, розвиток свідомої самоактуалізації та вмінь самокерування пізнавальним професійним процесом.

УДК 378.147.091.39:004.738.5

Фатєєва Д. М.

ДИДАКТИЧНІ ФУНКЦІЇ МЕДІАОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ-ПОЛІТОЛОГІВ

Сьогодні в суспільстві значно активізувались політичні процеси і тому разом з іншими сферами громадського життя суттєвих змін зазнає і сфера політичних відносин. Відповідно зростає потреба в науковому осмисленні, прогнозуванні розвитку політичних процесів, можливих кризових ситуацій, розробці практичних рекомендацій щодо їх упереження. В цих умовах потрібні фахівці, які вміють аналізувати, систематизувати, узагальнювати і давати оцінку політичним явищам, продукувати альтернативні ідеї, раціоналізувати політичні рішення, розробляти оптимальні методи управління, технології вирішення соціально-політичних конфліктів і криз, досягнення злагоди в суспільстві.

В першу чергу, це стосується підвищення якості професійної підготовки майбутніх політологів та впровадження до навчального

процесу вищої школи сучасних методів та технологій. Зокрема, впровадження медіаосвітніх технологій здатне забезпечити умови роботи студентів з найактуальнішою інформацією та необхідними знаннями її переробки та використання в професійній діяльності. Експериментальна дослідження довело, що застосування даних технологій сприяє набуттю майбутніми фахівцями навичок критичного мислення, вмінню здійснювати науковими методами аналізу поточної інформації. Медіаосвітні технології надають можливість набути конкретних вмінь обробки інформації через її порівняння, відокремлення фактів від їх суб'єктивних оцінок, вміння виявляти прихований зміст і загальний контекст, тощо.

Застосування медіаосвітніх технологій здатне допомогти студентам-політологам оволодіти важливими професійними вміннями, які передбачені освітньо-кваліфікаційною характеристикою їхньої спеціальності та виконують низку дидактичних функцій. Під дидактичними функціями технологій навчання розуміються їх призначення, роль і місце в навчально-виховному процесі.

Дидактичні функції є зовнішнім проявом властивостей засобів навчання, що використовуються в навчально-виховному процесі для реалізації поставлених цілей. У процесі професійної підготовки медіаосвітні технології виконують наступні функції: презентаційну, тренувальну, контролюючу, розвиваючу, диференціації змісту навчання, індивідуалізації навчання, інформатизація навчального процесу, мотивуючу, підбурення до творчої діяльності, інтерактивності навчання, підвищення ефективності засвоєння теоретичного матеріалу. Дані дидактичні функції реалізуються у процесі професійної підготовки студентів-політологів шляхом інтеграції до вже існуючих навчальних курсів, у самостійній роботі студентів та контрольних заходах перевірки знань та умінь.

Основні форми організації навчального процесу у вищій школі – лекція та практичне заняття. Використання медіаосвітніх технологій у їхній організації пов'язане з використанням комп'ютера, мультимедійного проектора та вільного доступу до Інтернет мережі. PowerPoint презентації, готові медіа-продукти (наукові історичні, політичні фільми, хроніки) забезпечують виконання презентаційної, розвиваючої функції, функції підвищення ефективності засвоєння теоретичного матеріалу та підбурення до творчої діяльності. Таким чином поліпшуються засоби наочності, умови для розвитку особистості студента та варіативність для презентації інформації та самостійно набутих знань.

Значну частину професійної підготовки майбутні політологи здійснюють у процесі самостійного навчання. Таке навчання проходить за планування та методичного керівництва викладача, але без його

безпосередньої участі. Використання медіаосвітніх технологій у даному аспекті може бути спрямоване як на роботу з готовою медіапродукцією, так і на створення студентами власної. Доцільним є використання Веб-портфоліо та Веб-квестів.

Веб-квест (Webquest) в педагогіці – це проблемне завдання з елементами рольової гри, для виконання якого використовуються інформаційні ресурси Інтернету. Це освітній сайт, присвячений самостійній дослідницькій роботі студентів за певною темою з гіперпосиланнями на різні веб-сторінки. Він повинен включати в себе наступні структурні компоненти: вступ, завдання, поетапний опис процесу, вказівки, список інформаційних ресурсів, висновок. Технологія веб-квест, виконує ряд функцій: презентаційну, тренувальну, індивідуалізації процесу навчання, тощо. Використання даної медіатехнології здатне покращити ряд професійних компетенцій: використання медіатехнологій для вирішення професійних завдань (в т.ч. для пошуку необхідної інформації, оформлення результатів роботи у вигляді комп'ютерних презентацій, веб-сайтів, баз даних тощо); самонавчання і самоорганізація; робота в команді.

Використання медіаосвітніх засобів здатне значно розширити традиційний спектр видів контролю знань та умінь студентів-політологів. Доречним є використання різних автоматизованих засобів тестового контролю, а також створення студентами власних Веб-портфоліо. Веб-портфоліо – це веб-базований ресурс, який відображає ріст навчальних та професійних досягнень власника. Це може бути елементарний веб-сайт, сторінка у соц-мережі або блог, котрий відображає напрацювання студента: результати виконання практичних, проектних завдань, тощо. Метою ведення портфоліо є: систематизація досвіду; чітке визначення напрямів розвитку студента, що полегшує самоосвіту або консультування з боку науково-педагогічних працівників; об'єктивніша оцінка рівня сформованості професійних умінь; допомога в написанні курсових та дипломних робіт, студентських наукових досліджень.

УДК 378.147.091.39:004.738.4/.5

Sheina O.

FORMATION OF MEDIA CULTURE OF UNIVERSITY STUDENTS IN INFORMATION SOCIETY

The rapid development of information and communication technologies requires special training of individuals to skillful and safe use of these

technologies which makes media education the question of special significance nowadays and brings such notions as “media literacy” and “media culture” in the foreground.

According to the Conception of implementation of media education in Ukraine (2010), “there is an urgent need for the development of media education, one of the main objectives of which is to prevent the person’s vulnerability to media violence and media manipulation, escape from reality into the mazes of virtual world, spread of media addiction”. Media Education (cultural aspect) is the object of study of a number of Ukrainian and foreign scientists: E. Kosolapova, S. Tsymbalenko, T. Kuznetsova, Sh. Mader and others.

Media education is the process of personality’s development by means of media with the purpose of formation of the culture of communication with media, creative communicative skills, and critical mode of thinking, skills of full perception, interpretation, analysis, and evaluation of media texts, learning of different forms of self-expression by means of media techniques.

In Recommendations Addressed to UNESCO on Media Education, media education is considered as “part of the basic entitlement of every citizen, in every country in the world, to freedom of expression and the right to information and is instrumental in building and sustaining democracy. Media Education addresses a wide range of texts in all media (print, still image, audio and moving image) which provide people with rich and diverse cultural experiences”.

Media culture – is a system of material and intellectual values in the field of media, a historically determined system of their reproduction and functioning in society as well as; with respect to the audience media culture can be a system of levels of development of human personality able to perceive, analyze, evaluate media texts, to be involved into media creation, to acquire new knowledge in the sphere of media. Similar notions are information culture, video culture, audiovisual culture.

The importance of formation of media literacy and media culture is discussed by many Ukrainian and foreign scholars. Some of them admit that it is necessary to form media literacy and information culture from primary school age because of the strongest influence of uncontrolled flow of information on the younger generation.

Having access to unlimited amounts of information causes the problem of getting high quality information and thus, the problem of mastering the skills of selecting relevant information and developing critical mode of thinking to interpret the received information, to make one’s own conclusions and to create new information. So the necessity of navigation

programmes containing useful tips and help to find qualitative information on different issues is of urgent importance nowadays.

In the process of transforming students into scholars the former become skillful users and creators of information, develop information communications technology skills, digital literacy, media literacy and information literacy, and in such a way the students contribute to the formation of their own media and information culture.

Too rapid development of information and communication technologies and constant pressure of uncontrollable flow of information have a negative influence on human mind resulting in disability to think logically and the so-called clip thinking. To prevent it we should pay attention to the information literacy and information culture. The level of personal cultural competence reflects the level of personality's media and information culture. Thus, media and information literacy and media culture are inseparably linked with each other. The ability to resist the negative information influence and manipulation is one of the essential parts of the development of contemporary personality. The life in the information society is impossible without mastering media and information literacy and culture.

We consider that only individuals with high level of media and information literacy and media culture should build knowledge societies. The formation of media culture and the creation of effective system of media education in Ukraine can ensure the improvement of the educational process and the quality of European higher education.

УДК 378. 147. 091.33: 004.738.5

Шмідт В. В.

КООРДИНАЦІЯ ОСОБИСТОГО НАВЧАЛЬНОГО ТА ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩ ЗА УМОВ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ІНТЕРНЕТУ НОВОГО ПОКОЛІННЯ

Швидке поширення, розвиток і зміни в технологіях можуть бути використані в суспільстві, щоб докорінно змінити викладання і навчання. Технологічні та Інтернет-інструменти дозволяють студентам активно спілкуватися і виконувати домашнє завдання з використанням нових методів. Вони також включені до процесу презентації матеріалу,

систематизації та організації інформації. Проте, чиновники і адміністрація університетів робить недостатньо кроків для побудови цільного освітнього середовища, заснованого на сучасних технологіях. Існує також нагальна проблема раціонального використання їх в навчальному процесі, адміністративній діяльності, підготовці викладачів, дистанційній та самоосвіті. У сфері теоретичних досліджень відчувається брак досліджень теоретичних основ для входження особистих середовищ навчання студентів до глобального освітнього середовища.

Технології Інтернет змінили концепцію отримання знань на концепцію обміну інформацією, яка передбачає швидкий обмін даними. Однією з підстав для такої зміни в освітньому середовищі стала поява World Wide Web другого покоління (2.0). В українських установах однак частіше за все використовуються традиційні он-лайн інструменти, розроблені педагогами.

Метою даної статті є показати, які сприятливі освітні чинники середовища університетів дозволяють студентам створювати свої власні навчальні середовища з активним використанням технологій Інтернет.

Відповідно до поставленої мети сформульовано такі завдання дослідження:

1. Систематизувати способи відбору та регулювання потенційних навчальних середовищ студента у взаємодії з освітнім середовищем вищого навчального закладу.

2. Визначити характеристики освітнього середовища, яке буде ефективно функціонувати при використанні в ньому сучасних інформаційно-комунікаційних засобів

У сучасній освітній парадигмі студент може використовувати ресурси не тільки університетського освітнього середовища, але й обирати та регулювати інші потенційні освітні середовища, у тому числі Веб 2.0 4-ма способами відносно рівня розвитку потенціалу особистого навчального середовища різних студентів. У першому випадку особисте середовище навчання студента включає в себе все освітнє середовище, а також додатковий потенціал навчального середовища. Освітнє середовище повністю використовується і при правильній організації студент отримує можливість знайти більше джерел інформації з різних інформаційних просторів (бібліотека, практика, Інтернет). У другому випадку особисте студентське середовище включає тільки частину освітнього середовища та використовує інші інформаційні ресурси у вільному навчальному осередку. У третьому випадку освітнє середовище не відповідає повністю освітнім потребам студентів і вони не використовують його, щоб утворити особисте середовище навчання, а

застосовують інші потенційні ресурси в навчальному середовищі. Четвертий варіант: особисте середовище навчання студента дорівнює тільки освітньому середовищу, тому що воно відповідає їх потребам, і дає можливість подальшого додавання інших потенційних ресурсів.

В основу дослідження покладено припущення про те, що процес навчання може бути покращений, якщо він: реалізується у межах освітнього середовища, яке має 4 основних характеристики для ефективної побудови і функціонування і таким чином створює базу для створення індивідуальних студентських навчальних середовищ, одночасно мотивуючи їх на застосування інших потенційних навчальних середовищ, у тому числі електронних та Інтернет (Веб 2.0).

Характеристиками освітнього середовища, яке буде ефективно функціонувати при використанні в ньому сучасних інформаційно-комунікаційних засобів, є:

1. Студентські можливості або умови, необхідні для студентського навчання із засобами Веб.

2. Можливості викладача або необхідні умови для того, щоб викладачі навчали студентів із застосуванням веб-інструментів.

3. Умови освітньої установи, тобто матеріальне освітнє середовище, яка дозволяє студентам створювати персональні навчальні середовища навчання засобами Інтернет.

4. Психологічний клімат між учасниками навчального процесу (студент-студент, студент-викладач).

Для розв'язання поставлених завдань було застосовано такі методи дослідження: вивчення й аналіз науково-методичної літератури з метою розгляду основних теоретичних питань проблеми дослідження; визначення поняттєво-категоріального апарату; аналіз педагогічної діяльності викладачів і власної педагогічної діяльності.

Наукова значущість полягає у тому, що робота виконана в руслі сучасних освітніх тенденцій інформатизації та інтернаціоналізації освіти та систематизує *способи відбору та регулювання потенційних навчальних Інтернет середовищ студента у взаємодії з освітнім середовищем вищого навчального закладу.* Основні положення роботи були перевірені і апробовані у роботі зі студентами Чорноморського державного університету імені Петра Могили.

HUMAN-COMPUTER INTERACTION IN LEARNING PROCESS

A Human- Computer Interaction (HCI) is the study, planning, design and uses of the interfaces between student-users and computers of today. It is often regarded as the intersection of computer science, behavioral sciences, media studies, and several other fields of study. Much work has been done to make the interaction between a computing system and a student-user.

HCI has emerged since the rise of the field in the mid-1980s. **The term of Human-Computer Interaction** was popularized by Stuart K. Card, Thomas P. Moran and Allen Newell in their seminal 1983 book “The Psychology of Human Computer Interaction”. By the way, the authors used the term for the first time in 1980, and the first known use was still in 1975. This term is acknowledged that the focus of interest was broader than just the design of the interface and was concerned with all those aspects that relate to the interaction between student-users and computers.

The definition of Human- Computer Interaction is a discipline concerned with the evaluation and implementation of interactive computing systems for human use and with the study of major phenomena surrounding them. **An important aim of Human- Computer Interaction** is the securing of user computing satisfaction. HCI studies a student-user and a machine in communication, it draws from supporting knowledge on both the machine and the human side. **On the machine side**, techniques in programming languages, operating systems, and development environments are relevant. **On the student side**, communication theory, linguistics, social sciences, cognitive psychology, and human factors such as computer user satisfaction are relevant too. Due to the multidisciplinary nature of Human-Computer Interaction, students with different backgrounds contribute to its success. So, human-computer interaction (**HCI**) is also sometimes referred to as human-machine interaction (**HMI**), man-machine interaction (**MMI**) or computer-human interaction (**CHI**).

Human-Computer Interaction aims to improve interactions between student-users and computers by making computers more usable and receptive to user’s needs. Specifically, **HCI has interests in:**

- **methodologies** and processes for example, (given a task and a class of student-users, optimizing for a desired property such as learnability or efficiency of use);

- **methods** for implementing interfaces;

- **techniques** for evaluating and comparing interfaces;

- **developing** new interfaces and interaction techniques.

The Human-Computer Interaction can be described as the point of communication between the student-user and the computer. The flow of information between the human and the computer is defined as the loop of interaction. **The loop has several aspects** to it, including:

- **Task environment.** The conditions and goals set upon the user;

- **Machine environment.** The environment that the computer is connected to, e.g. a laptop in a college student’s dorm room.

- **Input Flow.** The flow of information that begins in the task environment when the student has some task that requires using their computer.

- **Output.** The flow of information that originates in the machine environment.

- **Feedback.** Loops through the interface that evaluate, moderate, and confirm processes as they pass from the human through the interface to the computer and back.

Human-computer interaction involves optimizing the interactions students have with interactive product to enable them to carry out their activities at work, school, and in their everyday life.

More specifically, **usability is broken down into the following goals:**

- effective to use (**effectiveness**);

- easy to learn (**learnability**);

- easy to remember how to use (**memorability**). For each goal, we consider it in more detail.

The aim of the presentation is to introduce you the study of Human-Computer Interaction, so that after studying this you will be able to:

- Discuss the History and Evolution of HCI;

- Describe the goals of HCI;

- Define User Experience goals.

The goals of Human-Computer Interaction are to produce usable and save systems, as well as functional systems. These goals can be summarized “as to develop or improve the safety, utility, effectiveness, efficiency and usability of systems that include computers” (“Interacting with computers”, 1989).

Improving effectiveness and efficiency are self-evident.

Usability is a **key concept** in Human-Computer Interaction. It is concerned with making systems easy to learn and easy to use.

The means by which students interact with computers continues to evolve rapidly.

Human-Computer Interaction is affected by the forces shaping the nature of future computing.

The future for Human-Computer Interaction is based on current promising research. It is expected to include a number of characteristics. Scientific researchers were concerned about how the use of computer might enrich the study, work and personal lives of learners. In particular, they focused on the capabilities and limitations of student-users, that is, their understanding of the interaction with computer systems. At that time this primarily meant understanding learner's psychological processes when interacting with computers. However, as this field began to develop it soon became clear that other aspects influence on users and management and organizational issues and health impediment are all important factors contributing to the success or failure of using the computer systems.

Attention to human-machine interaction is important, because poor designed human-machine interfaces can lead to many unexpected problems.

Researchers in Human-Computer Interaction are interested in developing new design methodologies, experimenting with new hardware devices, prototyping new software systems, exploring new samples for interaction, and developing models and theories of interaction.

Підсекція: Нові тенденції в перекладі та стилістиці

УДК 81'25:004.7385

Бужиков Р. П.

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У СФЕРІ ПЕРЕКЛАДУ

Сучасний розвиток економічних, політичних і культурних зв'язків надає перекладу має великого значення як механізму взаєморозуміння і взаємопроникнення культур. Наразі проблеми перекладу привертають величезну увагу, що викликано, насамперед, швидким зростанням значення перекладацької діяльності.

Сьогодні Інтернет-технології є невід'ємною частиною повсякденного життя у всіх його сферах і проявах, особливо їх домінуюча роль проявляється з розвитком процесів міжкультурної комунікації. Сучасна методика викладання з метою підготовки професійних перекладачів,

щоб бути дійсно актуальною, повинна не тільки використовувати Інтернет-ресурси у процесі навчання іноземних мов, але і обов'язково активізувати увагу на координації мовного навчання з вивченням компонентів міжкультурної комунікації, оскільки без даної конвергенції перекладач не може бути по-справжньому компетентним.

У процесі перекладу мова змінюється згідно контексту і мети використання, саме тому пріоритетним завданням перекладача є коректне забезпечення комунікації, зберігаючи при перекладі еквівалентність повідомлення і гарантуючи еквівалентне сприйняття адресатом тексту оригіналу.

Інноваційне застосування можливостей Інтернету в мовній освіті все частіше і частіше стає прогресивною альтернативою використанню відеоматеріалів в якості засобу навчання іноземної мови. Якщо всього кілька десятиліть тому єдино можливим методом спостереження за життям і культурою країни досліджуваної мови були фільми і уроки, записані на відеокасетах, то сьогодні використання супутникового телебачення і перегляд по Інтернету телевізійних програм іноземною мовою дозволяє віртуально спостерігати за культурою і політичним життям практично будь-якої держави. Багато західних інформаційних каналів використовують мережу Інтернет для створення власних представницьких сайтів, щоб збільшити аудиторію в світі, активізуючи, таким чином, процес міжкультурної комунікації. Інтенсивність міжнародних комунікаційних процесів стимулює адаптацію інноваційних технологій для навчання іноземних мов і для підготовки перекладачів як компетентних фахівців з міжкультурного спілкування.

Застосування Інтернет-сайтів, можливість віртуальної web-комунікації з викладачами-носіями мови надає можливість порівняльного аналізу лінгвістичних і семантичних особливостей мови залежно від її географії поширення, дозволяє культивувати прогресивну інтеграцію культури технічної, яка відображається у граматичній компетентності перекладача, і культурі неформальній, що є невід'ємною частиною особистісного культурного надбання.

Матеріали Інтернет сайтів Європейського Співтовариства та інших міжнародних організацій можуть використовуватися для підготовки дидактичних матеріалів з вивчення лексикологічної та культурної еквівалентності спеціалізованих перекладів, оскільки відкривають можливість об'єктивного порівняння оригіналу нормативного тексту і його перекладів на кілька іноземних мов. Крім того, використання даних Інтернет-ресурсів готує перекладачів до процесу пошуку функціональних і альтернативних еквівалентів у спеціалізованих текстах. Потенціал Інтернет-сайтів Європейського Співтовариства дозволяє

провести компаративістський аналіз перекладів і простежити динаміку зміни еквівалентного семантичного змісту під час спеціалізованого перекладу, порівнюючи використання різних лексичних зворотів, в залежності від мови перекладу, а також аналізуючи зміну еквівалентності культурних компонентів. Використання Інтернет-ресурсів у процесі вивчення іноземної мови сприяє консолідації не тільки лінгвістичної компетентності перекладачів в області спеціалізованої термінології та спеціалізованого перекладу, але і допомагає акумулювати знання з міжнародної та міжкультурної комунікації, що викликають репрезентативний інтерес для професійної перекладацької діяльності.

УДК 81'25:004.7385

Бужикова Р. І.

МЕДІАОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ПЕРЕКЛАДУ

Вимоги сучасного ринку професійних послуг та вплив глобалізації кидають виклик існуючим методикам викладання. Щоб відповідати новим вимогам, студентам необхідно отримувати знання, вміння та навички з використанням медіаосвітніх технологій. При підготовці перекладачів потрібно враховувати, що ці технології вже стали невід'ємною частиною процесу перекладу. Слід привнести ряд нововведень і поліпшень в процес підготовки перекладачів, щоб цей аспект не випадав з поля зору.

Необхідно знати, як медіаосвітні технології можуть підвищити рівень професійної компетенції випускників, що має на увазі набуття уміння застосовувати бази даних і можливості Інтернет ресурсів у процесі перекладу.

Викладач має навчитися коректно впроваджувати дані технології в освітній процес. Медіаосвітні технології дозволяють розробити змішані освітні моделі та курси, що враховують індивідуальні потреби студентів.

Як згадувалося раніше, вплив глобалізації та інформаційних технологій, а також сучасний ринок професійних перекладацьких послуг висувають нові вимоги до перекладача, які необхідно враховувати у процесі підготовки. Саме медіаосвітні технології допомагають адаптуватися до нових методів і технік викладання, які дозволяють студентам отримати знання, вміння і навички, що відповідають сучасним вимогам. Змінюються не тільки методологія викладання, але також функції студентів і викладачів. Студенти знаходяться в центрі

освітнього процесу, вони отримують свободу обирати зміст курсу. Роль викладача відходить на другий план, хоча, тим не менше, залишається досить важливою, оскільки саме він є куратором діяльності студентів. Студенти також засвоюють стратегії самонавчання, які дозволять їм вирішати проблеми поза аудиторією, застосовувати техніку взаємного навчання і спільно з іншими студентами створювати освітню базу.

З розвитком новітніх технологій впровадження електронних засобів спілкування в освітній процес додає особливого значення віртуальному освітньому середовищу. У даному контексті можливості цих засобів ще до кінця не вивчені.

Щоб використовувати всі переваги медіаосвітніх технологій, потрібно адаптувати матеріал під нове освітнє середовище. Для здійснення повномасштабної переміни необхідно провести перепідготовку викладачів. Ефективне застосування медіаосвітніх технологій вимагає більше тимчасових витрат на підготовку матеріалу для занять і планування комунікаційних процесів з використанням різних інформаційних засобів.

Наразі у більшості вузів на мовних факультетах у галузі навчання усного та письмового перекладу можливості медіа освітніх технологій використовуються дуже обмежено. До цих пір не всі викладачі мають уявлення про те, що з застосування такого потужного ресурсу на заняттях можна витягти колосальні переваги. Більшою мірою це стосується використання методик навчання, спрямованих на набуття студентами компетенцій, котрими повинен володіти професійний перекладач. У цьому ключі використання медіа освітніх технологій дає великі переваги, такі як навчання в режимі онлайн, навчання незалежно від місця розташування студентів і викладача. Таким чином, це відкриває шлях комбінованому методу навчання, який поєднує в собі очне та дистанційне навчання без будь-яких втрат.

Наступна перевага медіаосвітніх технологій – це можливість адаптації освітнього процесу під потреби кожного студента. Сучасні тенденції в освіті, зокрема європейські, припускають, що студенти повинні самі нести більшу частину відповідальності за своє навчання, і це не позбавлено сенсу. Підхід з використанням медіаосвітніх технологій значно спрощує поставлене завдання і робить його більш здійсненним: майбутні перекладачі тепер зможуть самостійно (в межах заданих тематик) відбирати матеріал виходячи зі своїх інтересів і рівня володіння мовою. Не менш важливим є питання набуття перекладацьких компетенцій на основі завдань, підібраних з Інтернету та інших джерел.

СУТНІСТЬ ТА МЕТОДИКА ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРОСОДИКИ ДІЛОВИХ ПЕРЕГОВОРІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ І УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

Системний підхід і комплексний характер аналізу досліджуваного матеріалу визначили методологію проведення експерименту на всіх його етапах.

З діалогів між учасниками в рамках пасивного експерименту було відібрано реалізації стверджувальних і питальних висловлень американських та українських мовців. Україномовним матеріалом слугували діалоги розміщені в інтернеті телеканалом «Місто» (м.Полтава), програма PRO CAPITAL. Аудіо матеріал англійською мовою був обраний з інтернет порталу та книг Оксфордського видання 2012-2013 р. в яких представлені діалоги записані при Оксфордському університеті. Сформований експериментальний корпус дослідження, загальною тривалістю звучання 132 хвилини українською мовою і 120 хвилин англійською мовою, використано для подальшого проведення слухового та аудиторського аналізів.

Під час опрацювання діалогів їх структуру було розподілено на декілька частин а саме:

- 1) **зав'язка або початок бесіди** (встановлення контакту) :
 - привітання;
 - представлення мовців (прізвище, імя по-батькові, країна або місто, яке представляє, займана посада – формальна частина, яка є обов'язковою, навіть коли співбесідники вже знають одне одного, що є характерною рисою ділових переговорів);
- 2) **медіальна частина**:
 - причина з якої ведуться переговори;
 - обговорення (дискусія);
- 3) **заключна частина**:
 - підведення підсумків;
 - вирішення питань.

Якщо розглянути подані частини в процентному співвідношенні, то на початкову частину відводиться 8 % часу, медіальну – 82 % і на заклjučну – 10 %.

Для проведення аналізу об'єкта дослідження його процедурна організація складалась з двох етапів: 1) перша (підготовча) стадія – формування і підбір експериментального матеріалу дослідження;

2) друга – експериментальний аналіз записів ділових переговорів, а саме членування записів на відрізки, поділ за схожими лексичними і синтаксичними особливостями, поділ фраз на групи в залежності від типу інтонаційної моделі до якої належала фраза.

Експериментально-фонетичне комплексне дослідження здійснювалося на основі методу структурно-функціонального вивчення мовленнєвої інтонації на матеріалі мовлення американських та українських мовців і складалося з таких етапів: лінгвістичний аналіз і добір мовленнєвого матеріалу з проблеми дослідження; слуховий аналіз матеріалу дослідження; аудиторський аналіз матеріалу дослідження; інструментальний аналіз експериментального матеріалу (за допомогою спеціальних програм роботи з голосом); статистична обробка числових значень акустичних характеристик експериментальних фраз; лінгвістична інтерпретація одержаних результатів.

Перед проведенням слухового й аудиторського аналізу було проведено групування використовуваних експериментальних фраз методом мінімальних пар за такою методикою: з великої кількості фраз були обрані схожі за своєю структурою, тематикою, за приналежністю до початку, середини чи кінцівки переговорів фрази. Дані фрази були поділені на групи за тривалістю, кількістю слів і відповідно в залежності від етапів проведення переговорів. В свою чергу в діалогах присутні стверджувальні і питальні фрази матеріал було згруповано за цим показником.

Під час визначення загальних і дистинктивних просодичних характеристик розповідного, питального та спонукального типу обирались фрази представлені кожним із мовців окремо, проводилась характеристика спільного ряду ознак і наявністю однієї диференціальної ознаки – приналежністю до певного типу. Спочатку пройшла вибірка загальних характеристик мовлення і лише потім проводився більш детальний порівняльний аналіз з метою виявлення просодичних особливостей діалогічної мови під час проведення ділових переговорів.

Експериментальне дослідження проводилось на матеріалі аудіо та відеозаписів, представлених на веб-сайтах мережі Інтернет у вигляді мультимедійних файлів з розширенням (.mpg, .wav, .mov). Добір матеріалу дослідження здійснювався методом суцільної вибірки. Великий вибір матеріалу записувався у вигляді відео файлів з розширенням mp4 за допомогою спеціальної програми YTD Video Downloader.

На **наступному етапі** проведення дослідження відео конвертувалось у аудіо формат з розширенням .wav програмою iWisoft Free Video Converter і надалі опрацьовувалось за допомогою програм WaveLab LE 7, Praat, Audacity.

ПРАКТИЧНА ГРАМАТИКА ДЛЯ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

Сучасна англомовна проза може слугувати матеріалом для проведення майже будь-якого лінгвістичного дослідження завдяки своїй різноманітності та багатоаспектності. В ній віддзеркалюються майже всі тенденції сучасної культури, що тягнє то багатозаровості та універсальності. Ці умови дозволяють досліджувати нові художні грані, шукати прийоми, використані автором для досягнення нової глибини сприйняття тексту читачем, аналізувати те, що належить до сфери духовної за допомогою суто наукових підходів. Ми живемо в час, коли людина, з одного боку є втіленням духу і мислення, з іншого боку в повсякденному своєму існуванні оточена високотехнологічними пристроями та невичерпними джерелами інформації. Взаємний вплив цих сфер – безсумнівний та беззаперечний. Ритм життя диктує свої правила, як винахіднику, так і письменнику. Не дивно, що терміни не просто проникають до художньої літератури у своїй безпосередній ролі, вони набувають нового, незвичного функціонування.

На думку дослідників, частота вживання термінів, особливо вузькоспеціальних, в мові художніх творів є невеликою, навіть, якщо вона є рисою ідіостилу конкретного письменника. Проте вдале використання термінів сприяє розкриттю мовленнєвої характеристики персонажу, відображенню особливостей його професійної діяльності.

Термінологічна лексика функціонує здебільшого в науковому стилі. Закономірною сферою її застосування є науково-інформаційна література, а сферою фіксації – словники та інші лексикографічні джерела. Зустріти термінологію можна також в публіцистичному та офіційно-діловому стилях. Проникнення термінології до художнього стилю – явище сучасне і актуальне, вартє уваги та окремого дослідження. Використання термінології для досягнення виразності вимагає від автора чималої майстерності та естетичного смаку. Окремо слід звернути увагу на те, що якісне і доречне використання термінів у художньому стилі можливе лише за умови високої обізнаності автора у значенні використаних термінологічних одиниць.

Використання термінів з метою увиразнення образу героїв припускає залучення термінів будь-якої сфери. Цілком логічно, якщо в професійній розмові або, навіть, повсякденному житті людина користується певними поняттями, що притаманні її професійній діяльності. Однак, мова іде не тільки про подібні ситуації. Окремої уваги варті ті

одиниці, що стають основою для засобів виразності завдяки універсальності і витонченості, здатності буди сприйнятими та зрозумілими для читача, одночасно створюючи особливе відчуття залученості до світу “обраних”, тих кому підвладна “дешифровка” терміна, а з цим і розуміння задумки автора.

Кількість термінів, які можна використати для створення засобів виразності, досить обмежена. І основною їх характеристикою має бути доступність. Якщо слово незрозуміле читачу, навряд чи він зможе осягнути художній ефект, на створення якого розраховував автор. Вихід один – оперувати поширеними і сучасними термінами, що не належать до вузькопрофесійних сфер. Такими, на нашу думку, можна вважати музичні терміни.

В сучасному житті, з розширенням технічних можливостей, музика оточує людину всюди – в супермаркеті, в машині, в спортзалі, вдома. Її вплив на настрій підтверджено вченими, а здатність підвищувати розумові ресурси майже не викликає у них сумнівів. Багато людей мають базову музичну освіту, найпростіші базові знання включено до курсу загальної шкільної освіти. Вища освіта поглиблює ці знання в курсі культурології, а решту забезпечує довічна людська допитливість. Як результат – складно знайти людину, яка б не знала значень слів “гама”, “акорд”, “симфонія” чи “соната”.

Будь-який вид мистецтва прагне іти нарівні із часом. В ньому відбиваються усі суттєві зрушення у житті суспільства, в якому він розвивається і існує. Так, і музика прагне до цілісного і глибокого відображення життя у музичних образах, оперуючи власними, лише їй притаманними засобами. Актуальність цього виду мистецтва позначає також широке висвітлення його засобами масової інформації та науково-публіцистичними джерелами, яке неможливе без застосування специфічної музичної термінології. А вже звідти терміни потрапляють як до щоденного вжитку, так і до художньої літератури.

Розмаїття музичних термінів зумовлене багатогранністю цього виду мистецтва. До нього відноситься і спів, і сольне виконання творів різними інструментами, і групове у складі оркестрів, ансамблів, хорів, а також композиція і імпровізація.

Деякі групи термінів являються спільними для усіх вище перелічених груп, такі як – на позначення ритму, тривалості, тональності, темпу і настрою виконання. Деякі – притаманні лише визначеним, такі, як наприклад, на позначення тембру голосу.

До найчастіше вживаних у художньому стилі сучасної англомовної прози належать терміни на позначення музичних жанрів (symphony, sonata, requiem, concerto), тембрів голосів (soprano, tenor, baritone),

темпу виконання (*allegro, moderato, andante, adagio*), та інших (*harmony, chord, pizzicato, arpeggio, string, bass, beat*).

Взагалі функціонування термінів в художній літературі зумовлене естетичними вподобаннями автора та залежить від рівня його художньої майстерності. До тропів, у складі яких найчастіше зустрічаються терміни, входять градація, метафора, епітет, паралелізм, персоніфікація, порівняння та інші.

Вживання терміну в непрямому його значенні – результат переосмислення. А переосмислення – це когнітивний процес. Автор переосмислює термін, слідуючи за своїм художнім задумом. Одночасно він спіткає читача переосмислити його разом з ним, розвиває його художнє мислення.

Таким чином, музична термінологія відіграє суттєву роль у підвищенні художньої цінності твору, однак багато в чому залежить від індивідуального авторського підходу до її використання.

УДК 81'25

Єліссєва С. В.

ПЕРЕКЛАД І ЛОКАЛІЗАЦІЯ У СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Швидкі темпи розвитку світового ринку інформаційних технологій, без застосування яких практично неможливі сьогодні зростання і просування перспективних компаній, роблять сферу ІТ однією з найбільш затребуваних галузей перекладацької діяльності, оскільки більшість інноваційних програмних продуктів створюються англійською мовою. Від правильного, точного перекладу у сфері ІТ залежить дуже багато, зокрема, зручність використання і ефективність роботи продукту за кордоном.

Переклад, що відповідає цим критеріям, може виконати тільки досвідчений перекладач, чії технічні компетенції у поєднанні з відмінним знанням мови дозволяють глибоко вникнути в суть тексту, зрозуміти прийняті в цій сфері професіоналізми, розшифрувати скорочення і врахувати специфічні нюанси.

Складність виконання якісного перекладу з тематики ІТ, як і по інших технічних тематиках, полягає в тому, що професійні лінгвісти, маючи гуманітарну освіту, як правило, недостатньо добре орієнтуються в предметній галузі перекладу. Роботу перекладача ускладнює і різноманітність документів, які перекладаються. До них відносяться

керівництва з експлуатації апаратного і програмного забезпечення, технічні описи, статті, прес-релізи, порівняльні огляди та інше. В круг завдань IT-перекладача входить також локалізація програмного забезпечення (ПО), зокрема, переклад комп'ютерних ігор. Саме тому фахівцям, ведучим такі проекти в бюро перекладів, бажано мати профільну технічну освіту в галузі інформаційних технологій або суміжних сферах.

Такий підхід до роботи, у поєднанні з солідним професійним досвідом в даній галузі, дозволяє підтримувати якість перекладацьких послуг, що надаються, на високому рівні.

Розглянемо само поняття IT-перекладу. **IT-переклад** – це переклад у сфері інформаційних технологій. В даний час інформаційні технології проникли практично у всі сфери людського життя, і будь-яке сучасне устаткування, за рідкісним винятком, або обладнане вбудованими комп'ютерами, або допускає можливість об'єднання в систему з комп'ютерним управлінням. Документація на таке устаткування містить специфічні терміни, зрозумілі лише IT-спеціалістам і ті, які викликають труднощі у звичайних технічних перекладачів.

Ці обставини привели до виділення IT-перекладів в окремий вид письмового перекладу. Використання вузькоспеціалізованої термінології і стилістичні особливості ріднять IT-переклад з технічним перекладом, але між ними існує ряд істотних відмінностей.

До перекладу галузі IT відносяться наступні документи:

- Концептуальні проекти по впровадженню ERP-рішень, керівництво для користувачів і адміністраторів.
- Технічна документація і сервісне керівництво для комп'ютерного, мережевого і телекомунікаційного устаткування.
- Документація і інструкції по монтажу, апаратній і програмній конфігурації, експлуатації і обслуговуванню складних IT-систем і рішень (серверні системи, системи зберігання даних, обчислювальні центри, суперкомп'ютери).

Велику частину роботи IT-перекладача складає переклад керівництва по експлуатації апаратного (hardware) і програмного (software) забезпечення. Складність полягає в тому, що це керівництво містить не тільки IT-терміни, але і специфічні поняття, що відносяться до сфери застосування устаткування.

Статті про інформаційні технології – статті для IT-спеціалістів, часто містять приклади програмного коду або командних сценаріїв, і для розуміння і адекватного перекладу таких статей іноді необхідне хоча б часткове знання мов програмування або описуваного синтаксису команд.

Перекладачам досить часто доводиться мати справу з перекладом порівняльних оглядів апаратного і програмного забезпечення для

комп'ютерних журналів і сайтів, присвячених інформаційним технологіям. У порівняльних оглядах мова йде, як правило, про останні досягнення комп'ютерних технологій. Наявність в порівняльних оглядах великої кількості зведених таблиць і діаграм вимагає від ІТ-перекладача уваги до числових даних і навичку роботи із зображеннями.

Що стосується прес-релізів, вони, як правило, присвячені останнім новинкам у сфері ІТ, що вимагає від перекладача уваги до розвитку комп'ютерного ринку, знання історії інновацій конкретного виробника апаратного або програмного забезпечення, уваги до дрібниць і наявності великого словарного запасу для того, щоб грамотно перекласти повідомлення про продукцію, ще не представлену на місцевому ринку.

Переклад комп'ютерних ігор це не тільки переклад елементів інтерфейсу і ігрового меню. Це, в першу чергу, переклад діалогів ігрових персонажів, що вимагає від перекладача досвіду ігор подібного жанру, докладного знання сюжету гри, яка перекладається, і ролі персонажів. До перекладача комп'ютерних ігор пред'являють ті ж вимоги, що і до перекладача художньої літератури: переклад повинен бути адаптований під граючу аудиторію з урахуванням особливостей місцевої мови, а мова персонажів повинна бути образною і такою, що запам'ятовується.

Крім того, фахівці бюро перекладів займаються локалізацією інтерфейсів програм, файлів довідки, веб-сайтів і веб-сторінок. Ця область роботи є не менш важливою і затребуваною, чим сам переклад: саме від грамотної локалізації багато в чому залежить успішне просування товару або продукту за кордоном. Як приклад можна привести інтернет-магазини, що займаються продажами по всьому світу. Грамотна локалізація привертає до продукту або товару увагу іноземній цільовій аудиторії і формує у потенційних клієнтів базову довіру до виробника.

Локалізація перекладу – поняття відносно нове, проте процес, який воно має на увазі, використовується перекладачами вже не перше сторіччя.

Близьким за значенням терміну «локалізація» можна назвати широко відомий термін «адаптація». **Адаптація** – поняття ширше, воно має на увазі пристосування тексту на всіх рівнях мови – включаючи і граматичний, і лексичний, і стилістичний. А локалізація, у свою чергу – процес адаптації іноземного тексту до культурного контексту країни, на мову якого робиться переклад. Іншими словами, можна сказати, що локалізація – це один з видів адаптації.

Локалізація особливо потрібна при перекладі **реалій** – слів, властивих тільки одній країні, соціальній групі. Найбільш частотні

галузі застосування локалізації – переклад сайтів і програмного забезпечення.

Локалізацією програмного забезпечення (перекладом програм) називається адаптація ПО під національні вимоги, включаючи забезпечення роботи програм з регіонально-залежними форматами даних і форматами друку, зміна символів, які використовуються, малюнків, кольорних комбінацій, музичних фрагментів і тому подібне згідно культурі цільової аудиторії та інше. Часто, кажучи про локалізацію, мають на увазі всього лише переклад інтерфейсу цільовою мовою. Локалізація дуже важлива для просування за кордоном програмного забезпечення, оскільки зручний інтерфейс і наявність зрозумілих інструкцій на рідній мові користувача грають величезну роль в ухваленні рішення про покупку того або іншого продукту.

Що стосується перекладу **програмного забезпечення**, в даному випадку призначеного для користувача інтерфейсу комп'ютерних програм, то процес локалізації можна розбити на декілька основних етапів: підготовка програми до локалізації, переклад ресурсів, пошук і виправлення помилок.

На першому етапі необхідно підготувати програму до локалізації: відокремити ресурси, що локалізуються, від коду, забезпечити коректність роботи після зміни або перекладу ресурсів, забезпечити можливість роботи з іншими мовами. Готовність програми до локалізації називають **локалізуємістю**.

Виправивши всі помилки, які перешкоджають локалізації, можна приступити до наступного етапу локалізації – перекладу ресурсів. У ідеалі цим завданням повинен займатися тільки перекладач, але у разі, коли ресурси не відокремлені від коду, часто доводиться залучати програміста. Особливо важко, якщо переклад доводиться вставляти безпосередньо в код. В цьому випадку, на бажання перекласти програму на декілька мов програміст може відреагувати по-різному.

На останньому етапі, після того, як всі ресурси перекладені, необхідно виявити всі помилки, допущені при перекладі. Помилки можуть бути як косметичними (наприклад, орфографічна помилка), так і критичними, наприклад, переповнювання буфера при спотворенні форматного рядку. На цьому етапі може знадобитися тривале тестування для кожної з підтримуваних мов.

В більшості випадків оновлення програм відбуваються досить часто. Тому необхідна оперативна підтримка актуальної версії програми на всіх супроводжуваних мовах. При виході кожної наступної версії програми потрібно знов проходити всі етапи локалізації. У випадку, якщо переклад робився прямо в коді ситуація може бути дуже складною.

Для спрощення процесу локалізації були створені спеціальні інструментальні засоби, які дозволяють автоматизувати багато типових завдань і значно знизити витрати на локалізацію. Одним з таких засобів для локалізації є Lingobit Localizer.

Локалізація сайтів в широкому розумінні є синонімом перекладу веб-сторінок з однієї мови на іншу, але професійний перекладач повинен розуміти, що добре переведені сторінки – це ще грамотна локалізація сайту. Щоб грамотно локалізувати сайт необхідно подумати про особливості цільової аудиторії, врахувати національні особливості і реалії країни, специфіку ринку і менталітету цільової аудиторії, продумати структуру сайту і адаптувати графічний інтерфейс під пошукові машини.

Локалізація сайту в Інтернеті – це пристосування його змісту до культурних особливостей мови.

Наприклад, є англійський варіант сайту Верховної Ради України. *Верховна Рада* – це абсолютно українська реалія, і перекласти її на англійську досить складно. Якщо перекласти дослівно – *Supreme Council* або *Supreme Board* – мало що стане зрозуміле жителям англійських країн. Тому в англійській версії цю реалію переводять транслітерацією – *Verchovna Rada*, а поряд в дужках додають *Parliament*, оскільки парламент – орган законодавчої влади в англійських країнах. Також на цьому ж сайті можна побачити відповідність словосполучень *Голова Ради Міністрів* – *Prime Minister*, хоча для *Prime Minister* у нас існує термін *Прем'єр Міністр*.

Локалізація актуальна не тільки для інформаційних і політичних сайтів, але і для різних компаній, оскільки це відкриває для них нові можливості, привертає нових клієнтів, особливо якщо переклад зроблений з урахуванням особливостей менталітету іноземних партнерів.

Метою локалізації є такий переклад сайту, при якому цільова аудиторія сприймає його як текст написаний носієм мови і для носіїв. Недоречно дослівно перекладати певну соціо-культурну інформацію, яка буде незрозуміла іноземній публіці, як наприклад, гасла або репліки з вітчизняних фільмів. Таким чином, на зміну місцевому фольклору повинні прийти відповідності іноземного походження. Хорошому перекладачеві варто також звернути увагу на переклад цифрових значень, таких як температура, міри ваги, довжини, грошових значень, дат в місцеві стандарти.

Іноді, якщо не використовувати локалізацію – переклад, хоч і буде поверхнево зрозумілий читачеві, але основне семантичне навантаження може бути втрачене.

Наприклад, розглянемо широко відомий твір «Гарі Поттер». У тексті твору ми зустрічаємо таке слово як «магли». Дж. Роулінг називає людей, що не мають відношення до магії, *маглами*. Для читачів *магли* – просто вигадане слово. Проте, в його семантиці спочатку закладено негативне значення, оскільки словник Lingvo визначає *tuggle* як «*простак, недотепа, “чайник”, тухтії, лопух, лох*». Теж можна сказати і про назву студентської групи *Слізерін* з того ж твору (*Slither – повзти, ковзати*) і про багато інших назв і імен в художніх творах.

Історичний приклад локалізації – переклад імен і географічних назв.

Наприклад, ім'я *Чарльз* перекладалося як *Карл, Шарль у Франції, Карло в Італії, Карел в Чехії, в Польщі – Кароль*.

Очевидно, що локалізація – дуже складний процес, що вимагає крім знання мови ще і знання різних сфер особливостей культури, традицій і звичаїв, політичного устрою інших країн. Тому, перш ніж братися за будь-який переклад, необхідно зібрати якомога більше соціо-культурної інформації і, бажано, з першоджерел.

УДК 81'23

Кравцова О. А.

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПРОЕКТ ЯК МОДЕЛЬ САМОВДОСКОНАЛЕННЯ В ПЕРЕКЛАДІ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ

Нова освітянська парадигма незалежно від спеціалізації та характеру роботи наголошує на тому, що будь-який спеціаліст-початківець повинен володіти фундаментальними знаннями, професійними навичками діяльності свого профілю, досвідом творчої та дослідницької діяльності. Саме творча складова та дослідницька діяльність і формуються в процесі самостійної роботи студента.

Місією викладача є тільки організація пізнавальної діяльності студента. Студент, в свою чергу, здійснює це пізнання. Самостійна робота завершує задачі усіх видів навчальної програми. І жодні знання, що не є підкріплені самостійною діяльністю, не в змозі стати істинним надбанням людини. А психолінгвістична складова відіграє неабияку роль у формуванні як стимулу до навчання так і стимулу до самовдосконалення себе як фахівця. Тому важливим є визначення з темою дослідження, над якою в подальшому працюватиме студент.

Представляється продуктивним розглядати психолінгвістику не як науку зі своїм предметом та методами, а як особливий ракурс, де

вивчається мова, мовлення, комунікації та пізнавальні процеси. Психолінгвістика є комплексна наука, що відноситься до дисциплін лінгвістичних, оскільки вивчає мову, і до дисциплін психологічних, оскільки вивчає мову у певному аспекті – як психічний феномен. Оскільки мова – знакова система, що обслуговує соціум, то психолінгвістика входить до кола дисциплін, що вивчають соціальні комунікації, в тому числі оформлення та передачу знань.

Психолінгвістика має розглядатися не тільки як вузька направленість, в контексті виявлення порушень у мовленні, що фахівцями можуть вважатися як певні відхилення розвитку людини, але і з більш позитивного боку. А саме на виявлення особливого інтересу до певного напрямку тексту, з певним набором лексичних одиниць та зворотів (якщо розглядати зацікавленість студента у вивченні конкретного матеріалу – теоретичного чи практичного). Таким чином, з'являється ще один напрямок у лінгвістиці, який теж не можна розглядати як вузький. Експериментальна лінгвістика. Здебільшого тут розраховано на вивчення лінгвістичних проблем штучного інтелекту та машинного перекладу, автоматизацію лексикографічних процесів, створення термінологічних словників та словарних банків даних, моделювання типів міжмовних відносин, проблем мовної політики, тощо. Але експериментальна лінгвістика звертається ще до такої цікавої речі як верифікація особистості з усного та письмового мовлення, на чому і можна зосередитися.

В чому ж має полягати лінгвістичний експеримент, якщо ми розглядаємо його в контексті індивідуального проекту студента? Експеримент направлено на виявлення схильності молодого спеціаліста до ґрунтового дослідження того напрямку, який він чи вона для себе обрали.

А це не просто вибір теми дипломного дослідження, тому що «наразі це актуально», «це ще ніхто не досліджував», «я буду першим» (хоча це теж неабияка мотивація). Це може стати остаточним вибором у професії.

Читання є одним з основних видів мовленнєвої діяльності. Ця форма реалізації мовленнєвої діяльності грає величезну роль у збереженні і соціального досвіду людства; значна її роль і у пізнавальній діяльності, У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ ПРОФЕСІОНАЛУ. Оскільки читання являє собою складний психічний процес, що включає і процес чуттєвого пізнання, і процес спеціалізованого сприйняття, це перш за все процес смислового сприйняття письмового мовлення.

Отже, студент обирає над чим йому працювати – чи аналізувати детектив, чи порівнювати оригінал казки та її переклад, тільки свідомо

підійшовши до проблеми, яку саме він чи вона для себе окреслить. Це, звісно ж, ідеальне рішення, як для студента, так і для викладача, що має виступати у ролі певного модератора завдання.

Відомо, що американськими лінгвістами почато дослідження на великих вибірках людей на виявлення відмінностей у мозковій обробці сигналів синтаксичних структур серед носіїв різних мов. Зрозумілим є те, що лінгвісти мислять інакше за більшість людей. Отже, лінгвісти з Англії зробили вибірку речень з підручників та провели опитування серед різних верств населення – від професорського складу, студентства, до різноробочих. Виявилося, що матеріал, представлений у підручниках, з легкістю сприймається професором, складніше студентів, і зовсім складно нефахівцям. А речення з підручників не містили серйозного теоретичного матеріалу. Просто речення було побудовано таким чином, що більшість опитаних не сприйняла інформацію належним чином. Тому зараз науковці взяли за моніторинг підручників з граматики англійської мови, та лексикології, з психолінгвістичної точки зору, для того щоб виявити огріхи при їх укладанні, адже багато підручників з теоретичних дисциплін укладено зарозумілою мовою, а це загрожує повним ігноруванням студента матеріалу викладеного. Студенти останнім часом більше довіряють профільним форумам аніж авторитетним підручникам. І проблема тут є у зарозумілості викладення матеріалу. Індивідуальний проект, на який наважується молодий дослідник, в першу чергу має бути направлений на особисту зацікавленість предметом дослідження. І нехай, можливо, наступне звучатиме дещо зухвало, але варто студентів дати можливість досліджувати не тільки твір, що вже є перекладено та опубліковано у авторитетному виданні чи окремо, але і самому спробувати перекласти той чи інший твір, що ще не має свого перекладу, і вже на основі цього власного перекладу зробити розгалужений аналіз твору перекладу. Тут виявиться і закріплення теоретичного матеріалу, і володіння навичками письма іншомовного твору мовою перекладу. Таким чином виявиться особистість молодого перекладача, що стимулюватиме до подальшого вдосконалення та закріплення у професії.

МОДЕЛІ ПРОЦЕСУ ПЕРЕКЛАДУ

Актуальною проблемою сучасного перекладознавства є моделювання перекладацького процесу.

Моделі перекладу – це гіпотетичні абстрактні схеми представлення процесу перекладу, метою побудови яких є спроба знайти пояснення перетворенню змісту, вираженого засобами однієї мови, на відповідний зміст, виражений засобами іншої мови.

Найбільш поширеними в загальній теорії перекладу є денотативна, семантична, трансформативна, семантико-семіотична, комунікативно-функціональна, інформативна моделі перекладу.

Денотативна (ситуативна) модель перекладу передбачає ототожнення знаків двох мов із денотатами або референтами на підставі єдності предметного світу, складники якого отримують позначення у мовах світу. За умови відсутності у певних мовах відповідників перекладач компенсує такі лакуни за рахунок коментарів, приміток, прямих запозичень.

Семантична модель перекладу апелює до змістовних компонентів вихідного тексту, застосовуючи компонентний аналіз відповідників, і до синтезу змісту в матеріалі мови перекладу. Ця модель оперує глибинними семантичними категоріями та структурами й передбачає досягнення адекватності шляхом відповідності набору семантичних, конотативних і стильових ознак.

Завданням **інформативної моделі перекладу** (яку запропонував і розробив Р. К. Міньяр-Белоручев) є врахування різних типів інформації, носієм яких є оригінальний текст і які повинен декодувати перекладач, щоб мовою перекладу перетворити інформаційний масив для оптимального сприйняття його адресатом перекладу.

Інформативна модель має переважно етнокультурну установку, враховує своєрідність культур, онтологій етносів, умови створення вихідного тексту, культурну компетенцію адресатів перекладу.

Трансформаційна модель перекладу (І.І. Ревзін, В.Ю. Розенцвейг, Ю. Найда) ґрунтується на міжмовних трансформаціях мінімальних ядерних глибинних структур, зокрема, на перебудові синтаксичних схем побудови речень, знанні принципів і параметрів вихідної мови й мови перекладу, трансформацій й обмежень на них у певних мовах.

Модель перекладу із мовою-посередником розглядають або як еталонну систему поєднання наборів ознак двох мов, або як гіпотетичну концептуальну мову, що представляє зміст тексту й позбавлена особливостей мов оригіналу та перекладу.

Психолінгвістична модель перекладу передбачає використання такої внутрішньої програми як згорнутого змісту оригінального тексту (концепту), що дає змогу перекодувати її за правилами мови перекладу. При цьому перекладач проектує власне зовнішнє мовлення на зміст і форму вихідного тексту.

Комунікативні моделі перекладу корелюють із моделюванням комунікативних ситуацій у теорії комунікації, прагматиці, теорії зв'язку. Такі моделі є різноманітними за кількістю складників, способом їхньої взаємодії (О. Каде, В. Вілс). Переклад у цих моделях розглядається як перехідна ланка між двома накладеними одна на одну комунікативними ситуаціями й передбачає дві фази: декодування й обробки перекладачем змісту оригінального тексту й породження нового тексту мовою перекладу.

Перша фаза комунікативних моделей перекладу передбачає рефлексивне розуміння перекладачем світу смислів адресанта оригінального тексту, його програми інтерпретації для читача оригіналу, ступеня цінності текстової інформації та співвіднесеності її з вихідною культурою й буттям.

Друга фаза перекладу є зіставленням внутрішньо висловленої рефлексії перекладача з кодом іншої мови у «міжпороговому» просторі інтерпретації / породження з урахуванням універсуму іншої культури та буття іншого етносу, що є підґрунтям для створення тексту перекладу. З огляду на це процес перекладу можна кваліфікувати як інтерпретаційно-породжувальний дискурс. Діяльність перекладача не є ізольованою, адже вона перебуває у складних діалогічних відношеннях із буттєвою сферою, семіотичним універсумом культури тексту оригіналу та перекладу.

Дискурсивна модель перекладу, запропонована О.О. Селівановою, ґрунтується на розробленій діалогічній моделі комунікативної ситуації (дискурсу), теоретичні засади якої висновуються з концепції діалогічності гуманітарного пізнання М. Бахтіна, теоретичного потенціалу лінгво-семіотики, комунікативної лінгвістики, лінгвокультурології, етноси-холінгвістики, текстолінгвістики, дискурсології, лінгвосинергетики. **Діалогічна модель** являє собою складну нелінійну систему, що включає ряд модулів як самостійних функціональних вузлів. Антропними модулями перекладу як інтерпретативно-породжувального дискурсу є адресант, передбачуваний або реальний адресат і перекладач як проміжна система, що здійснює перетворення вихідного тексту.

Дані модулі представлені сферами індивідуальної свідомості, синхронізованими з полями колективної свідомості й культури етносів, і одним або двома (для перекладача) мовними кодами. Ці складові забезпечують на основі багатопланових діалогічних відношень:

а) породження модуля тексту-оригіналу з убудованою в ньому програмою інтерактивності й інтерпретації;

б) інтерпретацію цього модуля перекладачем виходячи з його компетенції й інтерпретанти;

в) породження модуля тексту-перекладу як перетворення на основі зміни реєстрів ментальних лексиконів, націлене на передбачуваного адресата;

г) сприйняття його реальним адресатом перекладу.

УДК 81'24

Куракин А. В.

РЕКОМЕНДАЦИИ СТУДЕНТАМ-ПЕРЕВОДЧИКАМ, ИЛИ КАК СТАТЬ ПРОФЕССИОНАЛОМ, СУПЕРСПЕЦИАЛИСТОМ В СВОЕЙ ОБЛАСТИ

Работа в вузе

1. **Осваивайте десятипальцевый метод печати вслепую!** Лучше потратить лишнее время на словарь, чем на поиск букв на клавиатуре. Не заблуждайтесь: печатать «быстро» двумя-четырьмя пальцами всё равно, что ходить быстро на одной ноге ☹. Это непрофессионально. Потолок – 200 зн/мин. Десятью пальцами – 450 зн/мин. Проверено на личном опыте. Научиться печатать 10-ю пальцами можно за 10 дней, ещё 5 лет уйдёт на приобретение навыка печати «вслепую», не глядя не только на клавиатуру, но даже на экран – смотрим в текст на столе.

2. **Набирайтесь фоновых знаний во всех отраслях!** Пройдите заново со своим братом, племянником, сыном школьный курс физики, химии, астрономии, биологии, – в жизни переводить приходится не худ. лит., а статьи по ядерной физике, спецификации на постройку яхт, указания по техобслуж. авиадвигателей.

3. **Осваивайте терминологию и клише по экономике (налогообложение, финансы, банковское дело) и юриспруденции (нотариат, гражданское и**

хозяйственное право): поступите на трёхмесячные курсы бухучёта, читайте соответствующие кодексы (цивильный, господарський, торг. мореплавства), законы, международные соглашения.

4. Страноведение: важны система образования (перевод документов обо образовании), судебная система (перевод решений судов), хозяйственное право других стран (*Allgemeine Geschäftsbedingungen*).

5. Займитесь русским языком! Изучите и исправьте у себя распространённые ошибки (как то окончить-закончить, надеть-одеть, поняла, позвонишь, свёкла, гофрированный, скрупулёзный и т.п., всего ок. 200). Обратите внимание на правила употребления строчных и прописных, слитное и раздельное написание не- с *прил.* и *нареч.*, пунктуацию. Мы – филологи, ошибки в произношении и употреблении слов родного языка для нас недопустимы, являются профессиональным браком. По нашему владению родным языком (должно быть выше среднего) окружающие (родители, друзья, сотрудники, заказчики) судят о нашем знании иностранного языка.

6. То же самое относится к украинскому языку. Изучите распространённые ошибки (проф. Пономарів).

7. Вивчіть нарешті *Правила передачі російських прізвищ українською мовою* на зубок (Скрипник-Дзятківська. Власні імена людей. С. 318), не щоб здати, а щоб знати! Якщо у перекладі прізвища хоча б одна буква передана невірно, весь документ стає нікчемним.

8. Английский язык: нужны справочники по лексическим и грамматическим трудностям, словари личных имён, распространённых ошибок, идиом, междометий, крылатых выражений, гида-переводчика.

9. Морфология: изучите синтаксические конструкции на основе неличной формы глагола (*Complex Subject, Complex Object, For-to-Infinitive Construction, Absolute Participial Construction etc.*), научитесь их выявлять в оригинале, «переводить», использовать (восстанавливать) при переводе сложноподчинённых предложений на английский. Использование *shall* в законах и договорах.

10. Синтаксис: выучите порядок слов, правила пунктуации и случаи инверсии. Проверяйте их после перевода с русского. (где ставится ООО, а где LLC?, кавычки, прописные и строчные, артикль).

11. Лексикология: стилистическая окраска и дифференциация слов, сокращения.

12. Функциональная стилистика! Основательно проработайте научный и официально-деловой функциональные стили речи, изучите их особенности в ИЯ и ПЯ. Это – не теория, это – высококлассный перевод. В этом помогают курсы по специальной (жанровой) теории перевода научно-технической и юридической лит-ры.

13. Прагматика и семантика: научиться выявлять в высказывании цель коммуникации, компоненты семантической (дейктический, модальный, оценочный, прагматический) и информационной структуры сообщения (тема, рема), прагматический потенциал, и способы сохранения их и выражения их в переводе (Бреус, Мирам и др.).

14. Проработайте пособия по теории и практике перевода Е. В. Бреуса, Г. Мирама (англ. яз) и пособие по предпереводческому анализу текста Брандес – Провоторов (нем. яз.). Обратите внимание на типологию русск. и укр. и англ. языков (И. В. Корунець, В. Д. Аракин).

15. Учитесь на хороших, образцовых переводах (официальный перевод конституции Украины, УК Украины, СК Украины, международных договоров, документов Совета Европы (www.CoE.int) и т. п.). Анализируйте их. Применяйте метод сопоставительного анализа переводов (В. Н. Комиссаров, Виноградов). Выписывайте свежую юридическую лексику, неологизмы.

16. Приобретите словарь англ. фамилий, англ., укр., русск., нем. личных имён; атлас на русск., англ., укр. языках с хорошим указателем географических названий. Антропонимы и топонимы передавайте в соответствии с этими справочниками.

17. Купите сборники образцов нотариальных документов, типовых контрактов и т.п. и изучайте их.

18. Составляйте собственный словарь (в эл. виде), выписывайте туда находки, обнаруженные в результате изучения оригинальной литературы, документов, толковых словарей, свежую лексику, неологизмы, канцеляризмы, сокращения, особ. украинские – то, чего нет в словарях. Конвертируйте свой словарь под *Лингво*. Словарь составляйте русско-английский или украинско-английский, а слова туда записывайте из оригинальных источников.

Самостоятельная работа:

19. **Слушайте новости**, на родном, а потом на иностранном языке (экономическая и политическая лексика). Слушайте *BBC, Deutsche Welle, Радио «Свобода»* он-лайн везде, где руки и глаза заняты другой (механической) работой, а голова – свободна.

20. Заведите себе алфавитный блокнотик, берите его с собой в университет, выписывайте в него интересные (показательные) примеры из лекций, ходовые (фразеологические) обороты, штампы, clichés с переводом; исключения из правил, и т.п. – всё, что стоит знать, выучить наизусть. Заучивайте записанное на нудном занятии, в очереди, в маршрутке, автобусе, поезде, т.е. везде, где приходится ждать больше 10 минут, есть свободное время.

21. Обзаведитесь полезными знакомыми – специалистами в узких отраслях (техника, медицина, юриспруденция, экономика и т.п.), которым можно было бы позвонить и проконсультироваться по тому или иному специальному вопросу, возникшему во время перевода специальной литературы, узнайте, кем работает мама подруги.

22. Автоматизируйте своё рабочее место (создайте АРМ переводчика), осваивайте технику: Lingvo x5, сканирование и распознавание (FineReader 11.0), системы переводческой памяти (TRADOS, MemoQ), машинный перевод на украинский (Ruta+Plaj 5, Pragma 6), глобальная замена в Word. Научитесь устанавливать эти программы самостоятельно, не зависеть от других людей, это наше рабочее место, наш инструмент.

23. Приобретите Лингво x5 (www.lingvo.ru)! Загрузите (www.lingvoda.ru) дополнительные словари (Апресяна, сокращений, идиом), английские толковые словари (Longman, Collins, Webster, Oxford, Macmillan).

24. Осваивайте ресурсы Интернета, поисковые системы (проверка частотности, расшифровка сокращений, поиск источника цитаты, её перевода, готовых (канонических) переводов, оригиналов, правильного перевода названия документа).

25. Отключите автоматическое исправление орфографических ошибок в Word (меню «Сервис»/ «параметры автозамены»). Учитесь писать грамотно без помочей! Если написали слово с ошибкой, Word его подчеркнёт, но ошибку вы исправите сами, вручную, а заодно выясните, в чём она состоит.

26. Мышь в Ворде – это для начинающих, орудие дилетанта. Посмотрите, как работают люди, которые просидели 10 лет за клавиатурой: они используют комбинации клавиш (hot keys). Мышь – пожиратель времени.

27. Сохраняйте себе образцы всех стандартных (бланковых) оригинальных документов (свидетельств, дипломов, контрактов, накладных, доверенностей, коносаментов, и т.п.), какие вам только встретятся, как на англ., так и на русск. и укр. языках! Желательно – в электронном виде (графическом или текстовом).

28. Сделайте себе портфолио, сложите туда свои лучшие переводы (не забудьте приложить оригинал) – результаты вашей работы. Будет с чем идти к работодателю, будет, что показать заказчику,

29. В качестве названия файла документа (и перевода) указывайте собственное название этого документа на языке оригинала. Английский – на английском, русский – на русском. Например, перевод на англ. нашего св-ва о рождении будет называться «Свідцтво про народження-05», а перевод немецкого св-ва о рождении будет называться «Geburtsurkunde-99». Копии оригиналов в эл. виде – те же названия, но в другой папке.

Тогда их будет легко найти. Если имена совпадают, укажите год или страну выдачи.

30. Переводите сами! Не ждите, когда вам за это заплатят, платят за хорошие переводы, за опыт. Если его нет – нужно набираться. Переведите для начала свои документы: св-во о рождении, о браке, паспорт, аттестат и приложение к нему, диплом, заявление, доверенность, документ на квартиру. Узнайте, какие документы требуются для открытия шенгенской визы, например, в Италию, и переведите их.

31. Переведите несколько контрактов, Инкотермс, решение суда, нотариальную доверенность, договор купли-продажи. Набирайтесь опыта, заплатите за опыт своим временем. Свой перевод на украинский (русский) дайте прочитать знакомому специалисту-экономисту, бухгалтеру (не переводчику), попросите указать места, где звучит неестественно, странно, коряво; спросите совета. Потом сделайте переводы назад, на английский, сравните с оригиналом. Результаты сохраните в портфолио.

32. Те книги, которые вам интересно читать на родном языке, постарайтесь найти на английском и читать, приобщаться к чтению на ин. языке.

УДК 3.32.327

Лабенська М. О.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД LIFELONG STUDYING

Європейський дім має власні цінності, що завжди були привабливими для нашої країни. Для підвищення рівня життя нашого народу та держави можна запозичувати все найкраще, що є в Європі. Сучасне людство живе в епоху інформаційних технологій, інформаційного буму. Щоб бути успішним, треба постійно поглиблювати знання, підвищувати власну кваліфікацію та отримувати кращий досвід. Кожного року з'являються нові професії, а старі та звичні спеціальності стають історією. Як орієнтуватися людині в сучасному океані знань, де щодня змінюються світ, з'являються нові вимоги? Кожного дня треба вчитися, адже щосекунди збільшується обсяг інформації. І зараз цей обсяг величезний. З 2006 року це питання намагається вирішити Європейський Союз, розробивши відповідну програму у сфері освіти та підготовки «Інтегрована програма в дії». У 2007 році Європейська Комісія об'єднала різні освітні та навчальні ініціативи в єдину Програму навчання протягом життя **Lifelong studying**, на яку було витрачено приблизно 7 мільярдів

євро в період з 2007 по 2013 р.р. В результаті надано підтримку школярам, учням старших класів та студентам, розроблено багато проектів в рамках чотирьох основних програм: **Коменіус** – для шкіл, **Еразмус** – для вищої освіти, що була оновлена у 2014 році та продовжена до 2020 року, **Леонардо да Вінчі** – для професійної освіти та підготовки, **Грандтвіг** – освіта для людей зрілого та похилого віку. Програма **Lifelong studying** є наступником програми **Сократ, Леонардо Да Вінчі/ Відкрите та дистанційне навчання (2000-2006)**. Вона підтримує та надає можливості навчатися з дитинства до похилого віку за будь-якої життєвої ситуації.

Українські реалії такі, що дитина має вчитися майже з народження. В рамках закону про освіту, прийнято державну програму «Я у світі», що має виховувати і навчати дітей від народження до шести-семи років.

УДК 811.111'37'42

Луньова О. В.

«ІМПЕРІЯ ЗЛА» В ДИСКУРСІ Р. РЕЙГАНА

У своєму виступі перед Національною асамблеєю євангелістів 8 березня 1983 року Р. Р е й г а н охрестив Радянський Союз «Імперією зла» і оголосив своїм головним завданням боротьбу з нею. Як і будь-яке політичне кліше ворогуючих політичних систем, даний вираз став пропагандистським прийомом психологічної війни між США та СРСР в розпал Холодної війни і, зрозуміло, не зміцнив дружніх відносин між країнами-суперницями, а лише озлобив боротьбу між ними.

Метою даного виступу було налаштувати громадськість проти СРСР, як країни, яка переступає всі закони Господа, яка є осередком зла на землі і, таким чином, представляє загрозу для усього світу. Завдання, відповідно, були наступні:

1. Вселити аудиторії глибоку повагу до країни, а також традиційних американських цінностей – демократії, релігії, моральної поведінки.
2. Переконати аудиторію в винятковості шляху Америки і значущості кожного американця, як гідного представника своєї країни.
3. Згуртувати аудиторію проти спільного ворога: СРСР, як держави, що є втіленням зла і гріха в сучасному світі.

Тактика формування емоційного настрою, як компонент стратегії кооперації, застосовується неодноразово для того, щоб викликати у аудиторії почуття гордості за свою націю, традиції та ідеали, а також

загального обурення і налаштувати на неприйняття цінностей, пропагованих СРСР. Антитеза «США – СРСР», представлена опозицією лексичних одиниць із позитивним ("**pride**" – «гордість», "**glory**" – «слава», "**equal rights**" – «рівні права», "**hopes fulfilled and dreams made into reality**") і негативним значенням ("**ethnic and racial hatred**", "**the phenomenology of evil**"- «феноменологія зла», "**the doctrine of sin**"- «доктрина гріха»), дозволяє оратору підкреслити благочестя і славне минуле США і на тлі позитивного образу контрастніше представити СРСР як осередок зла. Оціночна номінація – представлення СРСР як «осередок зла» – дозволяє Р. Рейгану створити яскравий негативний образ противника, викликавши в свідомості аудиторії безліч негативних асоціацій зі словами «гріх» і «зло».

Стратегії конфлікту, представлені у виступі тактикою дискредитації та опозиціонування, реалізуються у виступі двома напрямками – осуд і викриття морально неприйнятної поведінки, несумісної з істинними традиційними американськими цінностями, що цілком логічно підводить оратора до викриття комуністичного устрою і держави СРСР.

У даному виступі президента спостерігається чітке планування, що виявляється в чергуванні стратегій, поступальне розгортання думок і їх ефективна аргументація, а також яскрава кульмінація, що розкриває основну мету промови – позиціонувати СРСР як антирелігійну країну, «імперію зла», ідеологія якої не тільки йде в розріз з релігійними цінностями США, а й становить загрозу демократичним і суспільним цінностям у всьому світі.

Р. Рейган, як і всі американські президенти, робить акцент на моральному аспекті життя громадян США, на більшій релігійності в порівнянні з людьми інших націй і, як наслідок, особливій ролі американського народу у збереженні миру, світла і добра. Використовуючи метафоричні порівняння, дисфемізми, оцінну метафоричну номінацію, конотативно забарвлену лексику, прийом антитези і посилання на авторитет в поєднанні з великою кількістю повторів, оратор досягає ефективного впливу на аудиторію.

ПРОБЛЕМА ВИКОРИСТАННЯ МОВ-ПОСЕРЕДНИКІВ ПРИ СТВОРЕННІ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДІВ

З часів набуття Україною незалежності загострилося питання перекладу на національну мову. Здійснення перекладу з мови оригіналу – дуже важливий аспект роботи фахівця-перекладача, тому що він суттєво впливає на якість перекладу. Для перекладача, який добре володіє мовою оригіналу, є очевидно невелика різниця у значенні слів та виразів, які мають одне й те саме денотативне значення, але різне інтонаційне забарвлення та семантичне навантаження.

За останні 20 років в Україні було видано велику кількість перекладів іноземних творів, здійснених не з мови оригіналу, а виключно з російських перекладів. Про це свідчать численні помилки і відхилення від оригіналу, а також, наявність виразів явно російського походження.

Чому ж переклад з російської не є прийнятним? Відповідь досить проста: суржик. Можна скільки завгодно доводити оточуючим, що «справжні» українці живуть на заході країни і немає людей, які знають українську мову краще, проте завжди, перекладаючи з *російської*, недосвідчені в галузі перекладу письменники роблять лексичні й граматичні помилки. Лише одиниці, коли сумніваються, заглядають у довідник чи словник.

В останні роки перекладознавство в Україні вийшло на якісно новий рівень: кількість перекладів з мови-посередника зменшилася. Проте відкрився інший бік проблеми. Сучасні українські перекладачі, відчувши потребу в національній самоідентифікації почали українізувати переклади. Цілком зрозумілим є бажання автора перекладати «суто українською мовою» адже на контекст це не впливає, проте, навіть, пересічний мешканець України не завжди розуміє, про що йде мова. Проблема в тому, що такою українською, якою прихильники державної мови перекладають твори, розмовляють лише в певних територіальних зонах України (наприклад, на заході). Коріння діалектів різних областей лежить в колишній роздрібненості нашої країни. Відомо, що частини території сучасної України раніше належали до Польщі, Росії, Румунії, Литви та Османської імперії. Таким чином, цілком природно, що ці країни мали певний вплив на формування мови-суржика.

Більша частина мешканців України проживає в *не-україномовному* середовищі. І, не можна заперечити, що вплив російської мови на українську величезний. Наразі нічого, нажаль, з цим не можна зробити. Саме тому, якщо у фахівця немає багаторічного стажу роботи саме з українською мовою, переклад з російської матиме прогалини й русизми.

Від професійного перекладача за наших часів вимагається, щоб він активно володів усіма мовними стилями та їхніми видозмінами, бо автором тексту-джерела може бути і витончений стиліст, і напівграмотний прохач чи позивач. Саме тому необхідне детальне ознайомлення з текстом оригіналу і зведення використання вже існуючого тексту-перекладу до мінімуму. Оскільки вірних перекладів може існувати стільки, скільки існує перекладачів, тому не слід копіювати чуже бачення контексту до новостворюваного перекладу. Тільки контекст або аналіз ситуації мовлення може допомогти в розшифровці експресивного забарвлення, емоційно-оцінювального змісту висловлювання, що суттєво впливає на вибір лексичних одиниць.

Треба додати, що для професії перекладача потрібні талант, велика відданість справі, і колосальні знання, бо майже завжди йдеться про переклад не з мови на мову, а з культури на культуру.

УДК 811.112

Науменко А. М.

СВІТОВИЙ ТА УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД ПЕРЕКЛАДУ ВЛАСНИХ НАЗВ

1. Практика більш ніж багатостолітньої теорії та практики європоцентристського (отже і східноукраїнського) перекладу базується на тому, що перший переклад власного імені і назви твору, навіть якщо він здається на західноукраїнський (себто зверхрозумний, вузько-націоналістичний, галичанський, *«немоскальський»*) погляд сучасного українського горе-науковця (тобто псевдоперекладознавця) помилковим, залишається назавжди, щоб сьогоденний дослідник і читач не думав, що, наприклад, З.Фрейд (усталене написання) і З.Фр~~о~~йд (найновітніше неукраїнське), а Е.фон Хорват і Е.фон Горват, або П.Хандке і П.Гандке – це різні особистості, а, наприклад, **«Іспанська балада»** (хронологічно перший переклад) і **«Жидівка із Толедо»** (хронологічно другий переклад) – це переклади різних новел (а не насправді однієї і тій ж самої!) німецького письменника Л.Фейхтвангера (а не Л.Ф~~о~~йхтвангера)!

2. Тому треба категорично відмовлятися від двох за своєю суттю карикатурних ура-націоналістичних тенденцій в сучасній українській орфографії (точніше: перекладацькій практиці) націоналізувати, по-перше, російські імена, щоб вони лунали і писались по-українськи, так що, наприклад, іноземець-грек (македонець) Александр Великий чомусь-то залишається все ж таки чужомовним *Александром* (як і пов'язані з ним терміни «*александрійська культура*», «*александрійський віри*»), див., наприклад, відповідні статті в «*Лексиконі загального та порівняльного літературознавства*» за редакцією А.Волкова, 2001, с. 19-20), а іноземець-росіянин Александр Пушкін стає чомусь-то українським *Олександром* (або француз Нікола Буало залишається *Нікола*, а росіянин Ніколай Гоголь перетворюється на *Миколу* Гоголя, або німець Марсель Райх-Раніцкі не стає Райх-Раніцьким, а от росіянин Маяковскій перетворюється на «*Маяковський*»); а по-друге, старі (тобто усталені) іншомовні власні прізвища записувати так, щоб, наприклад, всім відомий ще з початку XIX ст. німець *Гете* став сьогодні чомусь-то нікому із сучасників незрозумілим *Гьоте*, англієць *Уайльд* – *Вайльд*ом, американець *Хемінгуей* – *Гемінгвее*м тощо.

УДК 81'255.4

Науменко О. В.

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ КОЛІРНИХ ВІДТІНКІВ У НЕСПОРІДНЕНИХ МОВАХ

Психологи засвідчують, що механізм сприйняття кольору однаковий у всіх людей, тобто носії різних мов потенційно повинні сприймати кольори однаково. Проте, кожна мова по-своєму описує та членує об'єктивну реальність, через це у різних мовах налічується неоднакова кількість лексичних одиниць на позначення кольору. Пошук колірних відповідника може викликати труднощі при перекладі.

І. В. Усова констатує, що основна система кольоропозначень, спільна для англійської та української мов, представлена лексемами *білий* – *white*, *чорний* – *black*, *червоний* – *red*, *жовтий* – *yellow*, *зелений* – *green*, *синій* – *blue*. Оскільки в англійській мові не існує окремої лексеми на позначення блакитного кольору, дослідниця робить висновок, що в англійській картині світу немає лексем, що позначають диференційовані відтінки. Таким чином, система відтінків кольорів у російській та українській мовах більш розвинута та розгалужена, ніж в англійській. Про це також пише Т. М. Нікульшина: «Колористичний ряд бідніше представлений в

англійській мові, а семантично ускладнена кольорова парадигма характерна для об'єктів ірреального світу в українській мові».

Розглянемо англійську лексему *blue*. Вона перекладається російською як «синий, голубой», а українською – «синій, блакитний». У цьому випадку «голубой»/ «блакитний» – відтінки синього кольору, а саме – світло-синього. Це пояснюється тим, що у кожній мові колірний спектр ділиться по-різному, кількість основних кольоропозначень у кожній мові своя. Для російської та української картини світу характерне виділення блакитного та синього кольору як основних, а у англійській мові обидва ці відтінки позначаються одним колоронімом *blue*. Вибір того чи іншого варіанту при перекладі пояснюється синтагматичними відношеннями між мовними одиницями (здатністю мовних елементів поєднуватися) та традицією використання у мові перекладу. Наприклад, для позначення кольору моря у російській традиції зазвичай використовується варіант «синій», для неба – «блакитний», в українській – в обох випадках використовують синій колір. А слова, що позначають забарвлення рослин, квітів, цілком ймовірно, пояснюються особистим досвідом перекладача.

Кольороприкметник *brown* відтворюється наступним чином: у російському перекладі – «коричневый, русый, каштановый, карий», в українському – «коричневий, русявий, каштановий, карий». У даному випадку вибір відповідника також обумовлений синтагматичними відношеннями між мовними одиницями та особистими уподобаннями перекладача. Якщо ми будемо говорити про очі, то, без всякого сумніву, оберемо кольороприкметник «карий», у випадку з волоссям перевага буде надана колороніму «каштановий» чи «русявий», а про чоботи скажемо «коричневі».

Питання про переклад колоронімів у художній літературі викликає труднощі у перекладачів. На перший план виходить не лише компетенція перекладача, але й глибоке знання культурних, соціальних та інших особливостей в області колористики, що характерні для різних народів.

Перекладач має бути особливо уважним до кольорів і різноманітних відтінків, тонів і напівтонів, адже дуже часто вони несуть у собі символічне навантаження і не випадково вживаються авторами. М. Фока зазначає, що «найменше відхилення від зазначеної барви у творі-оригіналі або невдало підібране «колористичне» слово здатне порушити первісну живописну картину, дегармонізувати тональність словесного полотна».

Переклад колоронімів вимагає володіння певними фоновими знаннями та розуміння мовної картини світу, тобто перекладач має вільно орієнтуватися у соціокультурних фактах, характерних лише для певної нації чи національності, засвоєних масою їх представників та відображених в мові даної нації.

**WORDPRESS AS A COURSE MANAGEMENT SYSTEM
IN TEACHING A PRACTICAL TRANSLATION COURSE
TO THE STUDENTS OF THE ENGLISH TRANSLATION
DEPARTMENT**

The arrival of computers, the Internet and communication technologies has drastically changed many sectors of our society. Particularly, it has influenced the traditional way of teaching where the teacher, the book and the blackboard were the primary sources of instruction. Information and Communication Technologies gave way to creating Web-portals through which teachers can interact with students and vice versa. These portals are generally referred to as learning management systems (LMS) or content management systems (CMS).

Content management systems are essentially computer applications which help teachers establish, organize and manage an e-learning program by publishing, editing and modifying content from a central interface (Boag, 2009). They appeared in the late 1990-s and have been vigorously used in the technologically developed countries since then, leaving technologically developing countries, like Ukraine, far behind. However, we now have the advantage of embracing almost three-decade experience of our Western colleagues, learning from their mistakes and choosing the best options to reach specific educational targets. For instance, recent studies have shown that the major drawback of such a popular LMS as Blackboard is that while allowing teachers to establish courses, fill them with content, add features like forums and links to resources, enable students to post their works and, finally, provide grading and feedback, it fails to give students the opportunity to interact with each other or wider world (Dowling, 2011). The solution of the above mentioned problem lies within utilizing a well-known blogging platform WordPress as an open CMS. Being an 'open' CMS it allows students by using Web 2.0 tools to not only consume content, but also to produce and share it. Such tasks both require higher thinking processes such as analyzing, evaluating and creating, and increase students' motivation by involving them in familiar and favored activities such as blogging, commenting, sharing documents, videos, images etc. Among other advantages is the fact that starting a course at a blogging platform is much easier than in specifically designed CMSs such as Moodle or Blackboard (Stevens, 2012). Even novices in the e-learning sphere can familiarize themselves with the platform's layout and mechanisms fairly

quickly. Availability of an almost limitless number of multi-purpose plug-ins enables expert users to mix and match a series of off-the-shelf components in order to compose a customized LMS capable of fulfilling specific educational objectives

So, how can a WordPress based CMS assist us in establishing a Practical Translation Course? Creating teacher's posts with the course outline, learning objectives, assessment criteria and specific tasks within each module would be the first step. A typical lesson post consists of content presentation and home assignment at the end of the lesson, which includes reflection on the presented content and a specific task concerning Web2.0 tools. Then, it is students' turn to create posts with their reflections and completed home assignments. Students are also encouraged to assess their peers' performance and write reviews in the space provided by the platform. Thus, they become the co-creators of the course, their posts and comments being crucial to the development of the blog. A wide range of publishing tools assists students in generating unique content, which contributes to general popularity of their posts, their teacher's positive feedback and overall success in the course. Teachers can utilize the same publishing feature to diversify types of assignments. Now, there is no need to limit ourselves with only written translation exercises. Students can record themselves performing shadowing exercises, interpreting consecutively and simultaneously, and post the records as podcasts. Videos can be shot and posted, dialogues role-played and interpreted, valuable translating and interpreting skills acquired. Therefore, WordPress can be very conveniently and effectively used as a Course Management System in the long run. Its comprehensive structure, multiple functions, customization and availability make it an almost perfect e-learning platform.

УДК 821.161.2'255.4

Остапчук Т. П.

**СУЧАСНА АНГЛОМОВНА ХУДОЖНЯ
ПРОЗА ПРО УКРАЇНЦІВ ТА СТАН ЇЇ ПЕРЕКЛАДУ
УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ**

Спостереження над тим, як розвивається тема України та українців в американській літературі, дають цікавий матеріал для роздумів. Не так давно ми зачитувалися романами Аскольда Мельничука, хоча широкий загал зміг познайомитися з українським перекладом лише першого

роману «Що сказано» (What is Told, 1994. Укр. переклад: А. Мельничук. Що сказано. Харків. 1996) та російським перекладом роману «Посол мертвих» (The Ambassador of the Dead, 2002. Рос. переклад: А.Мельничук. Посол мертвих // Дружба народов. 2004. № 5-6), а «за лаштунками» поки що залишається «Дім вдів» (The House of Widows, 2008). Далі увага була прикута до постмодерного Фоера та його бачення єврейсько-українсько-американського контексту в романі «Все освітлено», що побачив світ і в російському, і в українському перекладах (Everything is Illuminated, 2002. Рос. переклад: Дж.С.Фоер. Полная иллюминация. Москва. 2005; Укр. переклад: Дж. С.Фоер. Все ясно. Київ. 2005). Минулий рік також нарешті розтопив в Україні кригу навколо світового бестселлеру британської письменниці Марини Левицької «Коротка історія тракторів по-українськи» (A Short History of Tractors in Ukrainian, 2005) завдяки появі перекладу О.Негребецького (М. Левицька. Коротка історія тракторів по-українськи. Київ. 2013). Трохи раніше другий роман письменниці про українських заробітчан в Європі вийшов у світ в Британії та Америці під назвами «Два фургони» (Two Caravans, 2007) та «Полуничні поля» (Strawberry Fields, 2007) відповідно, і вже за рік був виданий українською мовою (Укр. переклад: М. Левицька. Два фургони. Київ. 2008). Однак, кількість англомовних художніх текстів, в яких фігурують герої-українці, а події розгортаються на тлі українських пейзажів та нерідко в контексті історії України, прогресує. Основу такої традиції закладають письменники українського походження в другому поколінні, які народилися та виростили в Сполучених Штатах у родинах українських переселенців, де значна увага приділялася збереженню мови, традицій, релігії та культури.

Досить активно працює у цій тематичній ніші Олександр Мотиль, професор Ратгерського університету. На сьогодні у його доробку чотири романи та дві новели, наскрізно пов'язані з українською тематикою: «Хмільний священик» (Whiskey Priest, 2005), «Хто вбив Андрія Ворголу» (Who Killed Andrei Warhol, 2007), «Жид, який був українцем» (The Jew Who Was Ukrainian, 2011), «Солодкий сніг» (Sweet Snow, 2013), «Безтурботність» (Flippancy, 2009) та «Моя орхідея» (My Orchidia, 2012). У вересні 2014 року планується вихід у світ п'ятого роману О. Мотіля «Фол Рівер» (Fall River, 2014), який написано на основі спогадів матері, дядька та тітки автора про їх шлях до Америки.

Маємо спокусу говорити про Чиказьку школу американсько-українських письменників – плеяду письменників-вихідців із чиказької української громади: Ірина Забитко, Валя Дудич Лупеску, Ксенія Рихтицька, Деніел Григорчук, Орест Стельмах.

Ірина Забитко є автором роману «Невмите небо» (The Sky Unwashed, 2000) та збірки оповідань «Коли Люба залишає дім» (When Luba Leaves Home, 2003). Перший присвячено темі Чорнобильських переселенців, у другому – в центрі уваги історія становлення молодого дівчини Люби, доньки українських емігрантів у Чикаго. Зараз Ірина працює над створенням документального фільму про Чорнобиль «Життя у Мертвій Зоні» (<http://www.lifeinthedeadzone.com/>).

«Мовчання дерев» (The Silence of Trees, 2010) таку назву має роман Валі Дудич Лупеску, що був видрукуваний 2010 року. На 300-х сторінках перед читачем розгортається оповідь Наді Лисенко – жінки, що пережила Другу Світову війну, смерть рідних та близьких, перебування у Ді-Пі таборі, еміграцію до Сполучених Штатів. Біль не відпускає героїню і не дає їй можливості відверто говорити про своє минуле з рідними, і, лише подолавши бар'єр мовчання, Надя починає одужувати від пережитих травм. Роман відрізняється значною увагою письменниці до фольклору, вірувань та звичаїв українців, які вплетені в тканину тексту.

2012 року вийшла збірка оповідань Ксенії Рихтицької «Перетинаючи кордон» (Crossing the Border, 2012), до якої увійшло 9 текстів, події яких відбуваються в Україні, Сполучених Штатах та Греції. Протагоністами усіх оповідань є українці, які у той чи інший спосіб повинні зробити вибір, усунути або ж подолати кордони, справжні чи ілюзорні, аби отримати шанс на нове життя. Сподіваємося, що авторка продовжить писати про Україну, адже саме про такий намір вона написала у власному блозі 19 січня 2014 року: «Минулого року після релізу збірки «Перетинаючи кордон» мене запитали, чи я піду далі у виборі тем для своїх текстів. Я відповіла, що не маю намірів писати про сучасні події в Україні. Сьогодні я в цьому вже не впевнена» (<http://www.kseniarychtycka.com/ksenia/wordpress/>).

Надзвичайно цікавою особистістю та автором є Деніел Григорчук, професор медицини, уродженець Чикаго. Минулого 2013 року він дебютував із романом «Захоплений течією» (Caught in the Current, 2013). Сюжет роману стрімко розгортається навколо подорожі групи американських студентів до Європи, у тому числі до Радянського Союзу. Серед подорожуючих Алек, син українських емігрантів, активний член Української молодіжної організації в Америці, який прагне за час подорожі розширити свої знання про минуле та теперішнє країни предків. Слід також зазначити, що події відбуваються у 70-х роках минулого століття, тож у романі безліч алузій до тогочасної літературної, мистецької, культурної та політичної ситуації.

Найактивнішим за останній рік став американський автор та випускник Чиказького університету Орест Стельмах. 2013 року з'явилася перша книга із серії про Надю Теслу «Хлопець з 4-ого реактора» (The Boy From Reactor 4), навесні 2014 року – друга книга «Хлопець, який вкрав у мертвих» (The Boy Who Stole From the Dead), на 2 грудня 2014 року заплановано реліз третьої книги «Хлопець, який засяяв у темряві» (The Boy Who Glowed in the Dark). Центральними персонажами детективної трилогії є донька українських емігрантів Надя Тесла та її племінник Адам, якого вона з великими перешкодами вивезла із Чорнобиля до Нью-Йорка, де він зміг стати одним із кращих хокеїстів. Романи Стельмаха мають абсолютно чітку читацьку аудиторію – це масовий читач, на якого розраховані сцени погонь, переслідувань, вбивств тощо. Однак разом із тим автор майстерно користується українським екзотизмом у позитивному сенсі, доносячи до англомовної громади знання з історії, культури нашої країни.

Отже, тематична, жанрова та сюжетна палітра англомовних художніх текстів про Україну на сьогоднішній день є достатньо різноманітною. Масмо сподівання, що ці тексти зацікавлять і українських читачів, і перекладачів, адже вони дають змогу побачити себе – власні недоліки, проблеми, досягнення і перемоги – крізь призму іншої культури, а також дають шанс відчутти неповторний смак сучасного глобалізованого літературного контексту, в якому «я» та «інший» нерозривно змішані, взаємопов'язані та взаємообумовлені.

Особисті сайти письменників:

Аскольд Мельничук <http://www.askoldmelnyczuk.com/>

Ксенія Рихтицька <http://www.kseniarychtycka.com/>

Валя Дудич Лупеску <http://www.vdlupescu.com/>

Деніел Григорчук <http://www.caughtinthecurrent.net>

Орест Стельмах <http://www.oreststelmach.com>

РОЛЬ КОНЦЕПТУАЛЬНОЙ МЕТАФОРЫ В ЭВРИСТИЧЕСКОЙ МЫСЛИТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ (НА МАТЕРИАЛЕ РУССКОГО И АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКОВ)

На смену сравнительно-исторической и системно-структурной парадигмам приходит парадигма антропоцентрическая.

Антропоцентризм современных лингвистических исследований заключается в том, что языковые явления рассматриваются через призму ощущений человека, восприятия им окружающего мира, исследуется «язык в человеке» и «человек в языке». Смена парадигм диктуется тем фактом, что наука выходит за рамки «уже освоенных территорий». Обнаруживается «новая реальность». Освоение новой реальности требует нового инструментария, таким новым инструментом является новый язык – метаязык описания, обеспечивающий познавательный процесс. Научный метаязык основывается на «здоровом смысле» обиходного, ненаучного языка, что находит отражение в эвристических научных текстах.

Эвристика – антропоморфная наука, в центре исследования проблем эвристики – ученый-творец нового научного знания. Эвристика и когнитивная наука – междисциплинарны, родились на перекрестке философии, логики, психологии, лингвистики. Эвристика и когнитивная наука имеют общую цель исследования – выяснить, как работает человеческий разум. Эвристика – наука философско-психологического направления, большая часть ее терминологии носит абстрактный характер. Абстрактные понятия в эвристике представлены метафорически.

Одним из распространенных приемов изучения абстрактных понятий является исследование относящихся к ним метафор.

В результате идеальные сущности описываются языком физического мира, простым и понятным каждому, не требующим объяснения (бесплодная идея, пустые слова, *fruitful combination* – «плодотворная комбинация», *to catch an idea* – «поймать идею», *to advance a problem* – «рассмотреть проблему»).

Неявная и почти не осознаваемая метафоризация вообще чрезвычайно свойственна человеческому осмыслению мира ненаблюдаемых сущностей. На вход метафоры поступают разные виды идеального – эмоции, экстралингвистическое знание, житейский опыт носителей языка, случайные впечатления, наблюдения.

Идеальные сущности (мысль, идея) описываются предикатами: *idea came into one's mind* – «в голову пришла идея», *ideas rushed* – «идеи мчались», *happy thought – is a gift of God* – «счастливая мысль – дар Бога».

Метафора в наши дни представляется гораздо более сложным и важным явлением, чем это казалось ранее. Метафора рассматривается не просто как образное средство, а как ментальная операция, инструмент мышления, объединяющий две понятийные сферы. Метафора активно участвует в формировании личностной модели мира, играет важную роль в интеграции ментальной и чувственно-образной систем человека. Н. Д. Арутюнова отмечает, что «смена научной парадигмы всегда сопровождается сменой ключевой метафоры, вводящей новую область уподобления».

В свете антропоцентричного подхода к изучению явлений языка, появляются метафоры антропоцентрические, индивидуальные, которые встречаются в научных текстах, происходит олицетворение метафоры, что находит отражение в эвристических научных текстах, связанных с мыслительной деятельностью, например: *idea comes like a foreign guest* – «идея приходит как чужестранец», *to see the soul of the fact* – «видеть душу факта», *magic key that solves the problem* – «магический ключ, который решает проблемы», *ideas rushed collided* – «идеи мчались, толкались», *ideas emerge* – «идеи появляются». Данные выражения свидетельствуют о единстве человека и природы, лингвистического и экстралингвистического. Метафора является источником лексики, обслуживающей мир идей, событий, авторских понятий. «Без метафоры не существовало бы лексики невидимых миров» [3, с. 16]. Метафора позволяет обнаружить природу непредметных сущностей. Она воссоздает образ мира, делая его нагляднее, осязаемее.

Поскольку внутренний мир человека моделируется по образу внешнего мира, основным источником психологической лексики является лексика «физическая», используемая во вторичных значениях. В физическом мире показательно эстетическое восприятие, которое выражается с помощью разных эпитетов (прекрасный план, замечательное решение). В ментальной сфере для эстетической оценки используются различные эпитеты и метафорические выражения. Эстетически маркированные эпитеты выражают эмоциональное удовольствие: *to enjoy the triumph of discovery* – «насладиться триумфом открытия», *brilliant idea* – «сверкающая идея», *bright idea* – «яркая идея». Элементы эстетики особенно ярко проявляются при решении математических проблем: *a beautiful equation* – «красивое уравнение», *true, beautiful and useful variations* – «истинные, красивые и полезные вариации».

Велика роль метафоры в создании языковой картины мира. Научные понятия описания реальности всегда были метафоричными. Когда наука требует нужных слов и выражений для закрепления интеллектуальных догадок, а создатели новых представлений стремились довести их до сведения общества рождались яркие метафорические образы. Всякая метафора в научных текстах свидетельствует о затруднениях ученых при попытке описать научный феномен. Например: *wild idea, absurd idea, crazy idea* – «дикая идея», *wild hypothesis* – «дикая гипотеза», которые не обозначают безумие автора новой идеи, а свидетельствуют о нетрадиционности мышления. Метафора может быть номинативной и предикативной. Большинство метафор в языке науки номинативны, что объясняется тем фактом, что для называния новых научных объектов нужны языковые ресурсы. Но в научных эвристических текстах встречаются и предикативные отношения между языковыми единицами.

Предикативная метафора служит задаче – создать предикатную лексику «невидимых» миров: *to arrest the movement of thought* – «прекратить движение мысли», *happy ideas come unexpectedly* – «счастливые идеи приходят неожиданно», *to arrive at a solution* – «прийти к решению», *to harbour the idea* – «пришвартовать» идею», *to seize opportunity* – «схватить возможность».

Концептуальная метафора находит отражение в образ-схемах, например, – «мозг – это глаза», где воплощается перцептивный образ познания, «память – хранилище информации», «источник – путь – цель» где воплощается движение мысли от гипотезы к теории. Установление предикативных отношений между мыслительными сущностями – естественный механизм человеческого мышления *to put in shape the result* – «оформить» результат», *to play with ideas* – «играть с идеями». Осмысление человеком своего ментального мира ассоциативно, строится по аналогии, основанной на эмпирическом опыте «донаучных», практических представлениях об окружающем мире.

В ментальной лексике активную роль играет метафора движения. «Ум воспринимается как движение, пронизывающее пространство и время. Движение связывается с интенсивным ростом, устремленностью вверх. Что такое истина? Движущиеся толпы метафор, которые носят антропоморфный характер». Например, *ideas rushed* – «идеи мчались», *ideas collided* – «идеи сталкивались», *ideas crowded* – «идеи толкались».

Представление о том, что познание – построение здания науки, проявляется в выражениях: *to build a theory* – «построить теорию», *to lay the foundation of construction* – «заложить основы конструкции», *to construct an argument* – «построить аргумент». Биологическая метафора

эксплуатируется в выражениях: *idea is blossoming* – «идея цветет», *conclusion is fading* – «вывод увядает», *fruitful hypothesis* – «плодотворная гипотеза», *fruits of the creative work* – «плоды творческой работы».

Таким образом, можно отметить, что процесс создания метафоры возникает в условиях необходимости решать проблемы – когнитивные ситуации. Решение таких ситуаций с помощью метафоры – процесс творческий. Проникновение в тайну метафоры дает возможность понять особенность мыслительного процесса человека, его творческих способностей, выявить возможности их формирования. Концептуальная метафора является инструментом мышления и познания мира.

УДК 81'1:811.111

Швец А. Е.

CONCEPT SELF IN THE LINGVOCULTURAL ASPECT OF ENGLISH

Increasing interest in the cognitive underpinnings of the mind has heightened the need for analytical tools that explain and predict phenomena related to conceptual metaphors. Of particular complexity are the linguistic data related to notions of the Self. While it is intuitively plausible to acknowledge that the notions underlying the Self are complex and multifaceted, it is, at the same time, necessary to question the underlying reason for this complexity in the hope that the answer will lead to a better understanding of the cognitive and neurological processes underlying the Self.

We experience ourselves as a bifurcation of two selves: a Subject that is the experiencing consciousness of a person, which exists only in the present; and a Self in which everything is not picked out by the Subject. The Self, in turn, can consist of many different aspects, including our body and roles in society. Thus, the overarching metaphor is that the SUBJECT IS THE SELF. Yet, when the system is examined, inconsistencies appear. For example, the Inner Self Metaphor has to do with one's "real self" being internal, as in (1a–b).

(1a) *But this was the first time he'd offered to share any of his inner self.*

(1b) *...in order to prevent abuse of my personality I would have to put up a barrier to protect my inner self.*

To the contrary, in the EXTERNAL REAL SELF METAPHOR, the "real self" is external and the "internal self" is what is hidden:

(2a) *That wasn't the real me you saw at the meeting yesterday.*

(2b) I'm not myself today.

Thus, there is a conflict between the two instances of the source domain of SELF: In one case, the source domain is the INNER SELF; in another instance, the source domain is the EXTERNAL SELF. Moreover, in both cases, the source domain is the TRUE SELF.

(3a) Gedge is often regarded as candid, but he has designed a style of lyric-writing that effectively camouflages his true self.

(3b) Recognition of the true self can only come about when we show the world that we accept the fact that we are not perfect...

Another set of contrasts has to do with what happens when one is outside of oneself. In one case, the SELF AS A CONTAINER metaphor, moving outside of the container implies decreased self-control, as in examples (3a–b).

(4a) Are you out of your mind?

(4b) He's spaced out.

However, in the OBJECTIVE STANDPOINT metaphor, where the Subject is also understood as a container, stepping outside oneself increases one's objectivity and self-awareness, as in examples (4a–b).

(5a) You should take a good look at yourself.

(5b) You should watch what you do.

In examples (1a–b) and (4a–b), both sets of contrasts are similar in that in each dichotomy there is a metaphor that is referring to a “social being” – a Self that responds to social norms in the culture. In contrast, in examples (2a–b) and (3a–b) there is an “inner voice” that doesn't necessarily follow social constraints.

So far, we have discerned two possible narrow source domains for Self: the INNER VOICE and the SOCIAL BEING. These two source domains of Self have been discussed by philosophers and psychologists alike. William James (1892), for example, writes about the SUBJECT AS AN INNER VOICE when he says, “When we think of ourselves as thinkers, all other ingredients of our Me seem relatively external possessions.” Owen Flanagan (1992), on the other hand, discusses the importance of the Self as a physical body. He writes that it “consists first and foremost of one bodily being, how one experiences one body, and how one thinks one looks and moves.” But is there evidence for a PHYSICAL BODY as a source domain of Self? The following examples suggest that this might, in fact, be the case:

(10a) It made me anxious, focusing on my physical self, keeping a certain shape.

(10b) But first let us examine the facts and then ensure that we are looking after our physical selves as well as possible.

By expanding the notion of the Self to a three-way source domain distinction (INNER VOICE, SOCIAL BEING, and PHYSICAL BODY), different aspects of our human experience can be captured and understood as different mappings between the Subject and different aspects of the Self (i.e., SUBJECT IS INNER VOICE, SUBJECT IS SOCIAL BEING, and SUBJECT IS PHYSICAL BODY).

However, I will take the constrained and empirically falsifiable view that the major delineations of the Self by human beings are as a PHYSICAL BODY, a SOCIAL BEING, and an INNER VOICE. Moreover, these three source domains may co-exist in any combination, and, in fact, all three may co-exist at the same time as a unified Subject.

Thus, any of existing sub-metaphors of the Self like “narrative self” and the “conscious self” are postulated to be referring to the INNER VOICE source domain, while the “primitive self” is referring to the PHYSICAL BODY source domain. The “minimal self” also refers to the PHYSICAL BODY source domain, with the restriction that the sensations of the body do not extend in time. Putting such restraints on the source domain will, in turn, limit what can be mapped from the source to the target domain of SUBJECT.

УДК – 821.111.09’06

Диндаренко О. А.

ОБРАЗ ІНДІ В ПЕРЕКЛАДІ ТВОРІВ Р. КІПЛІНГА В УКРАЇНСЬКОМУ І РОСІЙСЬКОМУ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВІ

Феномен Кіплінга цікавить і досі багатьох дослідників, як вважає українській літературознавець М. Стріха. Тривалі спроби пояснити його популярність загальноприступністю, екзотичністю, політичною заангажованістю ні на йоту не наближають нас до розуміння літературного явища, яке звалося «Редьярдом Кіплінгом» (чи «залізним Редьярдом» – як казали і друзі, й недоброзичливіці, вкладаючи в ці слова зовсім різний зміст).

Кіплінг зустрів Першу світову війну шовіністичним віршем-закликом. Але, дуже скоро пересвідчившись у цілковитій безглуздіості цього кровопролитного бойовиська, він створив трагічні, сповнені гіркою сарказму «Воєнні епітафії» та «Гефсиманський сад». Зрештою, ще раніше тема тупої, безжальної і руйнівної ходи війни прозвучала в уривчастих і суворих рядках «На марші» – вірші, що, можливо, навіть усупереч задумові його автора став одним із найсильніших антивоєнних

творів європейської поезії. Після світової війни, на якій загинув і його син, Кіплінг до самої смерті жив похмурим самотником, до мінімуму звузивши коло свого спілкування. До останнього дня він писав, але між ним і сучасниками вже звелася стіна глухого непорозуміння. Тому в написаному за три роки до смерті віршеві письменник просив своїх майбутніх читачів: “Наразі ж воскресять на мить мене чийсь думки, то прошу не мене судить, а лиш мої книжки”. Але за кіплінгового життя до цього прохання не прислухалися. І тільки за три роки по смерті “залізного Редьярда” його молодший сучасник і політичний антагоніст з табору тодішніх “лівих” Вістан Г’ю Оден мусив погодитися: “За струнку простять рядки Кіплінгу його думки...”.

Ідеал Кіплінга – перемога активного творчого людського духу над усім закляким і нерухомим, – не випадково, що до їх популяризації, скажімо, в Росії приклались такі прекрасні перекладачі, як М. Лозинський, М. Гумільов, С. Маршак, К. Симонов. “Українському” Кіплінгові, на жаль, пощастило менше. Відомі лише окремі спроби перекладу його віршів, що належать перу Д. Паламарчука, Л. Солонька, Є. Сверстюка, В. Коротича, – та й ті здебільшого неопубліковані. На те є свої причини. Тавро “барда імперіалізму” надовго вилучило творчість Кіплінга з нормального літературного обігу. Навіть казки з “Книги джунглів” кваліфікувалися колись як “апологія імперіалістичного хижацтва, мрія про людське суспільство, перетворене на звірину зграю, де єдиний закон – право хижака на здобич, де панують хаос, анархія та розвал, а жаждоба вбивства і страх смерті замінюють усі суспільні зв’язки.”

Та коли у Москві й Ленінграді ще можна було подати Кіплінга читацькому загалові, убезпечившись бодай отаким “невідпорним” аргументом: “Творчість Кіплінга набуває для нас особливого інтересу як викінчене, високохудожнє втілення ідей і настроїв нашого ворога, як одне з найбільших досягнень поезії західного імперіалізму”, то в Києві через відомі видавничі умови вже сама така преамбула до московського чи ленінградського видання повністю виключала можливість друку.

Л. Герасимчук у своїй статті «Непричесані думки» наголошує, що від часу до часу з різних нагод спалахують дискусії з приводу того, як трактувати творчість письменника, котрий свій хист віддає на службу дегенеративним або тоталітарним режимам, виправдовує злочини власного уряду проти чужих цивілізацій. Так сталося тепер із виданням Кіплінга, що передмову до нього написав Максим Стріха. Як відомо, Ред’ярд Кіплінг послідовно оспівував британський імперіалізм, і зовсім недоречно писати з іронією, що в СРСР зарубіжні літературознавці постійно про це згадували. Ці ж самі зарубіжні літературознавці широко пропагували його творчість, і книжки Кіплінга виходили масовими

накладами в усій радянській імперії. Бо літературознавці й тоді розуміли, що поетичний хист – це одне, а політичні й державницькі преференції – інше... Хоч і не завжди. У кожному разі, згадуючи про «постколоніальні» міркування західних дослідників, варто було б зачитувати думку індійських вчених про оспівані нобелівським лауреатом блага британського імперіалізму.

Прикро також, що для учнів у навчальному виданні не проаналізовано ні стиль, ні поетику Кіплінга, що досі вважалось нормативною вимогою до такого виду публікацій. Концептуальним досягненням навчального видання є його білінгвізм, бо читач, не вдаючись до пошуку першоджерела, може скласти собі думку про якість перекладачевої роботи. Як от у випадку віртуозного віддання Стріхою такої перлини, як «Прохання». При цьому ми розуміємо, що якість відтворення не залежить від позатекстових соціологічних даних, як от: де саме перекладалися твори – у радянському концтаборі, чи на волі.

Упорядник Володимир Чернишенко вдало повторив ідею А. Зверева, висловлену у виданні «Иностранная литература», №1, 1992, і подав одинадцять українських перекладів віршу “If”, здійснених представниками різних українських літературних шкіл у різні часи. Дослідникові цікаво буде порівняти їх зі зверевською добіркою п’яťох російських перекладів (Лозинський, Корнілов, Грибанов, Шарапова, Маршак). Бо, звичайно, глибина перекладу лише зростає, коли перекладач знайомиться зі знахідками інших перекладачів.

Підсекція: Нові тенденції у лінгвістиці та літературознавстві

УДК 82-312.2:791

Вовк Ю. О.

ОБРАЗ ДРАКУЛИ У КІНЕМАТОГРАФІ ХХІ СТ. (НА ПРИКЛАДІ «ДРАКУЛА. НЕВІДОМА ІСТОРІЯ» ГАРІ ШОРУ)

Поняття «добра» і «зла», що існують із початку заснування людства, на сьогоднішній день втрачають чіткі межі. Істина і неправда, піднесені і низьке, смисл і нісенітниця вже не виступають як чітко окреслені категорії, а тому перестали бути опорою для людських вчинків. Нове

усвідомлення цінностей життя, діалектики істинного змушує переосмислити базові, етичні принципи.

В епоху постмодернізму це явище можна спостерігати не тільки в філософії, але й в культурі: література і мистецтво зображають новий стан світу, в якому важко відрізнити негатив від позитиву. Тема «вампіризму» набула дуже великої популярності в наш час, а персонаж Дракула, як образ концентрованого зла, зазнає все більшої кількості перетворень, починаючи від зовнішності, закінчуючи його зображенням як мученика або жертви обставин. На прикладі екранізації однойменного роману Брема Стокера (1897) помічаємо, як, з плином часу, змінюється режисерське бачення героя. Якщо в стрічці Теренса Фішера «Horror of Dracula», 1958р. Дракула є безжалісним вбивцею, тим самим не відрізняється від персонажа роману, то фільми та серіали XX-XXI століття («Dracula 2000», «Bram Stoker's Dracula», «The vampire diaries», «The Twilight Saga» та ін.) презентують ряд варіацій літературного твору, додаючи не тільки нових персонажів, ідей, а й змушують глядача сприймати образ позитивно. Кохання, відчай, біль, страждання – людські почуття, які з'являються у вампіра, завдяки уяві сценаристів та переусвідомленню понять «добра» і «зла». У фільмі Гарі Шору Дракулі властиві ці позитивні риси, але крім цього глядач проводить паралель між ним та історичною особою Владом Цепешем, неперевершеним вершником та воїном.

Загалом існує більше шістдесят назв у списку кіно-, теле- та мультфільмів за участі цього героя. Сучасні мюзикли також диктують зовсім нове трактування образу: чоловік, який заради кохання зрікається Бога та перемагає час («Dracula. Entre l'amour et la mort», «Dracula. L'amour plus fort que la mort»). І тому, через вплив культури на глядача, ми сприймаємо зло, як щось більше ніж етичне неучтвo або природний негатив, як щось, що перевершує людину і володіє єдністю сили і мети.

УДК 81'42

Галла А. О.

ЗМІСТ КОГНІТИВНОГО СТИЛЮ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНІЙ МОВИ

Основними та актуальними завданнями сучасної вищої освіти є створення умов для розвитку особистості та розвитку індивідуальності

студента, його самореалізації в житті. Важливим завдання є удосконалення навчання як головного виду їхньої діяльності, виявлення умов підвищення якості освіти, насамперед визначення системи дидактичних засобів, які допомагають покращенню навчання в відповідності з їхніми індивідуальними особливостями сприйняття навчального матеріалу. Реалізувати ідеї розвитку особистості, розкриття психофізіологічних особливостей студентів на практиці допомагає використання когнітивного стилю навчання, тобто створення груп учасників або виокремлення окремих учасників, однорідних за сприйняттям навчального матеріалу, та внесення змін в процес навчання учасників у цих групах. Проблема розкриття поняття когнітивного стилю навчання широко розкрита в педагогічній та зарубіжній методиці.

Когнітивний стиль навчання залежить від індивідуальності студента, яка, у свою чергу, спричиняє диференціацію способів поведінки їхньої навчальної діяльності на заняттях з іноземної мови та в самостійній роботі. Можна зазначити, що розгляд когнітивного стилю навчання був започаткований вченими, як вітчизняними так і зарубіжними, які наголошують, що набір впровадження когнітивного стилю залежить від низки факторів, таких як вік, індивідуальні способи сприйняття та обробки інформації, стадії вивчення навчального іншомовного матеріалу, типи завдань, культурні відмінності, традиції навчання, які можуть мати вплив на розуміння студентами процедури вивчення матеріалу і того, які прийоми оволодіння мовним матеріалом є ефективними та які вправи для його засвоєння є корисними. Уміння сприймати новий матеріал, аналізувати, узагальнювати, запам'ятовувати, адекватно діяти у навчальних та життєвих ситуаціях – є індивідуальними і залежать від когнітивного стилю навчання студентів.

У дослідженні вітчизняних та зарубіжних науковців (Напрасна О., Смирнов В., Асломов А., Колб Д., Вікат М.) індивідуально-психологічні особливості когнітивно-стильових характеристик навчальної діяльності студентів виявляють зв'язок між когнітивним стилем й успішністю навчання студентів. Когнітивний стиль як взаємодію пізнавальної (когнітивної) та особистісної складових. При цьому, зазначена взаємодія впливає на прийняття рішень та розв'язання особистістю ситуації невизначеності, та формує індивідуально стійкі способи пізнання та діяльності. Когнітивний стиль також розглядається, як індивідуально стійкі способи пізнання та діяльності, наскрізну характеристику, яка пронизує всі рівні структури особистості та включає в себе взаємодію пізнавальної та особистісної складових. Відповідними дослідженнями встановлено, що позитивно впливають на успішність студентів такі особливості їхнього когнітивного стилю, як: полenezалежність, гнучкість,

домінування вербального способу переробки інформації. Внутрішніми детермінантами ефективності навчання студентів є здатність розділяти інформацію незалежно від первинної здатності взаємозв'язку її елементів, можливість вільно використовувати різні прийоми її перероблення і оцінювання, здатність здійснювати предметно-логічний, смисловий контроль опанування іншомовним матеріалом.

Усвідомлення студентами свого когнітивного (навчального) стилю відкриє нові обрії у навчанні, підвищує рівень розуміння навчальних дій, орієнтації у власній особистості, допомагає визначити свої слабкі сторони, підсилити сильні сторони, а також окреслити індивідуальне сприйняття навчального матеріалу. Когнітивні стилі навчання тісно пов'язані з психологією особистості, вони є істотним об'єктом продуктивного дослідження в сучасній методиці навчання іноземних мов та педагогіці в цілому.

УДК 378.147:004

Задорожня Я. М.

ЦИФРОВЕ ОПОВІДАННЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ АНГЛОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Використання інформаційно-комунікаційних технологій в освіті набуло великого поширення через удешевіння інтернет-зв'язку та комп'ютерної техніки. Однак, досить часто їх використання обумовлено скоріш бажанням їх використовувати заради їх використання, прагненням слідкувати за новітніми тенденціями, аніж наміром використовувати їх доцільно до поставленої мети. Це може призвести до переобтяження навчального процесу, збільшення витрат часу на процес навчання як викладачем, так і студентами.

Однак, не слід відразу відкидати освітні комп'ютерні технології, адже є випадки, де саме вони можуть оптимізувати навчальний процес та сприяти досягненню більш ефективного результату. Такою цариною є заочне відділення, де присутня велика кількість годин на самостійну роботу, та технологізація цього процесу виконує компенсаторську функцію, додаючи процесу самоосвіти більшої структурованості та організованості.

З різних причин студенти прагнуть отримати другу (першу) філологічну світу на заочній формі навчання, але всіх їх об'єднує бажання навчитись розмовляти іноземною (англійською) мовою. Відсутність можливості бути почути викладачем декілька раз на тиждень на занятті може бути замінена цифровим оповіданням, створеним та записаним вдома та відправленим викладачеві по Інтернету (електронній пошті) на перевірку.

Однією з простих Інтернет-програм, які дозволяють створити та відправити цифрове оповідання, є програма VoiceThread. Вона дозволяє створити п'ять оповідань безкоштовно. Основними елементами такого оповідання є слайди, кожен слайд складається з завантаженої картинки та записаного звукового супроводу. Створення цифрового оповідання з кожної теми дозволить студентами узагальнити набуті фонетичні, лексичні та граматичні навички, систематично розвивати свої навички говоріння іноземною мовою. Це також вдосконалює навички письма, адже перш ніж оповідання озвучити, його слід прописати. На доданок, тренуються також аудитивні навички, адже у студента є можливість багато разів прослуховувати самого себе та перезаписувати оповідання, поки він не буде задоволений своїм результатом.

Студент вчиться слухати та виправляти самого себе, а це в заочній формі освіти є важливим моментом. Студент стає своїм власним викладачем та самостійно розвиває свою англомовну комунікативну компетенцію.

УДК 378.147.227

Куліш О. Ю.

ВИКОРИСТАННЯ КОРПУСУ В НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВИ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ ЗАОЧНОГО ВІДДІЛЕННЯ

Корпус – колекція структурованих текстів або їх значущих фрагментів, які використовуються у лінгвістиці для функціонального опису мови, вивчення використання та структури граматичних форм, створення довідників з граматики та тлумачних словників, вивчення історії розвитку мови тощо. Сучасні корпуси є електронними і часто безкоштовні для використання через мережу Інтернет (зокрема, British National Corpus, Corpus of Contemporary American English). Загальнодоступність корпусів робить їх зручним ресурсом для викладання іноземної мови, але головним

чинником, що визначає цінність використання корпусів, є той факт, що вони містять живі приклади використання мови, що є необхідним для студентів заочної форми навчання. Корпус можна використовувати для вивчення граматики та лексики англійської мови.

Викладаючи граматику, важливо, щоб студенти мали доступ до різноманітної кількості прикладів вживання різноманітних граматичних конструкцій. Живе спілкування між викладачем та студентами під час аудиторних занять значно полегшує процес засвоєння граматики. Проте, студенти заочної форми навчання повинні працювати самостійно. Корпус дає можливість студентам-заочникам виконувати пошук граматичної конструкції, яка викликає труднощі, у контексті речення або тексту.

Схожим чином студенти можуть здійснювати пошук лексичних одиниць у контексті, отримуючи актуальну інформацію щодо їх вживання у сучасній англійській мові. Таким чином, студенти отримують можливість вийти за межі прикладів, які пропонуються у словниках, що, за умови того, що студенти розуміють принципи аналізу отриманих даних, дозволяє покращити їх розуміння різноманіття значень та сполучуваності лексичних одиниць.

Отже, корпус може стати ефективним інструментом, який дозволяє студентам, які вивчають іноземну мову самостійно, отримати доступ до актуальної інформації щодо вживання мови на сучасному етапі її розвитку. Звичайно, корпус не може замінити живого спілкування, яке є найважливішим чинником у вивченні іноземної мови, але вміння ним користуватися допоможе краще зрозуміти окремі мовні явища.

УДК 821.111-312.9.09 (73)

Пархоменко Е. О.

РОМАН РЕЯ БРЕДБЕРІ «451 ГРАДУС ЗА ФАРЕНГЕЙТОМ» ЯК ДЗЕРКАЛО ХХІ СТОЛІТТЯ

Літературний процес за всіх часів був віддзеркаленням суспільних та політичних змін, що відбувалися в окремо взятій країні, або ж у цілому світі. Виходячи з цього, жанр антиутопії є одним з найбільш цікавих літературних феноменів, оскільки, будучи критичною реакцією на негативні тенденції в ході історичного процесу, він водночас стає певною формою пророцтва майбутнього розвитку суспільства та людства в цілому.

Одним з найбільш видатних творів у жанрі антиутопії без сумніву є роман Рея Бредбері «451 градус за Фаренгейтом», що був написаний у 1953 році. Саме в даному творі письменнику вдалося найточніше передбачити не лише систему цінностей суспільства, але й технічний прогрес майбутнього. І хоча в нашому суспільстві, на щастя, ще не почалася безжалісна боротьба з усіма друкованими виданнями та зберігання вдома книжок ще не переслідується законом, проте їхнє місце за наших часів успішно почали посідати електронні або аудіо-книги. А це вже, безсумнівно, може стати першим кроком на шляху до сценарію розвитку суспільства, зображеного Реєм Бредбері у своєму творі.

Життя громадян зображеного у романі суспільства абсолютно позбавлене від будь-яких негативних емоцій – вони тільки й роблять, що розважаються. А якщо інколи їм все-таки стає сумно, існують спеціальні заспокійливі таблетки – аналог сучасних антидепресантів. Немає підстав заперечувати той факт, що в наш час Інтернет, а також інтерактивне телебачення з його численними серіалами та шоу успішно служать меті розважання людей та відволікання їх від роздумів про навколишню дійсність. У творі зображено суспільство, зорієнтоване на споживання та заповнення усього вільного часу розвагами, основною з яких є перегляд телебачення. Зображені у творі великі екрани на всю стіну (так звані «телевізійні стіни») є прототипом нічого іншого, як сучасних плоских плазмових панелей телевізорів. У романі представлені різні моделі телевізорів – починаючи від величезних «телевізійних стін» та закінчуючи маленькими портативними екранами, які можуть бути аналогами сучасних мобільних телефонів, планшетів або MP3-плеєрів. В тексті зазначено, що зображення передається на екрані «в кольорі та об'ємі», що відразу нам нагадує сучасне кольорове телебачення із 3D-зображенням, яке з'явилося відносно недавно. До того ж, за допомогою телевізійних стін люди мають можливість спілкуватися з друзями, що можна порівняти із сучасним спілкуванням у соціальних мережах, або через програму Skype.

Серед інших технічних розробок, появу яких передбачив у своєму творі Рей Бредбері, можна виділити наступні: банк, що цілодобово видає готівку, та в якому клієнтів обслуговують роботи (аналог сучасних банкоматів); механічний пес (прототип роботів, розробкою яких в наш час активно займаються японські вчені); а також переносний радіоприймач, схожий на капсулу, що поміщається у вусі та використовується для спілкування на відстані (нагадує сучасні навушники або безпроводну Bluetooth-гарнітуру для телефону).

Таким чином, можна проводити ще багато паралелей між твором Рея Бредбері та реаліями ХХІ століття. Роман «451 градус за Фаренгейтом»

був написаний у минулому столітті, коли життя було зовсім інше. Ще не пройшло навіть і ста років від дати, коли даний твір вперше побачив світ. Проте деякі елементи зображеного письменником вигаданого майбутнього вже сьогодні прийняли реалістичні обриси. Саме тому, певною мірою віддзеркалюючи XXI століття, цей роман залишається популярним та актуальним і досі.

УДК 821.161.1.09

Пронкевич К. О.

ЛЮБОВ ДО РОСІЙСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ЯК ЛАКМУСОВИЙ ПАПРЕЦЬ СУЧАСНОЇ КОНЦЕПЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО МИРУ

Загальновідомий контекст дозволяє не пояснювати актуальності вибраної теми, але передбачає певну толерантність, розбірливість та, навіть, обізнаність у питаннях пов'язаних із військовими злочиннями сусідньої Росії. Також треба зазначити, що проблема не з'явилася зненацька. Вона існувала під багатьма масками, починаючи із латентної туги за радянськими часами, закінчуючи відкритим бажанням відколу певних територій. Політичні питання повинні лише опосередковано впливати на розвиток як літературної думки так і її напрямок. Але утопічність таких закидів дуже рідко є елементом на який звертають увагу люди, що мають намір керувати поглядами інших.

Питання шовінізму Федора Михайловича та приналежності Миколи Васильовича до української когорти письменників виникали, але ніколи не викликали такої резонансної ворожнечі. Навпаки, спільні риси деякій літературних аспектів іноді навіть «згладжували кути», підтверджували те саме спільне минуле, результати якого ми сьогодні повинні розгрібати.

Так, звісно, література повинна гратися усім, але чому саме перерахування творів певних авторів є фактично поштовхом для дій поміркованої інтелігенції сьогодні? Чому така сіра маса пацифістко-інтелігентних типів заворушилася із нечуваною доколі силою? Відповідь доволі проста. Українська самосвідомість ще досить не готова показати прощальний жест російській культурі. У скрутні часи розколу виявляється, що багато українців абсолютно не готові відокремити російську літературу та, навіть, признати деякі ангажистські настрої, яка остання впроваджує своєму російськомовному сусідові. Однозначно

центральною питанню є саме відношення інтелігенції до такого складного процесу розщеплення. З одного боку, такий великий запас толерантності є природним до цього тупи. З іншого, це безперечно вибір. Стояти у стороні або приймати участь. Зберігати накопичене чи з легким серцем йти далі? Любити російську літературу, чи любити російськість цієї літератури? Таке нелінійне рівняння з багатьма невідомими і є лакмусовим папірцем сучасної концепції українського миру.

УДК 811.521

Штевіна А. І.

ВЖИВАННЯ «ГАЙРАЙГО» В ЯПОНСЬКІЙ МОВІ

Гайрайго (яп. 外来語) – японське слово, що позначає запозичення з інших мов, окрім китайської. Роль «*гайрайго*» у житті сучасного японця пов'язана щонайменше з двома парадоксами. По-перше, невідповідність між порівняно невеликою кількістю вживання запозичених слів у текстах, та їх важливою роллю у повсякденному спілкуванні.

В японській мові дуже багато запозичених європейських слів, особливо з англійської мови. Вони записуються фонетичною абеткою *катакана* виходячи зі звучання та пристосування до фонетичних особливостей японської мови.

Переважає більшість «*гайрайго*» зберегли свій основний зміст, проте у поєднанні з особливостями японського сприйняття деякі «*гайрайго*» набули іншого значення. Варто зазначити, що в японській мові існують підвиди «*гайрайго*», створенні не лише зі скопійованої з європейських мов лексики, а й запозичення, що пройшли крізь призму мови та культури.

Кількість «*гайрайго*» у сучасних текстах, особливо в науково-технічній літературі іноді може досягати 30-70% від загальної кількості знаків. Перші запозичення прийшли з європейських мов (XVI—XVIII століть), переважно з португальської та голландської, тобто з мов тих європейців, які першими потрапили на японські острови. Так, наприклад, це були назви предметів, раніше невідомих у Японії: *コーヒー kohii* – кава, *ガラス garasu* – скло, *タバコ tabako* – сигарети. Ці слова не мають японських аналогів, і не записуються ієрогліфами. Є також деякі слова, запозичені з німецької мови, які зараз змінили своє

основне значення (наприклад: нім. *Arbeit* стало – アルバイト *tarubaito*, та означає «підробіток»).

При запозиченні англійські слова адаптуються під фонетичні закони японської мови. Поєднання приголосних у них розбиваються голосними, а голосні можуть додаватися до приголосних наприкінці слова: グラム *guramu* – з англ. *gram* (грам) ベスト *besuto* – з англ. *best* (кращий). Звук *l* замінюється на *p*: アルミニウム *aruminiumu* – з англ. *aluminium* (алюміній).

Англійські поєднання літер *ar*, *er*, *ir* передаються як *-aa*: アフター *afutaa* – англ. *after* (після), インタビュー *intabyuu* – а англ. *interview* (інтерв'ю). Дифтонг [ei] передається як подовжене [e]: テーブル *teeburu* – з англ. *table* (стіл).

Якщо англійське слово скорочується при запозиченні, то, зазвичай, від нього залишається перший склад, або два склади. Наприклад, アニメ *anime* – з англ. *animation* (анімація), プログラム *puroguramu* – з англ. *program* (програма). Таким чином, бачимо, що скорочення та фонетичні зміни часто можуть трансформувати слово так, що впізнати в ньому «гайрайго» досить складно.

Навіть при відносному поширенні «гайрайго» в тій чи іншій сфері вони далеко не ідентичні відповідним англійським словам. Так, наприклад アドレス *adoresu* – від слова «адреса» – буде означати лише адресу електронної пошти, тоді ж як для позначення поштової адреси використовується японське слово – 住所 *juushyo*. Розглянемо ще один приклад трансформації. В англійській мові *computer* – перш за все, персональний комп'ютер, проте, в Японії в цьому значенні використовують два інших «гайрайго»: パソコン *pasokon* (скорочення від *personal computer*), ワードプロセッサ *waapuro* (скорочення від *word processor*), а саме слово コンピューター *conpuutaa* може позначати комп'ютерну мережу (*computer network*).

У текстах на теми відмінні від наукових, «гайрайго» використовується значно менше. Шпальти газет, присвячені спорту чи шоу-бізнесу насичені *катаканю*, проте, статті присвячені економіці чи політиці, майже не містять латинський алфавіт чи запозичені «гайрайго».

У базовій лексиці «гайрайго» також не багато. Зазвичай це пов'язано з нетиповими ситуаціями для японської культури. Так, дослідник В. Алпатов наводить такий приклад. Японець, розповідаючи про те, що сам не був у СРСР, а дружина туди їздила, використовує слово ワイフ *waiфу* з англ. *wife* (дружина). Такий випадок – подорож дружини без чоловіка – не вписується у стереотип традиційної японської культури, тому використати японське слово «дружина» 家内 *kanai*, японець не

наважився.

Отже, підсумовуючи, зазначимо, запозичення існують у будь-якій мові. Проте, в більшості мов вони являють собою неструктуровані слова, різноманітні за своїми функціями. В японській мові ситуація інша. Якщо раніше «гайрайго» приходили з європейських мов не маючи японського аналогу, то з часом їх майже витіснили англійські слова американського варіанту, які адаптувалися під фонетичні стандарти японської мови та пройшли трансформацію через призму традиційної японської культури.

УДК 811.131.1'25:34

Юношева О. І.

ШЛЯХИ ПЕРЕКЛАДУ ЮРИДИЧНИХ ТЕКСТІВ З ІТАЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ

Юридичні тексти – це тексти, що відносяться до сфери правознавства і використовуються для обміну юридичною інформацією. Юридичні тексти характеризуються відносною сталістю до змін, тобто, наприклад, специфічна лексика, фразеологія, синтаксичні обороти, які сформувались історично, надають їм консервативного характеру. Загалом, характерними рисами юридичних текстів є офіційність, традиційність (стандартне викладення матеріалу, відповідність до загальноприйнятої форми викладення матеріалу) об'єктивність (безособове, часто узагальнене викладення матеріалу), точність (недопустимість недомовленостей, неповноти при передаванні інформації), відсутність емоційності (особистих думок чи оцінок, художність засобів).

Юридичні тексти в італійській та українській мові можна розділити на такі підтипи:

1. Національні та міжнародні закони (конституції, статuti, конвенції, декрети, хартії, угоди, пакти, декларації та інш.);
2. Договори (угоди між двома або декількома юридичним або фізичними особами, ділова кореспонденція, договори про оренду, поставку товарів, дарчі і т.інш.);
3. Юридичні висновки (рішення суду);
4. Апостилі та нотаріальні свідоцтва (свідоцтва про шлюб, народження, смерть, сплату єдиного податку та інш.);

5. Установчі документи юридичних осіб (статути, рішення загальних зборів, установчі документи);
6. Доручення (доручення на продаж нерухомого та рухомого майна, на представництво в офіційних закладах, на оформлення спадкоємства).

Труднощі перекладу юридичних текстів з італійської на українську мову

Юридичний переклад є одним із самих складних видів перекладу. Його складність можна пояснити декількома факторами:

1. Специфічність юридичної «мови», наявність складних та заплутаних юридичних формулювань та кліше, дуже важкі та архаїчні фрази та звороти.

2. Необхідність розуміння перекладачем матеріалу для адекватного перекладу, що в багатьох випадках вимагає юридичної освіти або гарного знання правознавства.

3. Різниця в правовому устрої країн, що часто ускладнює пошук потрібних еквівалентів в мові перекладу.

4. Комплексний характер, тобто зв'язок перекладу з супутніми юридичними послугами, такими як нотаріальне засвідчення перекладу і легалізація (апостиль). Хоча ці послуги надають юристи та нотаріуси, перекладач також несе відповідальність за результат.

Труднощі перекладу виникають частіше, коли текст оригіналу відноситься до сфери, в якій національні та регіональні особливості є більш вираженими (наприклад, процесуальне право, сімейне право, адміністративний устрій). Навпаки, тексти з правових сфер, які основані на міжнародному обміні і співробітництві, легше піддаються перекладу (наприклад, торговельне право, банківське право, сфера захисту прав споживача).

Юридичний переклад має виконуватися лише професіональним перекладачем, адже, помилки в перекладі тексту договору, наприклад, можуть призвести до матеріальної шкоди та пред'явлення судового позову.

**ВИВЧЕННЯ СТУПЕНЯ ІНТЕГРАЦІЇ ІДЕОЛОГІЇ
СТАЛОГО РОЗВИТКУ В СИСТЕМУ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ
ПІДГОТОВКИ ЕКОЛОГІВ**

Теорія і практика сталого розвитку суспільства на глобальному, національному, регіональному, місцевому рівнях є відображенням об'єктивної потреби переорієнтації економічного, суспільного розвитку з урахуванням нагальної вимоги збереження природного та людського потенціалу для нинішнього та майбутніх поколінь. Реалізація цієї потреби залежить від розуміння зазначеної потреби, від ставлення до неї, опанування шляхів реалізації, готовності людей активно підтримувати відповідну стратегію розвитку, особисто брати участь у її реалізації. Свій внесок у цю роботу мають зробити всі складові системи освіти, однак особлива роль у цій справі належить вищій школі. Саме тут підготовка нової генерації фахівців повинна разом із засвоєнням суто професійних знань орієнтувати на пошук шляхів і засобів збалансованого розвитку. Саме вища школа має змінити зміст навчання, доносячи через усі бакалаврські і магістерські програми ідей сталого розвитку.

Орієнтир суспільства на сталий розвиток вимагає обов'язкового отримання екологічної складової у системі знань, що забезпечується вищою освітою. Кризова екологічна ситуація вимагає швидкої підготовки такого фахівця, який би міг самостійно та відповідально ухвалювати рішення, наслідки яких не руйнують природне середовище. Підготовка таких спеціалістів передбачає освоєння ними низки навчальних дисциплін екологічного спрямування, що включено до «Освітньо-професійної програми підготовки бакалавра за напрямом підготовки «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування»».

Аналіз навчальних програм нормативних дисциплін освітньо-професійної програми підготовки бакалавра за напрямом «Екологія» засвідчив, що на сьогоднішній день екологічна складова сталого розвитку інтегрована в зміст освіти досить слабо. Перш за все про це свідчить той факт, що в програмах майже не зустрічаються посилання на основні документи зі сталого розвитку. Виключенням, в деякому ступені, можуть бути такі дисципліни: «Хімія з основами біогеохімії»

(частина 2 – «Основи біогеохімії»), «Біологія», «Загальна екологія (та неоекологія)», «Організація управління в екологічній діяльності», «Моделювання і прогнозування стану довкілля», «Заповідна справа».

Аналізуючи перелік навчальних елементів, наведений для кожного модулю програм, можна констатувати, що він містить дуже мало понять, прямо або опосередковано пов'язаних зі сталим розвитком. Для прикладу розглянемо навчальні програм деяких нормативних дисциплін.

Дисципліна «*Вища математика*» для студентів-екологів є однією з найважливіших та визначальних дисциплін фундаментальної природничо-наукової підготовки. Мета цього курсу – навчити студентів володіти відповідним математичним апаратом для опрацювання математичних моделей, пов'язаних з їх подальшою практичною діяльністю, а також складати такі моделі. Однак дана програма взагалі не містить таких навчальних елементів. В змісті не передбачено формування спеціальних знань та вмінь, що є необхідними фахівцю-екологу для користування математичним апаратом для проведення моделювання процесів і явищ в екосистемах, для обчислення статистичних даних по генетичним процесам в популяції, дрейфу генів, дослідження динаміки чисельності організмів в популяціях тощо. Також слід передбачити висвітлення питання застосування прийомів математичного аналізу та математичної статистики при роботі з екологічними картами, що є необхідною складовою професійної підготовки майбутнього фахівця-еколога.

Дисципліна «*Хімія з основами біогеохімії*» має відігравати одну з найсуттєвіших ролей при впровадженні в зміст освіти екологічної складової сталого розвитку, оскільки знання з хімії фахівці зможуть в подальшому використовувати при вивченні основ моніторингу об'єктів довкілля, вимірюванні його параметрів, очистці атмосфери, гідросфери та ґрунтів, утилізації різних типів відходів тощо. Як засвідчив проведений аналіз, в існуючій програмі лише приблизно 10 % навчальних елементів з 253 присвячені проблемам, про які йдеться в концепції сталого розвитку людства. Проте, в основному, це стосується теоретичних питань про колообіги хімічних елементів, глобальні біогеохімічні цикли, адсорбенти та їх властивості. Зовсім не розглядаються питання антропогенної деформації цих біогеохімічних циклів, не висвітлюється проблема синтезу нових речовин і їх впливу на екосистеми. Саме в хімії студенти мають розглядати зміст Монреальського протоколу про речовини, що руйнують озоновий шар, поняття про транскордонні забруднення тощо. Серед позитивних сторін даної навчальної програми слід відмітити наявність таких нормативних навчальних елементів: екологічно чиста енергетика,

хлорування води, фтор в організмах, фреони, озоновий шар, кислотні дощі, азотні, фосфорні та калійні добрива, важкі метали в природі, жорсткість води, радіоактивні матеріали, проблема токсичних металів. В результаті вивчення цих елементів у студентів мають сформуватися знання протікання процесів адсорбції та їх роль в охороні довкілля, про екологічно чисту енергетику, про проблему та способи усунення жорсткості води тощо.

Курс «*Біологія*» є фундаментальним в системі базової вищої освіти при підготовці фахівців-екологів. Серед нормативних навчальних елементів даної дисципліни слід виділити такі: ареал, біоіндикатори, генофонд, евтрофування, кільцювання птахів, генетична інженерія, коеволуція, міжнародна біологічна програма, селекція. В цьому курсі доцільно розглядати низку питань, пов'язаних з проблемами збереження біорізноманіття та екологічно безпечним використанням біотехнологій. Проте жодного згадування про Конвенцію про охорону біологічного різноманіття в програмі немає. В розділах «Молекулярна біологія» та «Генетика» було б доцільно розглядати питання появи трансгенних продуктів, результати генної та клітинної інженерії. Адже знань в цій галузі вимагає Концепція сталого розвитку.

Курс «*Гідрологія*» вивчає води Землі, гідрологічні процеси та явища, закономірності їх розвитку у взаємозв'язку з атмосферою, літосферою та біосферою. Без гідрологічних знань неможливе раціональне, комплексне, стає використання водних ресурсів у народному господарстві, вирішення багатьох екологічних проблем. Однак, згідно програми, ця нормативна дисципліна позбавлена в своєму навчальному змісті аспектів вивчення проблем сталого управління водними ресурсами, висвітлюються загальні питання водних ресурсів, надана загальна гідрологічна характеристика водосховищ без врахування їх впливу на природне середовище, досить поверхнево розглядаються питання охорони світового океану та морського середовища, хоча цьому колу питань приділяється дуже багато уваги в концепції сталого розвитку. Тому для відповідності змісту даної навчальної програми концепції сталого розвитку цивілізації, слід висвітлити такі питання: захист океанів, всіх видів морів, включаючи замкнені і напівзамкнені моря, прибережних районів та раціональне використання і освоєння їх живих ресурсів, застосування комплексних підходів до освоєння водних ресурсів, що наводяться в II розділі «Порядку денного»: «Збереження і раціональне використання ресурсів з метою розвитку».

Навчальна дисципліна «*Вступ до фаху*» забезпечує не тільки формування цілісних (системних) знань із майбутньої професії, а ще й визначає шляхи їх отримання, забезпечує первинну підготовку до

формування знань з інших нормативних професійних дисциплін. Серед нормативних навчальних елементів даної дисципліни можна виділити такі: біосфера, соціосфера, енвайронментологія, екологічна безпека, екологічна небезпека, управління екологічною безпекою, моніторинг, багатоступенева освіта, практична підготовка фахівця-еколога, міжнародна стандартна класифікація освіти, управління екологічною діяльністю. Оскільки в даній навчальній програмі визначне місце належить саме моделі підготовки фахівця з повною вищою освітою в Україні та за кордоном, слід звернути увагу на таке явище як освіта для сталого розвитку та її інтеграцію в професійну екологічну освіту. Для відповідності змісту даної навчальної програми концепції сталого розвитку цивілізації, слід також висвітлити питання розвитку науки в цілях сталого розвитку, сприяння освіти, інформуванню населення і підготовці кадрів, що наводяться в IV розділі «Порядку денного»: «Засоби реалізації».

Серед нормативних навчальних елементів дисципліни *«Моделювання і прогнозування стану довкілля»* можна виділити такі: імовірнісний характер даних про навколишнє природне середовище, використання геостатистичних моделей просторової варіації в задачах охорони навколишнього природного середовища, типові проблеми охорони поверхневих вод, що вимагають застосування імітаційного моделювання: евтрофікація, важкі метали, система моделей глобальних біогеохімічних циклів у біосфері, моделі Римського клубу: модель Форрестера, моделі кругообігу елементів в системі атмосфера – рослинність – ґрунти – океан, концепція сталого розвитку, роль і місце моделювання в процесі вибору та оцінки стратегії сталого розвитку, сценарії розвитку водокористування / охорони водних ресурсів та прогнозування соціально-екологічних та економіка-екологічних криз. Слід зауважити, що ця програма є чи не єдиною, де студентів пропонується ознайомити з положеннями концепції сталого розвитку цивілізації.

Навчальна дисципліна *«Ландшафтна екологія»* є комплексною у вивченні природних компонентів. Вона дає цілісне уявлення про стан природних комплексів, їх ієрархію та структуру, методи дослідження, у тому числі картографічні, а також формує практичні навички польових еколога-ландшафтних досліджень. Серед нормативних навчальних елементів даної дисципліни можна виділити такі: ландшафти як територіальні об'єкти, ландшафтні екосистеми, стійкість ландшафтних екосистем, загальні форми стійкості ландшафтних екосистем, геохімічна стійкість геосистем до техногенних навантажень, антропогенні впливи на ландшафтні екосистеми, ландшафтно-екологічне прогнозування, охорона ландшафтних екосистем. Для відповідності змісту даної

навчальної програми концепції сталого розвитку цивілізації, слід висвітлити такі питання: боротьба зі знелісненням, боротьба з опустелюванням і посухою, сталий розвиток гірських районів, що наводяться в II розділі «Порядку денного»: «Збереження і раціональне використання ресурсів з метою розвитку».

Отже, підсумовуючи наведений вище аналіз нормативних навчальних програм підготовки екологів, можна констатувати незначну кількість нормативних навчальних елементів, спрямованих на вивчення теоретичних та практичних аспектів сталого розвитку цивілізації, майже повну відсутність посилань на основні програмні документи зі сталого розвитку (як міжнародні, так і європейські), а також, як наслідок, низький рівень впровадження екологічного компоненту концепції сталого розвитку в зміст навчальних дисциплін.

Проведений аналіз засвідчив, що вкрай необхідним є більш широке насичення змісту навчальних програм інформацією про сучасні досягнення у розв'язанні тих ключових проблем, які вказані вище, а також інших питань, пов'язаних з екологічною компонентою сталого розвитку. Крім того, дуже важливо провести аналіз змісту основних документів зі сталого розвитку, зокрема, Порядку денного на XXI століття, Плану виконання рішень Всесвітньої зустрічі на вищому рівні зі сталого розвитку в Йоганнесбурзі та інших на предмет того, в яких саме програмах дисциплін доцільно розглядати ті, чи інші питання, висвітлені в означених документах.

УДК 37.015.311.752

Бойчук М. А.

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ ЯК ГОЛОВНИЙ ФАКТОР ФОРМУВАННЯ СВІДОМОСТІ В ПІДЛІТКОВОМУ ВІСІ

У тезах висвітлено надзвичайно актуальну проблему ціннісних орієнтацій у підлітків. Простежено фактори формування свідомості та основні функції ціннісних орієнтацій. Розглянуто роль школи як одного з чинників формування ціннісних орієнтацій в учнів.

Постановка проблеми. Проблема ціннісних орієнтацій підлітків за останні десятиріччя в нашій країні набула особливої актуальності. Система ціннісних орієнтацій розкриває змістовну сторону спрямованості особистості, здатної знайти своє місце в житті, самовизначитися та реалізувати себе у професії, а також створює підвалини її взаємовідносин із навколишнім світом, з іншими людьми, із самим собою, становить

основу світогляду і суть мотивації життєвої активності, основу життєвої концепції та філософії життя.

Ціннісні орієнтації слугують своєрідним критерієм, фільтром у визначенні ставлення людини до матеріальних та духовних цінностей, системи установок. Сьогодні постає нагальна необхідність формування нових ціннісних орієнтацій, ціннісного світогляду людини, яка житиме і працюватиме у XXI столітті в Україні – незалежній європейській державі.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема ціннісних орієнтацій особистості відображена у філософській, соціально-психологічній, педагогічній і мистецтвознавчій літературі. Так, у філософських дослідженнях розкрито найважливіші характеристики цінностей: об'єктивність (Л.Столович), відносність (Н.Чавчавадзе), ієрархічність (М.Каган). Як визначається в роботах науковців, цінності суспільства складають зміст ціннісних орієнтацій особистості.

У педагогічній літературі проблема формування ціннісних орієнтацій досліджується у зв'язку з розвитком і вихованням конкретних цінностей, які мають бути особистісно прийняті в певній соціальній групі. Так, ціннісні орієнтації особистості аналізуються у взаємозв'язку з формуванням соціальної позиції особистості (Т.Мадьковська), вивчаються в контексті педагогічної діагностики (В.Петрушин), розглядаються у зв'язку з дослідженнями духовної культури, духовних потреб, інтересів, оцінок учнів і педагогів (Т.Баранова, В.Бутенко, В.Дзюба, Л.Коваль, З.Морозова, О.Рудницька, Ю.Соколовський та ін.). Вивченню особливостей формування ціннісних орієнтацій у підлітковому віці присвячені дослідження Е.Васіної, Н.Волкової, І.Дубровіної, Д.Фельдштейна, К.Роджерса та ін.

Ціннісні орієнтації особистості – це утворення в структурі свідомості й самосвідомості людини, які зумовлюють низку її сутнісних особистісних характеристик, своєрідні показники міри соціалізації, категорія моралі в найвищому розумінні.

Ціннісні орієнтації становлять складний соціально – психологічний феномен, який визначає спрямованість і зміст активності особистості. Також вони, як зазначає Л. Чаговець, є складовою частиною системи відносин особистості яка зумовлює загальний підхід людини до світу, до самої себе, надаючи при цьому спрямування та значення особистісним позиціям, поведінці та вчинкам.

Метою даної статті є дослідити сутність та функції ціннісних орієнтацій які формуються в процесі її діяльності за допомогою відображення і присвоєння соціальних цінностей. Теоретично обґрунтувати та дослідити цінності старшокласників, які навчаються в сільській школі.

Виклад основного матеріалу

Формування особистісної ціннісної структури індивіда є найважливішим чинником процесу соціалізації, за допомогою якого людина стає повноправним членом суспільства в усій повноті соціальних взаємин. Тому система особистісних цінностей формується у процесі практичного опанування індивідом змісту суспільних вартостей, об'єктивованих у здобутках матеріальної і духовної культури. Ось чому для особистісних цінностей властива висока усвідомлюваність, вони формовиявляються у свідомості у вигляді ціннісних орієнтацій і є важливим механізмом соціальної регуляції взаємовідносин суб'єктивного довкілля і поведінки окремого індивіда.

Саме в підлітковому віці починають встановлювати певне коло інтересів, який поступово набуває відому стійкість. Це коло інтересів є психологічною базою ціннісних орієнтацій підлітка. У цьому віці відбувається переключення інтересів з приватного та конкретного на абстрактне і загальне, спостерігається зростання інтересу до питань світогляду, релігії, моралі й естетики. Розвивається інтерес до психологічних переживань інших людей і до своїх власних [2].

Однією із чинників, що здійснює вагомий вплив на формування ціннісних орієнтацій сучасного молодого покоління, є освіта. Вона має сприяти розвитку особистості, її структурних основ, які допоможуть підняти рівень її культури, зорієнтують на досягнення високих моральних ідеалів, на прояв творчої активності.

Освіта, як важливий соціальний інститут, здійснює функцію трансляції цінностей, вона залучає особистість до цінностей соціуму, культури, допомагає їй освоїти їх. Але завданням освіти є і формування такої «нвої» особистості, яка була б здатна побачити проблеми та суперечності цього світу, зрозуміти його та своєю діяльністю створити нові культурні цінності.

Школа є потужним чинником становлення особистості, що здійснює свій вплив на неї двома шляхами: через навчання та виховання. Ці шляхи є нерозривними, оскільки, навчаючи, ми передаємо знання, які виховують особистість, а виховуючи, ми передаємо їй правила, які орієнтують її у житті. Школа мусить не тільки давати учням знання, а й розвивати в них пам'ять, творчу фантазію, логічне мислення, спілкування, толерантність до інших. Запорукою морального задоволення учнів є вміння віднайти сенс життя, прагнути не тільки до задоволення особистих потреб, а до самозабуття віддаватись ідейній, громадській, науковій, мистецькій та іншій роботі. Засвоєння цінностей, а на їх основі і ціннісних орієнтацій, не припиняється після закінчення особистістю школи, а безумовно відбувається впродовж усього її життя.

Отже, аналізуючи ціннісні орієнтації, можна робити висновки про те, яке місце та позицію займає особистість у соціальній структурі суспільства, які соціальні ролі виконує чи хоче виконувати.

Ціннісні орієнтації є важливим компонентом структури особистості, в них ніби резюмується весь життєвий досвід, накопичений особистістю в її індивідуальному розвитку. Це той компонент структури особистості, який являє собою певну вісь свідомості, навколо якої обертаються помисли і почуття людини і з точки зору якої вирішується багато життєвих питань [1, с.363].

Таким чином, ціннісні орієнтації – це перш за все вибір чи відкидання певних життєвих сенсів, та готовність, чи неготовність вести себе у відповідності з ними. Вони задають загальну спрямованість інтересам та прагненням особистості, вибудовують ієрархію індивідуального вибору у будь-якій сфері, формують цільову й мотиваційну програму поведінки, визначають рівень домагань та міру рішучості для реалізації власного плану життя.

Ціннісні орієнтації проявляються і розкриваються через оцінювання себе, інших, життєвих обставин, через уміння структурувати життєві ситуації, приймати рішення в конфліктних ситуаціях та знаходити вихід у проблемних. Вони визначають загальну лінію поведінки в умовах екзистенційного та морального вибору через уміння задавати і змінювати домінанти власної життєдіяльності.

Ціннісні орієнтації особистості виконують ряд важливих функцій:

- гармонізують і інтегрують духовний світ індивіда;
- визначають цілісність, унікальність і неповторність особистості;
- регулюють поведінку і діяльність людини в суспільстві, визначаючи її дії і вчинки.

Розвинені ціннісні орієнтації – ознака зрілості особистості, показник міри її соціалізації. Стійкість і несуперечлива сукупність ціннісних орієнтацій забезпечує такі якості особистості, як цілісність, надійність, вірність певним принципам й ідеалам, здатність до вольових зусиль в ім'я цих ідеалів і цінностей, активність життєвої позиції [3].

Таким чином, ціннісні орієнтації це ті стани, явища і процеси в навколишньому житті, які стають орієнтирами для людини, спрямовують формування її цілей, а також способи їх досягнення. Представленість життєвих цінностей у свідомості особистості залежить від вікових особливостей, психологічних новоутворень, загального розвитку людини.

ВПРОВАДЖЕННЯ МОДУЛЬНОЇ ОБ'ЄКТНО-ОРІЄНТОВАНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНТЕРАКТИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ЕКОЛОГА

Дослідження присвячено визначенню педагогічних умов розвитку інтерактивного освітнього середовища професійної підготовки екологів в університеті. У роботі теоретично обґрунтовані та експериментально перевірені педагогічні умови розвитку інтерактивного освітнього середовища на базі електронної платформи MOODLE у професійній підготовці екологів в університеті, як одному з основних соціальних інститутів суспільства, значущість якого постійно зростає.

1. Сучасні соціально-економічні реалії зумовлюють необхідність у підвищенні якості професійної підготовки екологів в Україні, зростання соціального запиту суспільства на підготовку висококваліфікованих фахівців-екологів, здатних швидко реагувати на динамічні зміни умов роботи, ефективно організувати власну діяльність із використанням сучасних інформаційних технологій, готових до поновлення знань, самоосвіти, особистісного професійного росту. У зв'язку з цим виникає потреба ефективного розв'язання проблеми професійної підготовки майбутніх екологів, здатних, змінюючись на виклики часу, діяти у сучасному інформаційному просторі. Значний потенціал для професійної підготовки екологів, що більш адекватно відповідають потребам сучасного суспільства, надають інноваційні освітні технології, до яких відноситься інтерактивне освітнє середовище, що здатне розв'язувати актуальні завдання професійної освіти з використанням мережі Інтернет.

2. Вивчення наукових джерел щодо проблематики дослідження дозволило здійснити уточнення сутності наукового визначення базових понять. Поняття інтерактивне освітнє середовище розглядається як єдиний відкритий віртуальний інформаційний простір, що підтримує структуровану взаємодію між членами освітньої спільноти, і вміщує у себе: навчальну інформацію та інформацію з результатами навчальної діяльності, представлену за допомогою оптимально-структурованого навчально-методичного комплексу, збагаченого апаратом дидактики; інформаційні системи управління навчанням та навчальний контент, у якому діють принципи інноваційної педагогіки. Розвиток інтерактивного освітнього середовища передбачає процес змін, які пов'язані з оновленням, розширенням структурно-функціональної сутності

єдиного відкритого віртуального інформаційного простору, що підтримує структуровану взаємодію між членами освітньої спільноти засобами електронної платформи MOODLE та впливає на якісні зміни суб'єктів освітнього процесу професійної підготовки фахівців.

3. Аналіз сучасного стану розвитку інтерактивного освітнього середовища у вищій професійній освіті дозволив зробити висновок, що за своєю ефективністю воно перевершує традиційні форми навчання, а їх поєднання дає значні потенційні можливості для професійної підготовки майбутніх фахівців завдяки наявності розвинених засобів для позитивного впливу на її компоненти. Мультимодальне представлення навчальної інформації, автоматизація контролю та моніторингу, можливість здійснення інтерактивного віртуального спілкування, паралельних дій та обміну інформацією з використанням можливостей Інтернет, забезпечує організацію професійно спрямованих мережених форм, активних методів навчання, управління ними розподілено у просторі та часі, супроводжується засвоєнням знань та вмій виконання видів діяльності, що пов'язані з охороною навколишнього середовища, розвитком позитивної мотивації до здобуття знань, вольових якостей майбутніх фахівців, їхньої здатності до саморозвитку у продовж усього життя. Теоретично обґрунтований вибір платформи MOODLE, на якій розміщено інтерактивне освітнє середовище для забезпечення професійної підготовки екологів в університеті.

4. Історія проблеми професійної підготовки екологів характеризується розвитком поглядів на місце природи і відношення до неї людини у вихованні і становлення людини як особистості. Цей процес має декілька етапів: від визнання ідеї природодоцільності як провідної у процесі освіти та виховання людини, до обґрунтування ролі природничих знань, обґрунтування місця людини в системі природи, у визначенні світогляду людини і засобів її життєдіяльності. Ідеї про виховну цінність природи почали розвиватися у XVII-XVIII століттях. В цей період увага педагогів була зосереджена на констатації впливу природи на розвиток особистості і визначення характеру його впливу.

Кінець XVIII – початок XIX століття характеризується вивченням природи як одного з елементів змісту освіти. В цей період з'являються перші підручники з природознавства, в університетах вводяться відповідні дисципліни. В методиці переважає формально-словесне вивчення природи, супроти якого у кінці XIX століття виступають Н. А. Добролюбов, К. Д. Ушинський. Вони доводять необхідність введення до науки повноцінних знань про природу і підкреслюють їх

вплив на формування моральних якостей людини, що визначають місце людини у природі.

Як проблема загальна теорія екологічної освіти і виховання починає розроблятися у 70-80 роках ХХ століття. Але екологічна криза 90-х років ХХ століття, що невинно посилюється, привертає увагу філософів, культурологів педагогів, які зосереджуються на пошуку нових парадигм у екологічній освіті та вихованні.

Установлено, що в Україні, як і в усьому світі, початок розвитку професійної екологічної освіти припадає на 90-ті роки ХХ ст., оскільки проблема взаємодії людини з природою сьогодні перетворюється на одну з найбільш актуальних і набуває глобального характеру. Конфлікти, що постійно виникають у взаєминах людини з природою внаслідок традиційно споживацького ставлення до довкілля, ставлять під загрозу існування вищих форм життя, в тому числі життя людини.

5. Виявлені педагогічні умови розвитку інтерактивного освітнього середовища професійної підготовки екологів: поєднання досліджень та навчання засобами анкетування та визначення особистого ставлення учасників навчальних груп до явищ та процесів, що вивчаються; діагностування існуючого профілю свідомості особистості та вивчення його змін через певний проміжок часу; впровадження модульної об'єктно-орієнтованої організації динамічного інтерактивного освітнього середовища у навчально-виховний процес формування професіонала; проведення моніторингу професійних знань студентів у процесі фахової підготовки; усвідомлення студентами, що оволодіння вміннями і навичками роботи в інтерактивному освітньому середовищі та світовому інформаційному просторі, є необхідною складовою їх професійної підготовки та фахового зростання впродовж життя.

Здійснена розробка теоретико-методологічного забезпечення та проведене експериментальне дослідження допомогло уявити роль, обґрунтувати розвиток інтерактивного освітнього середовища у професійній підготовці майбутніх екологів та визначити особливості його використання у електронному середовищі платформи MOODLE в умовах, коли самоосвіта вимагається протягом всього життя. Перехід до розвитку та впровадження інтерактивного освітнього середовища у традиційну систему професійної освіти супроводжуються формуванням нового світогляду особистості, що здатна відповідально діяти згідно концепції сталого розвитку суспільства та змінюватися в умовах загострення глобальної екологічної кризи.

Поставлені задачі повністю виконано, однак дослідження виявило проблему вивчення якої може бути продовжене – подальше оновлення змісту освіти професійної підготовки екологів. Виникає необхідність

розробки цілісної теорії модернізації професійної підготовки майбутніх екологів засобами інтерактивного освітнього середовища у галузі вищої освіти.

УДК 330.341.1:332

Прядко І. В.

МОНІТОРИНГ СТАНУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Механізм регулювання інноваційної діяльності в регіоні представляє собою складний процес системної взаємодії елементів, що входять до його складу. Головною задачею такого механізму є планування, розробка та впровадження економічно ефективних управлінських рішень: при мінімальних витратах забезпечити максимальний розвиток інновацій в регіоні. Як і будь-який механізм управління організаційно-економічний механізм регулювання інноваційної діяльності має здійснювати функцію контролю в ході реалізації своєї діяльності. Елементи такої функції виконує моніторинг стану інноваційної діяльності в регіоні.

Під моніторингом стану інноваційної діяльності в регіоні розуміють неперервне спостереження, під час якого відбувається надходження повної та достовірної інформації щодо ситуації розвитку інновацій в регіоні, що дозволяє не тільки порівняти рівень інновативності різних регіонів країни, а й оцінити зусилля органів місцевого самоврядування щодо реалізації інноваційної політики регіону.

Для співставлення результатів реалізації інноваційної політики в різних регіонах країни необхідно, щоб моніторинг стану інноваційної діяльності здійснювався за єдиною системою показників. На сьогодні зазначена система показників для проведення такого моніторингу відсутня.

В світовій практиці найбільш розповсюдженими системами оцінки регіонального розвитку інноваційної діяльності є Європейська система виміру інноваційного розвитку на рівні регіону (RIS) та Зведений індекс інноваційного розвитку американських регіонів (PII).

Методи побудови показників розвитку інновацій в регіонах ЄС та США є науково-обґрунтованими та достатньо апробованими, тому при належній адаптації можуть бути запропоновані в якості макета проведення моніторингу стану інноваційної діяльності в регіонах України.

Для кількісної оцінки розвитку інновацій в регіонах пропонується використання індексу розвитку інновацій в регіоні, що складається з трьох блоків індикаторів, яким привласнюються певні вагові коефіцієнти.

Перший блок «Потенціал регіону у створенні інновацій» відображає можливості регіону здійснювати інноваційну діяльність. Цей блок умовно можна розділити на два підблока: людський капітал та наявність фінансових ресурсів, необхідних для розвитку інновацій. Сюди доцільно віднести такі показники: темпи приросту населення регіону; частку студентів вищих навчальних закладів у чисельності наявного населення; частку студентів, що отримує професійно-технічну освіту у чисельності наявного населення; частку дослідників у зайнятому населенні; частку техніків у зайнятому населенні; величину чистого прибутку підприємств регіону; обсяги капітальних інвестицій підприємств регіону; обсяги регіональної підтримки інноваційної діяльності; обсяги державної підтримки інноваційної діяльності.

Індикатори другого блоку «Інноваційна діяльність фірми» мають відображати показники, які характеризують діяльність безпосередньо підприємців у сфері розвитку інновацій. Індикатори цього блоку умовно можна поділити на три підгрупи: діяльність по створенню інновацій фірми, співпраця фірм у сфері розвитку інновацій та позиції фірми в області прав на інтелектуальну власність. З огляду на вище зазначене, індикаторами блоку «Інноваційна діяльність фірми» є: частка великих та середніх підприємств у загальному обсязі підприємств; частка власних коштів у загальному обсязі фінансування інноваційної діяльності; частка власних коштів у загальних витратах на наукові та науково-технічні роботи; частка інвестицій вітчизняних підприємств та організацій у загальному обсязі фінансування інноваційної діяльності; частка інвестицій вітчизняних підприємств та організацій у загальних витратах на наукові та науково-технічні роботи; частка закордонних інвестицій у загальному обсязі фінансування інноваційної діяльності; частка закордонних інвестицій у загальних витратах на наукові та науково-технічні роботи; кількість діючих регіональних програм, що стосуються розвитку інновацій; кількість отриманих юридичними особами патентів до загальної кількості підприємств.

Третій блок показників «Результати інноваційної діяльності» є найвагоміший з блоків індексу розвитку інновацій в регіоні. Це пояснюється економічною суттю інновації, яка розглядається як інструмент отримання певної вигоди. Для фірм-новаторів вигодою є прибуток, а для регіону – сприяння економічному розвитку. Тому індикатори даного блоку варто поділити на дві підгрупи: результати

інноваційної діяльності для фірми та результати інноваційної діяльності для регіону. До показників цієї групи відносяться: відношення обсягу реалізованої інноваційної продукції до власних витрат фірми на інноваційну діяльність; частка обсягу реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої продукції; частка експортованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої продукції; частка інноваційних підприємств у кількості підприємств регіону; прибуток регіону від здійснення інноваційної діяльності; приріст вакансій у галузі промисловості; приріст вакансій у галузі освіти; частка безробітних в економічно активному населенні, наявний доход на одну особу; міграційний приріст регіону.

Таким чином, запропонована методика проведення моніторингу стану інноваційної діяльності дає можливість визначити та порівняти рівні розвитку інновацій в регіонах країни, оцінити ефективність функціонування організаційно-економічного механізму регулювання інноваційної діяльності в регіоні, а відтак, і ефективність реалізації регіональної інноваційної політики.

УДК 321.323

Козлова Л. В.

КОДЕКС КРАЩИХ ПРАКТИК ГРОМАДСЬКОЇ УЧАСТІ В ПРОЦЕСІ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ РАДИ ЄВРОПИ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

На сучасному етапі розвитку України важко уявити становлення системи місцевого самоврядування, що пов'язано з подальшим реформуванням та децентралізацією, без розвитку механізмів співпраці з неурядовими (громадськими) організаціями. Їх залучення до процесів прийняття та вироблення рішень на місцевому рівні є необхідним з точки зору розвитку демократії та захисту і дотримання прав людини. В демократичних суспільствах прийняття рішень надається обраним представникам та органам державної влади, які в нашій країні представлені органами виконавчої влади та місцевого самоврядування. Але коли повноваження, відповідальність та відповідні ресурси передаються на місцевий рівень, то актуальним стає питання прийняття рішень на правильних політичних принципах та ефективних механізмах планування.

Показовим для України в цьому контексті стає європейський досвід, де права громадян на участь в державній політиці є достатньо широкими: окрім впливу через обраних представників та органи влади, громадяни мають можливість безпосередньої участі в процесі

прийняття рішень, особливо на місцевому рівні – через діяльність неурядових організацій. Це наближає громадян європейських країн до демократичних процесів та дозволяє враховувати їх думку при формуванні державної політики.

Слід зазначити, що політика, сформована за допомогою незалежного досвіду та діяльності громадських організацій, є більш комплексною та системною, враховує розмаїття інтересів суспільства і, таким чином, відображає суспільні бачення та очікування. Це виявляється як показником ефективності державної політики, так і можливістю залучення громадян до реалізації державної політики, активізацією громадського сектора. Важливим питанням стає формування громадських організацій, здатних приймати на себе частину владних повноважень, відповідальність, пов'язану з виконанням цих зобов'язань держави.

Відповідно до Кодексу кращих практик громадської участі у процесі прийняття рішень Ради Європи виділяються основні чотири рівні залучення громадського сектора до прийняття рішень та вироблення політики на місцевому рівні: інформування, консультації, діалог та партнерство.

Інформування пов'язано із забезпеченням вільного доступу громадян та громадських організацій до повної та своєчасної інформації про діяльність органів державної влади, це є важливим з точки зору як залучення до процесів вироблення рішень, так і для виконання контролюючих функцій з боку громадського сектора. Шляхи інформування різні: від різноманітних документів органів влади, які стосуються вироблення та прийняття політики, їх діяльності до висвітлення інформації на офіційних веб-сайтах суб'єктів прийняття політики.

Консультації відбуваються у формі обговорення представниками органів місцевого самоврядування та громадських організацій різноманітних способів та шляхів вирішення суспільно гострої проблеми. В ході консультацій в органах місцевого самоврядування мають бути враховані та узагальнені різні, інколи протилежні, позиції громадян [2, с.8]. Це питання є достатньо актуальним для України, де на місцевому рівні часто виникають конфлікти між громадянами з приводу градації проблем та шляхів їх вирішення, в силу різних обставин, в тому числі й ментальних. Механізми консультацій наступні: проведення громадських слухань та круглих столів, експертних семінарів та зустрічей, організація публічних заходів, семінарів, форумів, формування пропозицій та рекомендацій в результаті таких заходів.

Діалог виявляється як двостороння комунікація між органами місцевого самоврядування та громадськими організаціями. Діалог, як

правило, будується навколо специфічного питання та застосовується на різноманітних етапах реалізації місцевих стратегій. Виділяють такі механізми діалогу, як проведення регулярних зустрічей та надання відповідних відгуків на зустрічі між органами державної влади та місцевого самоврядування і громадського сектора.

Партнерство відрізняється від описаних вище рівнів співпраці тим, що на основі такої співпраці відбувається розподіл відповідальності за вироблення політики між урядовим і громадським секторами. Цей рівень відносин особливо актуальний при запровадженні політики, де громадські організації можуть і повинні бути залучені до її реалізації.

Наукові дослідження у вітчизняній науці державного управління цієї галузі зосереджуються навколо громадського контролю та його запровадження в практику державного управління в Україні. Таким чином, можемо констатувати, що необхідно вивчати досвід європейських країн щодо залучення громадського сектора в процеси вироблення та реалізацію державної політики та державно-управлінських рішень, особливо на місцевому рівні. На сучасному етапі не усі форми та рівні співпраці запроваджуються в Україні, проте їх комплексне застосування можливо зумовило б активізацію громадського сектора та його якісні зміни (склад громадських організацій, кількість, напрями діяльності, ефективність діяльності) з метою формування розмаїття конкурентоздатних громадських організацій, які були б готові брати на себе виконання делегованих повноважень органів місцевого самоврядування на основі передачі бюджетних коштів та розміщення відповідного замовлення органів місцевого самоврядування.

УДК 519.3

Хомченко А. Н.

ПРО НЕТРАДИЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО КОНСТРУЮВАННЯ ПОЛІНОМІВ КУНСА

Метод С. Кунса і відповідні поліноми з'явилися в теорії інтерполяції у 1967 р. в системах автоматизованного проектування кузова легкового автомобіля.

Інтерполяційні поліноми Кунса- це окремих випадок інтерполяції за Ермітом. Поліноми 3-го порядку забезпечують неперервність самої функції та її першої похідної. З урахуванням вимог аеродинаміки з'явилася потреба забезпечити неперервність кривини, тобто другої похідної. Для цього вже необхідні інтерполяційні поліноми Кунса 5-го порядку. Традиційний підхід до побудови інтерполяційного полінома

Кунса передбачає складання і розв'язування СЛАР з матрицею 4×4 для поліномів 3-го порядку і 6×6 - для поліномів 5-го порядку. Нижче наведено стислий огляд публікацій, в яких пропонується нетрадиційний (нематричний) підхід до конструювання поліномів Ерміта і, зокрема, Кунса. Наприклад, у роботах інтерполяція розглядається як задача на геометричну ймовірність. У роботі нематричний підхід розповсюджено на інтерполяційні поліноми Кунса з двома аргументами. Доведено, що ці поліноми задовольняють критерій гармонічності Привалова. Поліноми Кунса з 3-ма аргументами розглядаються у роботі. У тривимірних задачах найбільш виразно відчувуються переваги ймовірного методу у порівнянні з матричним. Матричний метод передбачає складання і розв'язування СЛАР з матрицею 24×24 . У роботі інтерполяційні поліноми Кунса використовуються як функції розподілу ймовірностей випадкових величин.

Зараз розглядається ідея використання когнітивних ескізів до кривих Кунса з метою побудови поліномів 3-го і, особливо, 5-го порядків. Цей підхід також є нетрадиційним.

УДК 330.341.2

Нетудихата К. Л.

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК КОНЦЕПЦІЙ ІННОВАЦІЙНИХ ЕКОСИСТЕМ

Вчені та підприємці все більше визначають корисність концепції інноваційних екосистем для пояснення необхідності та перспектив співробітництва в інноваційній діяльності, природа якої з часом змінюється. Аднер Р. стверджує, що однією з причин, що стоять за її появою та розвитком, є нездатність традиційних інноваційних моделей пояснити успіхи та невдачі у реалізації політичних стратегій на національному рівні. Екосистемне мислення об'єднує різні перспективи від відкритих інновацій, краудсорсінгу, стратегічного управління, структурних теорій тощо до біологічних та еволюційних аналогій і метафор.

Застосування екологічних концепцій в економічних дослідженнях мають давні традиції. З екологічної точки зору, суспільні організації вивчаються або як окремі популяції або спільноти популяцій, що конкурують та/або співпрацюють щоб отримати ресурси від середовища. Екологічна перспектива підкреслює ніші екологічних ресурсів та

адаптацію в якості основних рушійних сил розвитку суспільства й динамічних еволюційних процесів. Вивчення «інноваційних екосистем» можна розглядати як продовження лінії досліджень з використанням екологічних аналогій та перспектив.

В цілому, Біологічний енциклопедичний словник вказує, що «екосистема» означає єдиний природний комплекс, утворений живими організмами та середовищем їх проживання (атмосфера, ґрунт, водоєм тощо), в якому компоненти пов'язані між собою обміном речовини та енергії. В екології (як сфери біології) екосистема є багаторівневою системою, елементи якої представлені «особинами», «видами», «популяціями» та ін. Основними цілями існування екосистеми є: створення та розвиток симбіотичної спільноти; підвищення «продуктивності екосистеми»; створення круговороту обміну потоками енергії, речовини та іншими ресурсами між учасниками екосистеми.

Інноваційні екосистеми описані кількома способами. За Аднером Р., інноваційні екосистеми можуть бути визначені як «домовленості про співпрацю (collaborative arrangements), через які фірми об'єднують свої індивідуальні пропозиції в єдині, орієнтовані на клієнта рішення». Меркен Б., Гьоктес Д. вказують, що «інноваційна екосистема складається з економічних агентів та відносин, а також з неекономічних компонентів, таких як технології, установи, соціологічні взаємодії та культура», припускаючи, що інноваційні екосистеми є гібридом різних мереж або систем.

Домовленості про співпрацю можуть бути засновані на локальній промисловій концентрації, прикладом якої є кластер Портера. Однак, модель екосистеми розширила ідею місцевої кластеризації, охопила глобальну, мережеву економіку та різних взаємозалежних акторів. Крім того, ідея відкритих інновацій збільшила сферу потенційних учасників інноваційного процесу від внутрішніх акторів, що виконують функції НДДКР, до численних можливих співтворців і соноваторів за межами організації. В цьому сенсі, екосистемне мислення наближається до того, що називається відкритими інноваціями. У відкритих інноваціях актори цілеспрямовано включаються у приплив та відтік знань шляхом відкриття інноваційного процесу, тим самим прискорюючи внутрішні інновації та розширюючи ринки.

Ванг П. розглядає інноваційні екосистеми як «інноваційні спільноти» («innovation communities»). Останні виступають «набором організацій та людей, що мають інтереси у виробництві та/або у використанні інновацій». Слід вказати, що інновації рідко мають успіх в ізоляції та залежать від багатьох видів додаткових нововведень.

Рассел М. та Девлін К. розуміють під інноваційними екосистемами

мережі стійких зв'язків між людьми, організаціями та їх рішеннями, що виникають на базі спільного бачення (shared vision) відносно бажаних перетворень. Такі екосистеми можуть формуватися на самих різних об'єднуючих принципах (від географічного і політичного до виробничого та екологічного), а також на різних рівнях – від локального (всередині організацій, компаній, кластерів, наукових парків) до глобального, тобто скрізь, де виникають стійкі взаємозв'язки й спільне бачення учасників. Чесел М. сприймає інноваційну екосистему як мережеве співтовариство, члени якого комбінують свої ресурси на взаємовигідних принципах заради спільного досягнення інноваційних результатів.

Практично всі ці визначення виглядають комплементарними, з різних сторін відображають загальну думку: інноваційна екосистема – це нова організаційна цілісність та ефективний спосіб виробництва інновацій в сучасних умовах господарювання.

Для запуску інноваційної моделі зростання економіці потрібна не тільки новітня інфраструктура (наукові центри, технопарки, інститути розвитку та ін.), але перш за все горизонтально-мережеве середовище комунікацій між всіма секторами та організаціями. Як вказує Н. В. Смородинська, наявність такого середовища сприяє самоорганізації різних інноваційних екосистем, сукупність яких формує інноваційний ландшафт території, де на базі переплетення різних мережевих середовищ зароджуються та циркулюють потужні потоки нових знань.

Однак, концепція інноваційних екосистем має і коло критиків. Їх основні аргументи ґрунтуються на тому, що розподіл праці та середовище знань і інновацій не є біологічними й адаптивними, а є результатами соціально-історичних процесів із суперечливими, нерівними владними відносинами.

УДК 657:005.92

Верланов О. Ю.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

На сьогодні облік є інтегрованою системою, що організована в єдиній системі рахунків. Західні системи управлінського обліку мають значні відмінності у порівнянні до вітчизняної практики, де

використовують застарілі технології ведення господарства, в тому числі, з-за проблем оновлення обладнання та підготовки кадрів.

Потік управлінської інформації умовах конкурентного середовища занадто великий, що спонукає підприємства до перетворень і впровадження новітніх систем управління та контролю. Сучасні технології вимагають проводити децентралізацію влади на підприємстві та налагоджувати взаємозв'язок між різними рівнями управління. Це надає можливість менеджерам приймати самостійні та оперативні рішення у чітко визначених питаннях, займатися плануванням, контролем витрат, досягнення результатів діяльності підрозділу, визначати всі недоліки діяльності за для їх подальшого уникнення.

Виділяють наступні переваги проведення політики децентралізації:

1. Для прийняття рішення у менеджера підрозділу більше інформації про умови попиту та пропозиції.

2. Більше можливості збору правдивої і повної інформації.

3. Своєчасність прийняття рішення.

4. Мотивація до дії.

5. Швидкий ріст досвіду роботи.

6. Головне керівництво має більше часу займатися стратегічним управлінням на підприємстві.

Основними недоліками децентралізації виділяють:

1. Ризик некомпетентності або недостатній досвід керівника підрозділу при прийнятті рішення.

2. Виконання однакових функцій різними підрозділами.

3. Додаткові витрати підприємства.

Впровадження нових підходів та методів обліку безпосередньо впливає на структуру підприємства та на ведення кадрової політики. Керівники сучасних підприємств все частіше стикаються з проблемою у пошуку кваліфікованих кадрів, особливо це торкається підприємств із широким асортиментом продукції що виробляється. Відсутність менеджерів необхідного рівня призводить до використання не правдивої або викривленої інформації що впливає на якість прийняття управлінських рішень, викликає низьку ефективність контролю за якістю продукції та ціноутворенням. В свою чергу це може призвести до втрат позицій на конкурентному ринку, зниженням обсягу випуску продукції тощо.

Рівень якості робочої сили, виробничих матеріалів, ефективності експлуатації устаткування та обладнання – визначає рівень якості готової продукції – основного показника, який впливає на конкурентоздатність підприємства в умовах жорсткої конкуренції.

Зменшення долі використання людської праці за рахунок автоматизації виробництва призводить зменшення витрат на оплату праці та збільшення прямих витрат на матеріали, зменшуються варіативні витрати і збільшуються постійні, змінюються коефіцієнти накладних витрат.

Найчастіше використовувані методи сучасної організації управлінського обліку на підприємстві є: Директ-костинг, Стандарт-костинг, Система J-I-T, ABC/ABM, Таргет-костинг, Кайзен-костинг, Система «6 сигм», Бренчмаркинг, Метод Тагуті, TQM, BSC.

Основною ціллю впровадження та використання сучасних систем управлінського обліку на підприємстві є достатнє та сучасне забезпечення всіх рівнів управління плановою, фактичною, прогнозною інформацією, яка необхідна для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, які в свою чергу забезпечать високу ефективність стратегії підприємства у внутрішньому та зовнішньому середовищі.

Ефективне рішення задач підприємства вирішується комплексністю побудови і функціонування управлінського обліку на основі міжнародних, національних, державних, галузевих і внутрішніх (корпоративних) стандартів і норм.

УДК 821-311.1-93

Снальсва О. А.

НІМЕЦЬКИЙ ПСИХОЛОГІЧНИЙ РОМАН ДЛЯ ДІТЕЙ: МІСТ МІЖ ЛІТЕРАТУРОЮ ДЛЯ ДОРΟΣЛИХ ТА ЮНОГО ЧИТАЧА

Німецький психологічний роман для дітей (НПРД) – це підвид реалістичного роману для дітей, який з’явився в Німеччині в кінці 70-х років ХХ ст., і досягнув найвищої точки свого розвитку в 80 – 90-х р.р.

Поняття «психологічний роман для дітей» було введено в науковий дискурс В. Штеффенсом для позначення «спеціальної групи реалістичних романів для дітей віком від 8 до 12 років. В цих романах основна увага приділяється внутрішньому світові дитини». В сучасному німецькому дитячому психологічному романі висвітлюються кризові та конфліктні ситуації, в яких опиняються діти через розлучення батьків, смерть рідних чи тяжкі хвороби. Дані теми не характерні для німецької літератури для дітей, це дає змогу стверджувати, що в тематичному відношенні НПРД є набагато ширшим і складнішим, ніж література для дітей, що існувала раніше. Зображаючи дитину в кризовій ситуації,

письменники відображають її внутрішній стан, мислення, почуття чи дії, які й формують в подальшому особистість.

Питанням дитячої літератури, в тому числі й психологічного роману присвячені ряд робіт відомих дослідників: Г.-Г. Еверс, В. Штеффенс, Т. Кройцман, Е. Армбрюстер-Гро, В.П. Боголюбова та ін.

Ціль цієї доповіді – визначити, що відрізняє НПРД від інших романів для дітей в точці дотику з літературою для дорослих. Результати підкріплюються прикладами з книг трьох відомих німецьких письменниць, що являються класичними представниками НПРД - К. Бойс, М. Пресслер і Г. Мебс.

Результати доповіді дають можливість окреслити межі між сучасним романом для дітей і літературою для дорослих, а також визначити рівень «дорослішання» в німецькій реалістичній літературі для дітей 70-х – 90-х рр. ХХ ст.

УДК 821 112.2.08-144

Верещако М. С.

ПРАГМАСТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТЕКСТУ МАЛОЇ ФОРМИ

Із зростанням інтересу вчених до вивчення закономірностей людського спілкування, особливостей мовної репрезентації, філософії комунікації, мовної взаємодії увага від мінімальних лінгвістичних одиниць (фонем, морфем, слів, словосполучень) змістилася до максимальних одиниць – тексту і дискурсу з врахуванням прагматичного чинника в широкому сенсі слова. Останнім часом все більше уваги приділяється комунікативно-орієнтованим напрямкам аналізу тексту не лише серед зарубіжних, а й серед вітчизняних дослідників. У фокусі гуманітарних досліджень знаходиться прагматика, яка дає можливість визначити підтекст та засоби впливу на реципієнта. З усього багаття матеріалу для дослідження було обрано німецькомовну баладу, як своєрідний жанр пісенного фольклору. Інтерес до народної балади привертає увагу не лише філологів, але й широку читацьку громадськість.

Актуальність роботи зумовлено потребою дослідження типу тексту балади, зокрема прагмастилістичного аспекту; посиленням інтересу до дискурсів у мовній картині світу, що відображають потужну підтекстову семантику. У вітчизняному мовознавстві було розглянуто англкомовну баладу, німецькомовна балада практично не досліджувалася. Балада вивчалася багатьма літературознавцями та лінгвістами, проте ця тема

містить в собі ще цілу низку нерозкритих питань. Дослідження окремих аспектів балад частково дає можливість вирішити дану проблему. Відповідно, перспективною є проблема дослідження німецькомовної літературної балади у лінгвостилістичному і прагматичному аспектах.

Теоретико-методологічну базу дослідження становлять сучасні лінгвістичні концепції, що поєднуються когнітивно-комунікативною парадигмою: прагмастилістики (І. В. Арнольд, М. П. Брандес, Л. С. Піхтовнікова); теорія мовленнєвого впливу (Т. Д. ван Дейк, Л. Р. Безугла, О. С. Іссерс, С. О. Сухих, І. Є. Фролова).

Метою є визначення прагмастилістичних особливостей тексту малої прози на прикладі німецькомовної балади. Методи прагматичного аналізу дискурсу концентрують увагу на мовленнєвих стратегіях комунікантів, кодах, що реалізують авторські інтенції, типах висловлень – мовленнєвих актах, характерних для даного типу дискурсу. Прагматичний аналіз виявляє також сукупність прагматичних функцій тексту і дискурсу балади.

Стилістичне наповнення тексту балади здійснюється набором стилістичних прийомів, вибором композиції, лексики, що адекватна цілям і прагматичним функціям балади. Усвідомлення максимальної прагматичності рекламних текстів веде до необхідності вивчення явища кодування/декодування, стилістичних фігур, типів висунення як реального втілення мовленнєвих стратегій.

Аналіз текстів балад з точки зору прагматичного аспекту дозволяє виявити багатозарову комунікативну структуру, що створює складну систему відносин між автором і читачем, яку можна представити як комплексне переплетіння прагматичних установок балади. Вивчення прагмастилістичних особливостей тексту німецькомовної балади має широкі дослідницькі перспективи.

УДК 378.147.091.39:004.738.5

Чернюк Т. І.

ЕЛЕКТРОННІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У СТУДЕНТІВ НЕФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Сьогодні в умовах науково-технічного прогресу, інформатизації, глобалізації та стрімкого розвитку суспільства сучасна освіта вимагає все більш активного використання електронних засобів у навчально-

виховній діяльності. XXI століття вимагає нових поглядів та підходів до організації навчального процесу. З'являються та набувають поширення нові форми забезпечення потреб людини в одержанні необхідних знань.

Основним критерієм ефективності використання електронних засобів у навчальному закладі є вже не наявність певної кількості комп'ютерів, а створення єдиного інформаційного освітнього простору, завдяки якому змінюється роль, спосіб, швидкість та ефективність використання інформації у процесі навчання.

Усе це сприяє покращенню якості навчання і відповідає основним завданням сучасної системи освіти України, одним з напрямів якої є мовна освіта. Необхідність вивчення мов лежить в основі формування всебічно розвиненої особистості. Використання електронних засобів при навчанні мов стає все більш популярним на різних етапах оволодіння мовою. Цим пояснюється актуальність питань стосовно специфіки використання електронних засобів у процесі мовної підготовки студентів нефілологічних спеціальностей.

Особливу увагу дослідників привертають можливості організації навчальної діяльності із застосуванням інноваційних технологій, одним з яких є електронний підручник як ключове поняття електронного навчання та ефективний засіб організації самостійної роботи студентів. Сьогодні електронні засоби навчання з використанням мультимедіа та інтерактивними властивостями для вивчення точних та технічних дисциплін вже широко використовуються, але подібні засоби навчання для гуманітарних дисциплін, а саме вивчення англійської мови за професійним спрямуванням студентами нефілологічних спеціальностей все ще не мають такого широкого вжитку.

Одним із важливих шляхів інформатизації освіти є застосування електронних підручників у навчальному процесі. Сьогодні не існує єдиного визначення для терміну «електронний підручник». Авторами цей термін розглядається як комп'ютерний педагогічний програмний засіб, що призначений, в першу чергу, для подання нового матеріалу, який доповнює друкарські видання, служить для індивідуального і індивідуалізованого навчання і дозволяє певною мірою тестувати отримані знання і уміння суб'єкта, що навчається. Електронний підручник – це педагогічні програмні засоби, які охоплюють значні за обсягом матеріалу розділи навчальних курсів або повністю навчальні курси. Для такого типу педагогічних програмних засобів характерною є гіпертекстова структура навчального матеріалу, наявність систем управління із елементами штучного інтелекту, блок самоконтролю, розвинені мультимедійні складові.

Виходячи з першого поняття, розуміємо, що електронний підручник розглядається автором як доповнення друкованої книжки або посібника. В другому понятті електронний підручник виступає як окремий самостійний електронний засіб, який не пов'язаний з друкованими виданнями.

Електронний та паперовий підручники мають як спільні, так і відмінні ознаки. Перелічимо спільні ознаки даних підручників:

- навчальний матеріал викладено з певної галузі знань;
- даний матеріал висвітлено на сучасному рівні досягнень науки та культури;
- матеріал у підручнику викладено систематично, тобто являє собою цілісний завершений твір, який складається з багатьох елементів, що мають смислові відношення та зв'язки між собою, і які забезпечують цілісність підручника.

Відмінні ознаки електронного та паперового підручників полягають у наступному:

- кожен друкований підручник (на паперовому носії) розрахований на певний вихідний рівень підготовки учнів і передбачає кінцевий рівень навчання, тоді як електронний підручник може містити матеріал декількох рівнів складності;
- ступінь наочності в електронному підручнику значно вища, ніж у друкованому виданні;
- електронний підручник забезпечує багатоваріантність, багаторівневість і різноманіття перевірок завдань, тестів. Електронний підручник дозволяє надавати всі завдання й тести в інтерактивному й навчальному режимі. При невірній відповіді може надаватись вірна відповідь із роз'ясненнями й коментарями;
- електронний підручник є більш мобільним, оскільки при його створенні й поширенні відсутні стадії типографської роботи. Електронні підручники є по своїй структурі відкритими системами, їх можна доповнювати, коректувати, модифікувати у процесі експлуатації;
- доступність електронних підручників вища, ніж у друкованих видань. При попиті на електронний підручник легко можна збільшити його тираж, переслати мережею Інтернет.
- для забезпечення багатифункціональності при використанні й залежно від цілей розробки, електронні підручники можуть мати різну структуру. Електронний підручник можна використовувати для самостійних занять, підготовки до здачі іспитів, на заняттях, для підготовки до здачі екстерном.

Отже, ми бачимо, що кількість переваг електронного підручника значно вища за паперові. Але, незважаючи на ці переваги, сьогодні існує

низка проблем створення та застосування електронного підручника у вищих навчальних закладах України. До цих проблем можна віднести наступне:

- відсутність у вищих навчальних закладах доступної якісної комп'ютерної техніки у достатній кількості та незабезпеченість ліцензованими програмними засобами;

- неготовність викладачів до використання електронного навчального забезпечення, що зумовлено, з одного боку, як психологічними чинниками, так і низьким рівнем кваліфікації в області мультимедіа або комп'ютерної техніки взагалі, а з іншого – розбіжністю або несумісністю наявних електронних продуктів з навчальною програмою;

- неможливість адаптувати наявне електронне навчальне забезпечення до потреб конкретного викладача у досягненні навчальних цілей у конкретній академічній групі;

- слабка інформованість навчальних закладів та викладачів про новини у світі навчальних комп'ютерних програм, відсутність доступного методичного, дидактичного, педагогічного опису наявного електронного навчального забезпечення

Основним призначенням електронного підручника є суттєве підвищення ефективності процесу навчання. Його можна розглядати як додатковий навчально-методичний засіб, який дозволяє методично правильно організувати самостійну роботу студентів над матеріалом, розвинути їх вміння та навички.

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

Технічний редактор, комп'ютерна верстка *М. Матвієнко*.
Друк, фальцювально-палітурні роботи *О. Гончарова*.

Підп. до друку 13.11.2014 р.
Формат 60x84¹/₁₆. Папір офсет.
Гарнітура «Times New Roman». Друк ризограф.
Умовн. друк. арк. 6,04. Обл.-вид. арк. 5,65.
Тираж 50 пр. Зам. № 4530.

Видавець і виготовлювач: ЧДУ ім. Петра Могили.
54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10.
Тел.: 8 (0512) 50-03-32, 8 (0512) 76-55-81, e-mail: rector@chdu.edu.ua.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3460 від 10.04.2009 р.

